

Robin Vestgård Jørgensen

Det umulige er mulig

En kvalitativ case studie om regionreformens effekt på næringslivet i Troms og Finnmark

Masteroppgave i Entreprenørskap, Innovasjon og Samfunn
Veileder: Gjermund Wollan

Mai 2019

Robin Vestgård Jørgensen

Det umulige er mulig

En kvalitativ case studie om regionreformens effekt på næringslivet i Troms og Finnmark

Masteroppgave i Entreprenørskap, Innovasjon og Samfunn
Veileder: Gjermund Wollan
Mai 2019

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap
Institutt for geografi

Abstract

In 2020, the new regional reform will take effect, and we will have with 11 counties in Norway. One of the counties that are being composed is Troms and Finnmark, here two counties are merging into one. The county division will be more efficiently adapted to the societal challenges we are facing today. The grounds for the county council will be more effective located in the country's poor utilization of competence. In Norway, there are good conditions for taking advantage of the population's expertise and knowledge, but we aren't doing it the right way.

Today there is an ongoing discussion about merging between Troms and Finnmark, really will improve the conditions for the inhabitants. This study will provide insight into how the future regional reform can contribute to business development in the new county. With the support of the theoretical framework that is based on networking, collaboration, regional innovation systems and geographical aspects, the study contributes to a better understanding of the positive and negative aspects of such a regional reform seen in light of empirical from the completed qualitative study.

The task sheds light on how the county municipality is working today, and how they can benefit from the way they work today, in the future. It is also presented how cooperation and knowledge sharing is important for the development of a region, and how the county can facilitate such development in the future.

Sammendrag

I 2020 vil den nye regionreformen tre i kraft, og vi har da vært gjennom en prosess hvor vi har gått fra 19 til 11 fylker i Norge. En av fylkene som blir sammenslått er Troms og Finnmark. Fylkesinndelingen vil være bedre tilpasset de samfunnsutfordringene vi står ovenfor i dag. Det vil legge til rette for at fylkeskommunene får en bedre tilpasset inndeling som speiler de utfordringene samfunnet står ovenfor, og vil med det legge til rette for en styrket samfunnsutviklerrolle. Begrunnelsen for at fylkeskommunen skal bli en bedre samfunnsutvikler ligger i landets dårlige utnyttelse av kompetanse. I Norge har vi gode forutsetninger for å dra nytte av befolkningens kompetanse og kunnskap, men vi greier ikke gjøre det på en god nok måte.

I dag er det en pågående diskusjon om sammenslåing mellom Troms og Finnmark egentlig vil gange alle innbyggerne. Denne studien vil gi innsikt i hvordan den kommende regionreformen kan bidra til næringsutvikling i det nye fylket. Med støtte fra det teoretiske rammeverket som er basert på nettverk, samarbeid, regionale innovasjonssystem og det geografiske aspektet, bidrar studien til å få en bedre forståelse rundt de positive og negative sidene ved en slik regionreform sett i lys av empiri fra gjennomført kvalitativ studie.

Oppgaven kaster lys over hvordan fylkeskommunen jobber i dag, og hvordan de i fremtiden kan dra enda større nytte av måten de jobber på i dag. Det blir også presentert hvordan samarbeid og kunnskapsdeling er viktig for at en region skal utvikle seg, og hvordan fylkeskommunen kan legge til rette for mer slik utvikling i fremtiden.

Forord

Denne oppgaven markerer slutten på en toårig mastergrad i Entreprenørskap, Innovasjon og Samfunn ved institutt for Geografi ved NTNU i Trondheim. Masteroppgaven har pågått fra august 2018 til mai 2019. Masteroppgaven har gitt meg muligheten til å få dypdykket inn i tematikken jeg har studert, det har utviklet seg til en spisskompetanse innenfor mitt studieområde. Arbeidet rundt oppgaven har hatt noen vanskelige perioder, men aller flest gode. Det har vært en prosess med både oppturer og nedturer og jeg er utrolig stolt over det jeg har fått til, samtidig som jeg er takknemlig for støtten jeg har fått gjennom året.

Oppgaven er skrevet selvstendig, men jeg har også fått hjelp gjennom veiledning. Først vil jeg gi en stor takk til Gjermund Wollan, som har vært min veileder ved NTNU. Han har vist et stort engasjement for oppgavens tema helt fra starten av, og har vært en god motivator. Det har vært mye gode råd og tips, som har vært med på å løfte oppgaven til det nivået det er på i dag. Jeg vil også takke de informantene som har tatt seg tid til å delta i oppgaven.

Jeg vil også takke Geir Morgan, Synne og Marius for hjelp til rettskriving og gjennomgang av teksten. Til slutt vil jeg takke min kjæreste Siv for hjelp med struktur og formaliteter i oppgaven. Jeg vil også rette en takk til alle medstudenter på lesesalen som har bidratt til et godt miljø på lesesalen og to fine år på dette masterstudiet.

Takk for meg!

Robin Vestgård Jørgensen, mai 2019

ABSTRACT	I
SAMMENDRAG.....	III
FORORD	V
FIGURER	IX
1. INTRODUKSJON.....	1
1.1. BAKGRUNN OG RELEVANS	1
1.2. PROBLEMSTILLING	2
1.2.1. Problemstilling	2
1.2.2. Relevans	3
1.3. STUDIEOMRÅDE	4
1.4. OPPGAVENS STRUKTUR.....	5
2. TEORETISKE PESPEKTIVER	7
2.1. PERSPEKTIVER PÅ ENTREPRENØRSKAP OG INNOVASJON	7
2.1.1. Behovet for innovasjon	7
2.1.2. Entreprenørskap.....	8
2.1.3. Innovasjon	9
2.2. NETTVERK OG SAMARBEID	9
2.2.1. Behov for samarbeid	10
2.2.2. Nettverksperspektiver.....	11
2.2.3. Kunnskap og læring	12
2.3. PERSPEKTIVER PÅ REGIONAL UTVIKLING	15
2.3.1. Regionale innovasjonssystemer	15
2.3.2. Regional utvikling og omstilling.....	24
2.3.3. Geografisk forankring.....	26
2.4. OPPSUMMERING	29
3. METODE.....	31
3.1. KVALITATIV TILNÆRMING	31
3.1.1. Kvalitativ forskningsdesign.....	31
3.2. FORDELER OG ULEMPER MED VALG AV KVALITATIV METODE	33
3.2.1. Etske forhold relatert til valgene innenfor metoden.....	34
3.2.2. Oppgavens overførbarhet og gyldighet.....	36

3.2.3.	Databehov og forskningsdesign	36
3.3.	METODE FOR DATAPRODUKSJON.....	37
3.3.1.	Utvalg av informanter	37
3.3.2.	Annonymisering av informanter.	38
3.4.	FORKANT, UNDERVEIS OG I ETTERKANT AV INTERVJUENE.....	39
3.4.1.	Proessen	41
3.4.2.	Koding av innsamlet data	42
4.	ANALYSE	45
4.1.	FYLKESKOMMUNEN SOM TILRETTELEGGER FOR NETTVERK	45
4.1.1.	Nye veier som skapes gjennom nettverk	45
4.1.2.	Tverrfaglig samarbeid fører til nettverk og lokal forankret kunnskap	49
4.1.3.	Oppsummering.....	52
4.2.	VIKTIGHETEN MED KUNNSKAP OG LÆRING	52
4.2.1.	Kompetanse i næringslivet	52
4.2.2.	Kunnskap som skaper innovasjon	56
4.2.3.	Oppsummering	58
4.3.	FYLKESKOMMUNEN SOM EN SAMFUNNSUTVIKLER	59
4.3.1.	Behovet for en regionreform	59
4.3.2.	Det geografiske aspektet i forhold til regionreformen.....	66
4.3.3.	Sametingets rolle.....	70
4.3.4.	Oppsummering.....	70
5.	AVSLUTTENDE KONKLUSJONER OG REFLEKSJONER.	71
5.1.	SAMARBEID	71
5.2.	KUNNSKAP	73
5.3.	SENTRALE FUNN	74
6.	VIDERE FORSKNING.....	77
7.	REFERANSER	79
	VEDLEGG A: SKRIV OM FORESPØRSEL OM SAMTYKKE	83
	VEDLEGG B: INTERVJUGUIDE FYLKESKOMMUNEN	85
	VEDLEGG C: INTERVJUGUIDE BEDRIFT	87

Figurer

Figur 1.1: Ny fylkesinndeling (Moderniseringsdepartementet, 2018b).....	4
Figur 2.1 Triple Helix modell (Etzkowitz, 2008)	18
Figur 2.2 Illustrasjon av et regionalt innovasjonssystem (Isaksen & Asheim, 2008).....	20

1. Introduksjon

1.1. Bakgrunn og relevans

Representativt demokrati er en styreform hvor statsborgere velger representanter som skal styre landet. Det gjør at statsborgerne indirekte kan ta del i de politiske vedtakene. I den vestlige verden er det den mest vanlige måten å styre et land på, samt i Norge. I Norge er den offentlige forvaltningen delt opp i tre nivåer. Vi har staten som styrer på et nasjonalt plan, fylkeskommunen som styrer ovenfor et gitt geografisk nivå på et regionalt nivå og kommuner på et gitt lokalt geografisk nivå.

Vi ser at fylkesinndelingen har ligget fast siden midten av 1800-tallet. Fylkeskommunen har ved å være et politisk organ sin opprinnelse tilbake til 1837 i formannskapslovene. Det ble der innført et lokalt selvstyre på et kommunenivå og fylkesnivå. De som utgjorde fylkestinget den gang var ordførerne fra det som den gang var landkommunene. Bykommunene sto utenfor fylkestinget, fordi de var økonomisk selvhjulpne og ikke trengte den type støtteorgan for å kunne ta vare på innbyggere. Kommunene sto for fylkeskommunenes inntekter i form av skatt, det som den gang ble kalt for repartisjonsskatten. I 1964 ble bykommunene og fylkeskommunene slått sammen. Det gjorde at bykommunene ble en del av fylkeskommunene, som gjorde at de kunne opptre som en regionalpolitisk aktør. For at fylkeskommunene skulle være en samordnet regionsutvikler, ble bykommunene en forutsetning for å inkludere og gjennomføre jobben. Det ble samtidig endringer på hvem som skulle sitte i fylkeskommunen, ved at vi fikk representanter ble valgt inn i fylkeskommunen. Fylkesordføreren ble leder for fylkestinget og vi kunne se at i tiden frem til 1975 fikk fylkeskommunen flere oppgaver en tidligere. De fikk der oppgaver innenfor psykisk helsevern, fylkesveier, fylkesplanlegging, sykehus og videregående opplæring. Det ble det samme året vedtatt å innføre direkte valgte fylkesting, slik vi kjenner prosessen i dag. Disse endringene ble gjort for at fylkeskommunen skulle bli et viktig redskap for å oppfylle verdier som folkestyre, nærhet og desentralisering (Moderniseringsdepartementet, 2018b).

Siden 1975 har fylkeskommunens oppgaver variert, noen oppgaver har den fått fra staten, mens andre oppgaver har den mistet til kommunene. Alle disse endringene er gjort i lys av datidens utfordringer og problemer. I dag står vi ovenfor nye utfordringer sett i lys av dagens samfunn, og det som følger med i forhold til forventninger om hvordan en region skal fungere. Etter stortingets anmodningsvedtak våren 2016, det ble forelagt en ny reform som et svar på to

utfordringer (Moderniseringsdepartementet, 2016). Hvor det bli poengtert at det har vært en utfordring i forhold til en betydelig vekst og oppdeling i den statlige forvaltningen, særlig i direktoratene og direktorats lignende enheter. Det har gitt en sektorisert eller en såkalt «silodannende» forvaltning som har ført til mindre samordning mellom direktoratene en det man ønsker (Moderniseringsdepartementet, 2018b).

Den 8. juni 2017 behandlet Stortinget regionreformen, og fra 2020 vil det være 11 fylker i Norge. Fylkesinndelingen vil være bedre tilpasset de samfunnsutfordringene vi står ovenfor i dag. Det vil legge til rette for at fylkeskommunene får en bedre tilpasset inndeling som speiler de utfordringene man står ovenfor, og vil legge til rette for en styrket samfunnsutviklerrolle. Større og mer funksjonelle fylkeskommuner vil styrke både lokaldemokratiet og vekstkraften i følge Stortinget (Moderniseringsdepartementet, 2018b). Det legger grunnlaget for bedre samarbeid med andre regionale aktører og en styrket samfunnsutvikling. Begrunnelsen for at fylkeskommunen skal bli en bedre samfunnsutvikler ligger i landets dårlige utnyttelse av kompetanse. I Norge har vi gode forutsetninger for å dra nytte av befolkningens kompetanse og kunnskap, men vi er greier ikke å gjøre det på god nok måte. Det blir påpekt at ansvaret og tiltak som blir iverksatt ikke er tilstrekkelig koordinert som gjør at vi ikke får en helhetlig målrettet innsats. Det gjør at staten opptre lite koordinert, og vi ser en silotenkning som karakteriserer både nasjonalt, regionalt og lokalt forvaltningsnivå. Det blir lagt vekt på at det mangler et regionalt nivå som har det handlingsrommet som er nødvendig til å påvirke det politiske og tilpasse virkemidler som er i tråd med næringslivets og innbygernes behov. Det gir en inngangsport til å gå nærmere inn på oppgavens problemstilling.

1.2. Problemstilling

1.2.1. Problemstilling

Som født i Tromsø og oppvokst i fylkets nordligste kommune, Kvæningen i Nord-Troms er oppgavens tema spennende for min del. Siden dens relevans har mye å si for en region som jeg deler mye engasjement for. Med et utgangspunkt om at en regionreform sto for trappene ble det enda enklere for meg å lande en oppgave som omhandler næringslivet i Troms og Finnmark. Jeg vil med utgangspunkt i Ekspertutvalgets vektlegging på fylkeskommunens rolle som samfunnsutvikler se på hvordan deres kommende oppgaver vil påvirke næringslivet i den nye regionen. Det vil gjøres ved å rette et større fokus på (Isaken & Asheim, 2008) synnspunkt på hvordan regional innovasjonssystem fungerer og på institusjonelt entreprenørskap. Jeg vil i

denne oppgaven prøve å forstå fylkeskommunen som en aktør for endring. Det gjøres ved å få et innblikk i visjoner, forventinger og ikke minst erfaringer i forhold til dagens næringsliv og hvordan regionreformen vil ha en påvirkning på fylkeskommunens rolle.

Formålet med masteroppgaven vil være å kartlegge hvilke effekter den nye regionreformen vil kunne ha på næringslivet i regionen. Det gjøres ved å finne ut hvordan fylkeskommunen som en aktør i dag utnytter regionale ressurser, og hvordan de jobber for å styrke næringslivet. Jeg skal med den forutsetningen se på hvordan man kan forvente at utnyttelsen av ressurser i regionen endrer seg og hvordan næringslivet vil bli styrket etter at den nye reformen trer i kraft januar 2020. Ved å ta utgangspunkt i sentral teori på regionale innovasjonssystemer skal jeg prøve å kaste lys over problemstillingen. Det er på bakgrunn av dette at følgende problemstilling har blitt utformet:

Hvilken effekt kan den kommende regionreformen ha for næringsutviklingen i regionen Troms og Finnmark?

Med *effekt* mener jeg endringer som vil skje som en konsekvens av den nye regionreformens oppgavefordeling fra stortinget. Jeg vil med dette prøve å se om det er mulig å forvente en positiv eller negativ effekt på næringslivet, eller om det vil være lite effekt å forvente. Når jeg snakker om *næringsutvikling* så er det snakk om utvikling av næringslivet innenfor et gitt område. Innenfor denne oppgaven er det gitte området Troms og Finnmark fylkeskommune som vi vil prøve å se effekt på. Her må vi prøve å kartlegge hva status er i dag og hva vi kan forvente å se i fremtiden.

1.2.2. Relevans

Fra januar 2020 skal den nye regionreformen som stortinget har presentert bli satt i gang. En forutsetning for det er at den oppgavefordelingen vi har i dag må endres, det er på bakgrunn av at vi skal kunne løse grunnleggende samfunnsutfordringer på en annen måte enn det vi gjør i dag. I følge ekspert utvalgets rapport, så er dagens samfunnsutfordringer både grense- og sektoroverskridende. Det skjer i den form at det i dagens samfunn stilles krav til et større krav om omstilling i næringslivet, innovasjon i offentlig sektor, integrering, kutt i klimagassutslipp og tilpasning til nye klima- og miljøvilkår. Vi ser i dag at innbyggere og næringsliv har behov for endringer i form av tjenester og tilrettelegging som kommer fra flere forvaltningsnivåer og sektor. Det setter et krav til at nasjonal, regional og lokal politikk og forvaltning må arbeide på en ny måte som det ikke har gjort tidligere. Det gjøres ved å samle oppgaver hos et folkevalgt

organ og hos en administrasjon som skal sørge for at vi får et nasjonalt virkemiddel som er mer organisert (moderniseringsdepartementet, 2018a). Regionreformen vil påvirke de fleste aktører i regionen på en eller annen måte når den trer i kraft i 2020. Fylkeskommunen får oppgaver innenfor flere forskjellige felt, blant annet samferdsel, klima, miljø og naturressurser, kultur og kulturminnevern, helse og levekår, næring kompetanse og integrering. I denne oppgaven har jeg valgt å begrense meg til næringsaspektet ved regionreformen, og jeg har valgt å forholde meg til hvordan fylkeskommunens rolle som samfunnsutvikler vil bli endret i forhold til næringsviden. Det har gjort at jeg har tatt utgangspunkt i å finne ut hvordan fylkeskommunen jobber med å tilrettelegge for næringsutviklingen i dag, og hva som kan være å forventes av resultater i fremtiden.

1.3. Studieområde

I dette kapittelet skal jeg presentere Troms og Finnmark som studieområde, samt gi en beskrivelse av hva deres primærnæringer har vært innenfor. Troms fylkeskommune er det nest nordligste fylket i landet, med et innbyggertall på 167 202 personer, det geografiske landarealet er på 25 877 km². Industrien i fylket er hovedsakelig basert på råvarer fra primærnæringene, og turisttrafikk. Finnmark fylkeskommune er det nordligste fylkes i landet, med et innbyggertall på 76 000 personer, i forhold til Troms er det Finnmark noe større i landareal med sine 48 618 km². Samlet sett vil det med den nye regionreformen, vil Troms og Finnmark bli et nytt fylke som rommer 75 000 km², og med 24 000 innbyggere (Moderniseringsdepartementet, 2018b). En slik sammenslåing gjør at vi får et fylkeskart som ser slik ut, som vist nedenfor.

Figur 1.1: Ny fylkesinndeling (Moderniseringsdepartementet, 2018b)

1.4. Oppgavens struktur

Kapittel 1 er introduksjon til oppgaven. Her har jeg gått gjennom bakgrunn og relevansen for oppgaven. Kapittel 1 har også presentert problemstillingen, og dens aktualitet, studieområde og i denne delen en kjapp gjennomgang av oppgavens struktur

Kapittel 2 går gjennom oppgavens begreper og det teoretiske rammeverket som danner grunnlaget for analysen. Her fokuseres det på nettverk, kunnskap, geografiske aspekt og regionale innovasjonssystemer. Jeg skal også begrunne for hvorfor oppgavens tema er relevant å ha med i teorikapittel.

Kapittel 3 presenterer forskningsmetoden som ligger til grunn for studien og tar først for seg kvalitativ metode med etnografisk tilnærming til forskning, etterfulgt av semistrukturert intervju som metode for innsamling av datamateriale. I kapittel 3.3 går jeg inn på tanker rundt analyseteknikk, hvor jeg i siste del går gjennom det etiske rundt forskningen.

Analysen i kapittel 4 innledes med en kort repetisjon og kontekstualisere av problemstillingen, videre forsøker jeg i hver seksjon å trekke linjer mellom informantenesuttalelser og teoretiske betraktninger og stortingsmeldinger der det er relevant.

Kapittel 5 består av avsluttende konklusjoner og refleksjoner. Seksjon 5.1 tar for seg de funnene som presenteres i analysekapittelet, samt en konklusjon på problemstillingen. I kapitel 6 vil jeg ta en runde med tanker som er knyttet til gjennomføringen av prosjektet og videre forskning.

2. Teoretiske perspektiver

I denne masteroppgaven ønsker jeg som påpekt i delkapittel 1 å se på regional næringsutvikling i regionen Troms og Finnmark. Jeg vil med det pøve å danne meg et bilde av hvordan fylkene legger til rette for næringsutvikling i dag, og hvordan informantene ser for seg at det vil bli i framtiden. Formålet med kapitlet er å presentere det teoretiske rammeverket som ligger til grunn for analysen. De overordnede perspektivene og begrepene som belyses i dette kapitlet vil senere bli brukt i kombinasjon med innhentet datamateriale, og skal bidra til å besvare problemstillingen som ble presentert i kapittel 1.2.1. For å forstå fylkeskommunens arbeid i forhold til næringsutvikling så har jeg valgt å ha et fokus på teori som omhandler, innovasjonsprosesser, kunnskap og nettverksteori som er basert på det empiriske arbeidet. Det kan også sees i sammenheng med faktorer som bestemmer potensialet for regional innovasjonssystemer (RIS) i ulike regioner for å bedre forstå fylkeskommunens rolle som en samfunnsutvikler. Grunnen for at jeg har med disse teoretiske perspektivene, er at de kan være med å forklare hvorfor og hvordan fylkeskommunen jobber i dag og hvordan potensialet kan bli i fremtiden med fylkeskommunen som en samfunnsutvikler.

2.1. Perspektiver på entreprenørskap og innovasjon

For å kunne få en forståelse av oppgavens teori og rammeverk er det greit å få et innblikk i perspektivet på innovasjon og entreprenørskap og hvilket behov vi har for disse tilnærmingene i dag og hvorfor de er relevant for denne oppgaven i den form som de er i dag.

2.1.1. Behovet for innovasjon

Verden vi kjenner i dag er i en konstant endring, både innenfor teknologi, marked, brukervaner, kulturelle diskurser, politikk og institusjoner. Endringer og utviklingen som skjer i verdenssamfunnet skjer ikke raskt, men den påvirker alle, dette perspektivet kalles for et *Multi-level perspective* (MLP) (Dicken, 2015). Vi lever i et samfunn som er bygd av sosiale tekniske systemer, som betyr at systemet er bygd opp av mennesker og hvordan vi bruker teknologien i samfunnet. Dette blir påvirket av menneskers normer og teknologiske strukturer. Vi er i en verden hvor kunnskap i større grad blir mer å mer den grunnleggende ressursen. Ved at vi her ser at utviklingen går stadig hyppigere så blir endringer i form av innovasjoner en kritisk faktor for bedrifters mulig til å overleve (Mitra, 2012). Denne kunnskapen kan brukes til å introdusere innovasjoner i et foretak. Vi kan se på innovasjoner som betydelige endringer i måten et foretak bruker de ressursene de sitter på innenfor sine egne fire vegger. Det gjør at vi

kan skille mellom produktinnovasjon, prosessinnovasjon og organisatoriske innovasjoner. Her kan vi snakke om at introduksjonen av innovasjoner må i stor grad ses på som en interaktiv prosess som finner sted i et samspill med andre aktører i omgivelsene, for eksempel kunder, samarbeidspartnere, leverandører og FoU-institusjoner (Lindkvist & Vatne, 2004).

Verden står i dag ovenfor en globalisering som har bidratt til en intens konkurranse for mange virksomheter, det vil si at de fleste virksomheter må være innovative for å nå ut i det globale markedet. Et eksempel på hvordan multi-level perspektivet (Dicken, 2015) bidrar til endring og utvikling er petroleumssektoren. I dagens samfunn står vi ovenfor en stor klimakrise. Denne krisen påvirker hele planeten og vil derfor sees på fra et landskapsnivå. Ved å se på regimenivået, består det blant annet av petroleumssektoren med teknologi som utvinner energi fra blant annet olje. Deretter har vi noen selskaper på nisjenivået som har sett at klimakrisa er en realitet som er på bakgrunn av dette, og utvikler deretter bærekraftige løsninger. Dette kan føre til konkurranse mellom SMB på nisjenivået og større bedrifter i regimenivået. Ved at majoriteten av befolkningen velger å bruke nye løsninger på markedet presses aktørene til å implementere den nye teknologien fra nisjenivået, det gjør at det igjen vil være en endrende implementering på et landskapsnivå, som der igjen vil påvirke det utsatte miljøet. Vi kan her se at nisjenivået påvirker landskapsperspektivet (Dicken, 2015). Norge er i ferd med å omstilles med tanke på bærekraftige løsninger, noe vi skal komme tilbake til i kapittel 2.3.2.

2.1.2. Entreprenørskap

I følge Schumpeter (1934) handler entreprenørskap om å identifisere muligheter knyttet til innovasjoner, og til utnyttelsen av disse mulighetene knyttet til innovasjoner, samt utnyttelsen av disse mulighetene gjennom en hensiktsmessig organisering av ressurser som sikter å gjøre produktene tilgjengelig i et marked. Entreprenørskap handler om å koble ressurser på nye måter slik at ressursene utnyttes bedre, og at flere behov hos individ og samfunn dekkes. Entreprenørskap har gjennom denne forståelsen oppnådd politisk tilslutning på tvers av ideologi og politisk orientering, men forståelsen av hva vekst skal være og hvilke virkemidler som skal brukes, er politisk ladet. Entreprenørskap har oppnådd tilslutning på tvers av geografi, men arter seg forskjellig i ulike geografiske/nasjonale kontekster (Mitra, 2012).

I følge Stam (2009) er det en del individuelle faktorer og regionale kulturer som spiller inn på hvor vellykket entreprenøren er. Ved å se på de individuelle faktorene så forteller Stam (2009) at personlige trekk slik som alder, utdannings nivå og inntekt i familien du kommer fra sterkt

påvirker dine muligheter for å bli en vellykket entreprenør. Her trekkes det videre linjer til hvordan urbane områder derfor kan ansees som gode områder for entreprenørskap og oppstarts bedrifter. Disse faktorene kan være relevant å se i lys av oppgavens problemstilling (Stam, 2009).

2.1.3. Innovasjon

Innovasjon har sin opprinnelse fra «innovare» på latinsk, det betyr å fornye eller utvikle noe nytt. Joseph Schumpeter, blir sett på som innovasjonforskningens far, han definerte innovasjoner som «nye kombinasjoner av eksisterende ressurser», og konsetrerte seg om det prosessuelle og etter hvert også det systemiske ved innovasjoner (Mitra, 2012). Det er også viktig å sette et skille mellom oppfinnelse og innovasjon. For mens en oppfinnelse handler om å utvikle en ide, handler innovasjon om å introdusere og implisere innovasjonen inn i et marked hvor den blir tatt i bruk. Eksempelvis så kan vi her snakke om innovasjon som et nytt produkt, en ny tjeneste eller en ny teknologi. I forhold til oppgavens relevans så er det viktig å få et bilde av hva innovasjon er og hva som ligger til grunn for innovasjonsprosesser. For at en innovasjon skal pågå mest optimalt så er det viktig å påpekte at det burde være i et samspill mellom flere aktører (Abelsen, Isaksen & Jakobsen, 2013).

I forhold til oppgavens relevans vil det være relevant å se på hvordan innovasjon i regionen er aktuelt sett fra et globalt perspektiv. Ved å gjøre rede for innovasjon og behovet for innovasjon så er det grunnleggende for å kunne forstå de senere delene av teoriene, og fo å kaste et lys over fylkeskommunens arbeid i forhold til innovasjonsprosesser.

2.2. Nettverk og samarbeid

Ved å ta utgangspunktet i at innovasjon er noe som foregår i samspill mellom flere aktører, så lar det oss ta utgangspunkt i at det må tilrettelegges noe for å skape det samspillet. Det er ikke noe som i utgangspunktet skjer av seg selv, det er noe som må arbeides for. Med det som utgangspunkt skal vi videre i teoridelen se på hvordan nettverk og samarbeid er relevant for kunnskapsgenerering av taus kunnskap og der igjen regionale innovasjonssystemer.

2.2.1. Behov for samarbeid

Bedrifter opplever at de kontinuerlig må jobbe med innovasjon. I tillegg til at de jobber med innovasjon enkeltvis, er innovasjon ofte samarbeids- og nettverksdrevet, for eksempel at bedrifter deler kunnskap og ideer gjennom uformelle og formelle relasjoner. Det kan også fastsettes regionale strategier og gjennomføres nettverkstiltak for sosial og økonomisk utvikling, slik at det oppstår helt nye muligheter for ulike virksomheter til å delta i utviklingen gjennom innovative prosesser (Eide & Fuglsang, 2015). Som en samfunnsutvikler er det nettopp det den nye regionreformen skal prøve å gi fylkeskommunene, mulighet å legge til rette for at slike prosesser skal skje på en lettere måte enn det det gjøres i dag. Når vi snakker om fylkeskommunen som en samfunnsutvikler så beskriver stortingsmelding Meld. St. 6 (moderniseringsdepartementet, 2018a) det slik at regjeringen vil styrke fylkeskommunene som samfunnsutviklere. Det er på bakgrunn av at de skal få flere virkemidler til å utvikle regionen i en felles retning. Regjeringen vil ha en fylkeskommune som sørger for at flere kommer seg ut i jobb, at bedrifter får tak i den arbeidskraften de trenger og at det skapes flere jobber (moderniseringsdepartementet, 2018a). Det er med på å skape attraktive regioner og en styrket vekstkraft (Eide & Fuglsang, 2015).

Vi kan snakke om tilnærmingen til kunnskap gjennom læring og innovasjon som praksisbasert. I en slik tilnærming har hverdagsaktiviteter stor betydning og arbeid, læring og innovasjon ansees som tett sammenvevde aktiviteter. Læring og kunnskap forstås som avhengig av relasjoner med ulike grader av nærhet versus distanse, samt med krysningen av praksisgrenser og spenninger. Når læring kan forstås som relasjonell, kontekstuell og flerdimensjonal, handler den om mer enn overføring av kunnskapspakker eller en atferdsendring (Eide & Fuglsang, 2015). Det vil si at læringen skjer i form av ny erfaring og meningsskaping, gjennom å gjøre nye ting og utvikle ny praksis, ved at aktører utvikler sin identitet, og gjennom utvikling av tilhørighet, legitimitet og roller i et fellesskap. Denne samarbeidsmåten fører til at vi kan se på læring med en multirelasjonell tilnærming. Det er på bakgrunn av at vi er i en global verden som stadig er i endring at vi til stadighet må fornye og endre måten å gjøre virksomhet på, på bakgrunn av økende impulser fra andre deler av verden (Dicken, 2015). Ved å ha denne tilnærmingen lar det oss se på virksomheter som åpne systemer, på bakgrunn av at det som skjer mellom virksomheter og andre aktører kan være like viktig som det som skjer internt i en virksomhet (Eide & Fuglsang, 2015). Ved å se på virksomheter som åpne så kan læring og innovasjoner involvere både interne og eksterne aktører, interaksjoner og kunnskapskilder.

Slike måter å drive innovasjon på blir ofte sett på som åpen innovasjon eller kunde og brukerdrevet innovasjon. I samhandling med forskjellige aktører er det viktig å forstå at forskjellige typer innovasjon krever forskjellige typer samhandling med forskjellige aktører. Det kreves ulike typer kunnskap og perspektiver som kan åpne opp for nye ideer og kombinasjoner, vi kan se det på som når forskjellige kulturer møtes (Eide & Fuglsang, 2015).

Det blir ofte behov for utvikling av en viss grad av nærhet og likhet dersom en skal lykkes med læring som skal gi innovasjon på tvers av etablerte fellesskap. Det gjør at vi kan oppsummere det som at ulike aktører fra forskjellige sektorer eller ulike deler av verdinettverk og kjeder møtes. Ved at de forskjellige aktørene møtes så kan en ny læring og innovasjon oppstå, og det er noe som neppe ville skjedd om delsektorene kun jobbet hver for seg (Eide & Fuglsang, 2015).

Samtidig som vi er enige i at kunnskapsdeling og samarbeid er to viktige faktorer når det kommer til samarbeid, er også nærhet viktig. Boschma (2005) snakker om fire dimensjoner av nærhet: geografisk, kognitiv, institusjonell og sosial. Når vi snakker om geografisk nærhet, så snakker vi om bedrifter som er lokalisert på samme sted, her kan vi se på klyngemiljø som en form for samlokalisering. Ved at man har en form for samlokalisering så kan det være med på å øke muligheten for at enkelte mennesker møtes ved tilfeldighet, og som kan føre til det blir utveksling av kunnskap. Den kognitive nærheten er når forskjellige aktører har lik virkelighetsoppfatning, da snakker vi gjennom lik utdanning, profesjon eller stillinger. De personene med lik virkelighetsoppfatning har lett for å kommunisere med hverandre og derfor oppstår det et stort potensial for innovasjon. Når vi snakker om organisatorisk nærhet er det snakk om kulturell likhet. Ved å ha en kulturell likhet så har personene det enklere for å forstå og tolke hverandre. Det siste er sosial nærhet, og det er når aktører har gode relasjoner, gjennom tillit, vennskap og slektskap (Boschma, 2005).

2.2.2. Nettverksperspektiver

Mennesker og virksomheter er relasjonelle; deres eksistens og ytelse er i stor grad avhengig av hvem de samhandler med. Vi kan snakke om et nettverk som en enhet med flere aktører innad, som har et sett med felles mål eller formål. Det gjør at de utvikler en felles forståelse, med noen felles verktøy, som kan gjenspeiles i en felles identitet. Men samtidig kan aktørene være ganske uavhengige av hverandre (Eide & Fuglsang, 2015). Nettverk finnes overalt og er ikke forbeholdt virksomheter eller rene institusjonelle formål. Derfor sees nettverk på som å være svært viktig for kunnskap, læring og innovasjon (Eide & Fuglsang, 2015). I forhold til

oppgavens relevans så er det viktig å se på hvordan fylkeskommunen som en samfunnsbygger i dag tilrettelegger for at kreative prosesser og hvordan kunnskapsutvikling skal finne sted og hvordan utfallet der igjen kan blir med den nye regionreformen. For som antydnet tidligere så krever kreative prosesser og kunnskapsutvikling interaksjon mellom individer og yrkesgrupper i et tett sammenknyttet sosialt nettverk.

Innovativ samskapning mellom ulike virksomheter er svært viktig for å kunne lage og tilby attraktive og sømløse totalopplevelser med ulike kjerne- og støtteprodukter, samt skape gode verdinettverk. Innenfor nettverk så ser vi på to typer nettverk, formelle og uformelle nettverk, de kan ha ulike former og formål. Litteratur om nettverk beskriver forskjellige nettverkskonfigurasjoner. Det skjer ved at vi eksempelvis har bedriftsnettverk, regionale grupper, klynger, strategiske allianser og kjeder. I tillegg har vi sosiale nettverk, nettverk innad i organisasjoner og uformelle nettverk. Generelt kan vi forstå de interorganisatoriske nettverkene som sammensatt av personer fra ulike bedrifter og organisasjoner (Eide & Fuglsang, 2015). En klynge er geografiske konsentrasjoner av sammenhengende selskaper, institusjoner og andre aktører innenfor et felt, innenfor en gitt lokasjon. Klynger omfatter også en rekke andre selskaper og virksomheter som ikke direkte har noe å tilknytning til feltet hovedaktørene driver med, men har heller servicetilbud til klyngen. Tanken bak klyngen er at alle tilknyttede næringer og enheter er viktige for å skape et konkurransefortrinn innenfor feltet (Porter, 1998),

2.2.3. Kunnskap og læring

Kunnskap er viktig innenfor økonomisk vekst fordi det er forutsetning for at innovasjoner skal bidrar til å utnytte de ressursene som samfunnet har tilgjengelig (Gulbrandsen, 1995). Ved å ta utgangspunkt i at hvert eneste produkt har en gitt levetid, en livssyklus før den er utdatert eller dør ut. Noen produkter kan ha en livssyklus på bare underkant av et år, mens andre produkter og tjenester har en livssyklus som varer flere år. Generelt sett så ser man at denne syklusen går kjappere og blir kortere i likhet med at det bare blir større og en mer intensiv konkurranse. Det skapes en konkurranse om å ha det nyeste produktet ute på markedet. Gjennom den hyppige utrulling av produkter så har ofte bedrifter en overlapping av produktutvikling og vitenskapelig erfaring for at det skal skapes vekst. Som en del av at bedrifter tar del i produktutvikling, så skaper det modenhet med stabil teknologi og kunnskap (Dicken, 2015). Ved at vi snakker om produkters livssyklus så kan vi se hvordan ny kunnskap er viktig for bedrifter. En grunn til en lokasjons betydning i skapelsen og spredning av kunnskap, og ideer

ligger i en grunnleggende forskjell i selve kunnskapens natur, som i stor grad er av to slag. Kodifisert kunnskap og taus kunnskap. Kodifisert kunnskap er kunnskap som kan bli gjengitt i dokumenter, programvare og hardware. Taus kunnskap er den kunnskapen som en ikke kan lære seg fra dokumenter, men må erverves gjennom praksis. Taus kunnskap er en personlig kunnskap som hvert enkelt individ sitter inne med. Slik kunnskap er umulig å gjengi eksakt og kommunisere ut til andre gjennom dokumenter. Det kreves direkte erfaringer og interaksjon; som der igjen avhenger i stor grad av, men ikke nødvendigvis bestandig av geografisk nærhet.

Det som er det grunnleggende i lokale kunnskapsklynger, er hvordan de karaktermessig er forskjellig ut i fra den innovative prosessen som er veldig sensitiv for geologisk distanse og nærhet. Lokaliserte kommunikasjonsmønstre tar for seg at geografiske distanser påvirker i stor grad sannsynligheten for at individer innenfor en organisasjon deler kunnskap og informasjon eksternt med andre virksomheter. Lokaliserte innovasjonssøk og skanningsmønstre forklarer hvordan geografisk nærhet påvirker den naturlige søkeprosessen som bedrifter har etter mulige samarbeid. Små bedrifter har mindre *søkefelt* enn en stor bedrift med større resurser. Lokalisert oppfinnelse og læringsmønstre går ut på at innovasjon oppstår ofte som en respons til spesifikke lokale problemer. Prosesser gjennom ”læring med å gjøre” og ”læring gjennom bruk” ser ut til å være nært beslektet når det kommer til produksjonsprosessen (Dicken, 2015). Det er noe vi kan relatere til teori som omhandler Doing, using, interaction (DUI) og Science, technology, interaction (STI) som innovasjonsmodeller. Disse går i korte trekk ut på at vi har DUI modellen hvor innovasjoner skjer gjennom interaksjoner og testing og er erfarings basert. Mens STI modellen går nærmere inn på hvordan man bruker kompetanse fra teknologisk vitenskap for å skape innovasjoner (Garud & Karnøe, 2003). I forhold til denne formen for kunnskapsutveksling vi snakker om i denne oppgaven så får vi en DUI tilnærming, som igjen vil være relevant å se i lys av oppgavens problemstilling.

Det gjør at vi kan se på kunnskap som den viktigste ressursen, mens læring blir sett på som den viktigste prosessen når det kommer til innovasjonsteori. Det kan videre argumenteres for at læring er en interaktiv prosess og interaktiv læring blir sett på som et grunnleggende aspekt ved innovasjonsprosessen. Det innebærer at samarbeid mellom foretak og utdanningsinstitusjoner kan være svært viktig når det gjelder å fremme innovativ aktivitet (Isaken & Asheim, 1997). Eide og Fuglsang (2015), forteller videre at prosessinnovasjoner blir viktigere og viktigere for bedrifter i ulike bransjer, og da blir nettverket en viktig ting å se på i den sammenheng. Ved å se på tidskriften «Nordnorsk Reiselivsstatistikk 2017», så kan vi se på Nordnorsk Reiselivsstatistikk fra 2017 at reiselivsnæringen har stått for 6,7 prosent av sysselsettingen i

Nord-Norge i 2017, til sammenligning så hadde primærnæringene fiskeforedling og petrol industrien 6,5 og 5,7 prosent sysselsetting (Reiseliv, 2018). Det har vist seg at samarbeid mellom reiselivsbedrifter er viktig, men det er også relasjoner til virkemiddelapparatet. Begge disse typene av relasjoner sees som sentrale i tradisjonelle innovasjonssystemer. Når vi snakker om virkemiddelapparater så snakker i denne oppgavens sammenheng så blir det sett som en fellesbetegnelse de offentlige institusjoner, organisasjoner, programmer og støttetiltak som finnes for å utvikle og bringe frem nye ideer ut på et marked (Hoff, 2018). Det blir sagt videre at reiselivsbedrifter sjeldent har et samarbeid med F&U/utdanning, når det kommer til innovasjoner innenfor næringen, slike samarbeid kan økes gjennom bevist tilrettelegging (Eide & Fuglsang, 2015). Forskjellige geografiske områder har sine næringer som de lever på. Det vil være spennende å se om fylkeskommunene har jobbet for å skape noen former for slike nettverk hvor kunnskap blir utnyttet på de områdene de har komparative fortrinn.

Det som er grunnleggende innenfor åpen innovasjon er at det finnes flere kloke hoder utenfor ens egen virksomhet, det gjør at de prosessene som finner sted åpnes opp slik at det kan flyte kunnskap. Kunnskapen som ligger utenfor virksomhetens fire vegger er for viktig til å ikke ta den i bruk, til og med store virksomheter kan ikke ignorere denne kunnskapen (West, Salter, Vanhaverbeke & Chesbrough, 2014) Når kunnskap og erfaring deles gjennom åpen innovasjon kan det føre til *knowledge spillover* (Mitra, 2012). *Knowledge spillover* er en benevnelse for når ressurser flyter på tvers gjennom flere systemer (Breschi & Lissoni, 2001). Breschi og Lissoni (2001) forklarer *knowledge spillover* hvor noen aktører investerer sin tid, penger de har og kunnskap de sitter inne med i prosjekt, men at det derfra utspringer til at andre drar nytte av det som blir produsert, og ikke bare en selv. Dette kan være både med eller uten intensjon. Det er stadig flere som driver med åpen innovasjon og informasjonsflyt, hvor andre kan dra nytte av innovasjonen som gjør at vi begrepet *knowledge spillover* som et utspring fra åpen innovasjon (Mitra, 2012).

I forhold til oppgavens relevans så ser vi her på hvordan nettverk er viktig for å skape utveksling av kunnskap. Kunnskap er der igjen en av bærebjelkene innenfor innovasjon. Det lar oss sette et skille på forskjellige typer kunnskap, hvor vi snakker om taus kunnskap som den kunnskapen som er gjeldene i en interaksjonsprosess. Vi har også sett på hvordan FoU miljøer blir viktigere i flere forskjellige bransjer. Det vil være i forhold til oppgaven relevant å se på hvordan fylkeskommunen arbeider i forhold til kunnskap og nettverk. Som lar oss snakke om hvordan fylkeskommunen er en del av ett større system med flere aktører. Vi ser det her i forhold til regionale innovasjonsmodeller og konsepter som Triple Helix.

2.3. Perspektiver på regional utvikling

I følge Johansen og Onsager (2017) så har fylkeskommunene en viktig rolle når det kommer til innovasjonspolitikken å omstillinger og hvordan det skal bli en mer bærekraftig samfunnsutvikling. Viktige utfordringer for regionene i Norge er hvordan vi skal få stabile regioner over hele landet, hvor vi kan se en regional utvikling som kan resultere i høy sysselsetting og en produktvekst og verdiskapning som i større grad tar hensyn på det bærekraftige og miljøet rundt seg. Innovasjon er en viktig prosess for å få økt verdiskapning i en region. Det gir regioner høyere omstillings- og konkurransevne enn andre regioner. Videre blir det presentert av forfatterne at fylkeskommunen skal få en hovedrolle som leder og aktør i arbeidet med regional samfunns- og næringsutvikling, og begrunner det i meldinger fra Kommunal og moderniseringsdepartementet (KMD), samtidig som KMD har kuttet kraftig i de regionale utviklingsmidlene (Johansen & Onsager, 2017). For at vi skal klare å skape en langsiktig bærekraftig sysselsetting og verdiskapning, så trengs det økonomiske muskler for å kunne drive med et aktivt utviklingsarbeid som er tilpasset de ulike regionene (Johansen & Onsager, 2017).

I nyere innovasjonsforskning er det et hovedpoeng at innovativ aktivitet beskrives som en kollektiv og innovativ prosess. Det som er viktig å forstå er at regionale næringsmiljøer er forskjellige og at regioner har ulike typer regionale innovasjonssystemer. Det innebærer at næringslivet i forskjellige regioner bruker kunnskapsorganisasjoner i og utenfor regioner i ulik grad og på ulik måte, vi skal derfor i denne delen av teorien gå nærmere inn på hva som ligger til grunn for regionale innovasjonssystem og hvilke faktorer som spiller inn når det kommer til geografisk forankring i næringsutvikling (Isaken & Asheim, 2008).

2.3.1. Regionale innovasjonssystemer

Innovasjon ble lenge sett på som en lineær prosess hvor input i FoU ledet til nye oppfinnelser som så ble kommersialisert. Innovasjonssystem teorier har i større grad gått bort fra det lineære synspunktet og vektlegger at innovasjon er et resultat av en kompleks, interaktiv og kumulativ kunnskap og læringsprosess hvor en rekke aktører deltar. Helt klar så vil ikke investering i FoU kunne gi økonomisk vekst hvis den produserte kunnskapen ikke kan anvendes av bedrifter og ikke blir overført til for eksempel, produkter og prosesser som kan bli introdusert til markedet.

Innovasjonssystem som tilnærming anerkjenner at innovasjoner kommer i flere forskjellige former og resulterer fra en gjensidig avhengighet fra flere forskjellige aktører. Denne nye måten for å forstå innovasjon har dype politiske implikasjoner. Innovasjonspolitik burde ikke bare vektlegge FoU miljøenes kapasiteter, men også støtte viktigheten med sirkulasjonen av kunnskap mellom de aktuelle aktørene som er med i en innovasjonsprosess. Det gjør at det kreves et skifte rundt det politiske fokuset, hvor man må gå fra å se på et få antall aktører mot en bredere tilnærming som belønner de som har spesiell oppmerksomhet når det kommer til nettverk mellom, for eksempel, universiteter, forsknings organisasjoner og bedrifter, så vell som det institusjonelle miljøet som interaksjonene er en del av (Asheim, Grillitsch & Tripl, 2016).

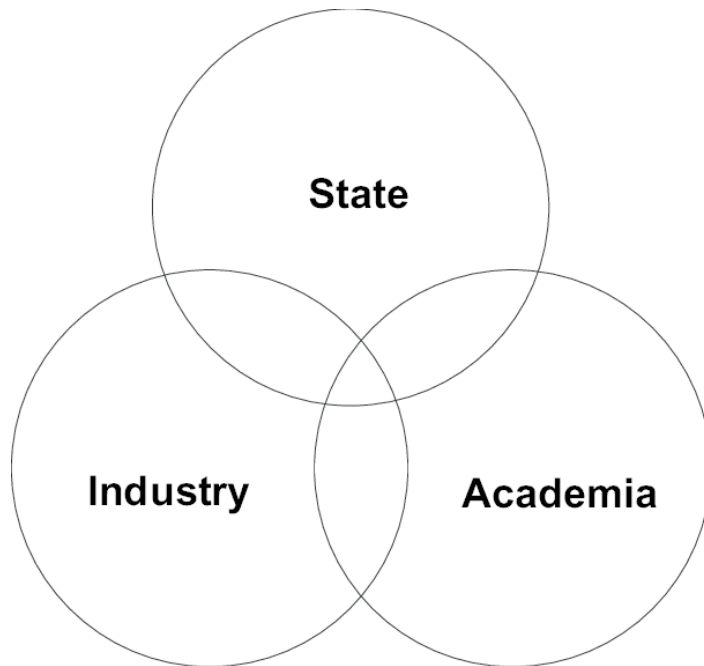
På samme tid har innovasjonssystemer alltid blitt sett på som åpne systemer. Det er fordi økonomien ikke er selvbærende når det kommer til å utvinne kunnskap. Økonomier, teknologier og relaterte institusjoner utvikler seg kontinuerlig over alle deler av verden. Ved å ignorere den delen av teorien med å ikke bruke nettverkene sine så vil potensiell kunnskap og kompetanse fra andre steder før eller senere slå de som driver med lukket innovasjon, ned i støvlene. Dynamikkene ved innovasjonssystemer avhenger dermed av at aktørene er villig til, og at de er i stand til å gå inn i globale distribuerte kunnskapskilder. Det blir derfor argumentert for at konkurransedyktighet i kunnskapsøkonomier avhenger i høy grad av åpenhet og på skjæringspunktet mellom innovasjonssystemer og globale innovasjonsnettverk (Asheim et al., 2016).

Kunnskap er både taus og eksplisitt. Mesteparten er taus kunnskap og derfor vanskelig å overføre over avstander (Maskell & Malmberg, 1999). De argumenterer for at nærhetsargumentet kan relateres til «tidsgeografi» for individer. Alt som er lik interaktivt samarbeid vil være billigere og jevnere, jo kortere avstanden mellom de som interakterer med hverandre er bedre for å kunne overføre den tause kunnskapen. Geografi er altså veldig viktig når det kommer til fasilitering av sosiale nettverk som gjør det enklere med en strøm eller sirkulasjonen av kunnskap. Hovedgrunnen for at den romlige sirkulasjonen er at geografisk nærhet er viktig når man skal etablere sosiale nettverk. Det er effektivisert gjennom den lave mobiliteten av arbeid. Dessuten så er den dominante geografiske skalaen for å innhente kunnskap gjennom rekruttering regional, som vil si at man som oftest rekrutterer personer i fra et vist geografisk område (Asheim et al., 2016).

Ved å ta utgangspunkt i at bedrifter som innoverer må hente inn ideer og kunnskap utenfor deres egen virksomhet, så gjøres det gjennom to hovedkilder. Det ene er å kjøpe kunnskap fra andre, eller på ulike måter samarbeide med andre aktører. Det er en rekke studier som viser at slike kunnskapsaktører, kan være FoU-organisasjoner, men også kunder og leverandører. Disse aktørene finnes i økende grad i andre deler av landet eller i utlandet (Abelsen et al., 2013). Det gjelder ikke minst for STI-bedrifter, hvor bedriftene bruker i stor grad kunnskap som flyter lett over geografisk avstand. Det gjør at bedrifter kan hente kunnskap og samarbeidspartnere fra hvor som helst i verden. Likevel er det også for denne typen bedrifter viktig å være geografisk nær noen kunnskapsaktører, særlig aktører som utfører relevant forskning. Det gjør at bedriftene vil ha mulighet for å ta tak i og dra nytte av tidlig forskning før det tas allment i bruk. De vil også ha en god mulighet for å rekruttere nye personer som har drevet med det siste innenfor relevant forskning i form av prosjekter. Den andre hovedkilden til ideer og kunnskap for innoverende bedrifter er det vi velger å betegne for den åpne kunnskapsallmenningen. Den omfatter kunnskap som bedrifter kan skaffe seg uten å samarbeide direkte med andre aktører. Kunnskap spres på tre måter i en slik kunnskapsallmenning. Den første måten det spres på er gjennom mobilitet i forbindelse med jobb, ved at ansatte bytter arbeidsplasser, som stort sett skjer innenfor et regionalt arbeidsmarked (Abelsen et al., 2013).

Ifølge Begre, Pålshaugen, Johnsen & Amble (2013) bekrefter hun at det ikke bare er nødvendig med medvirkning innad i bedrifter for å skape innovasjon. Men peker mot at det er tendenser til at bedrifter også må samarbeide med hverandre og hjelpe hverandre til å koble aktører, som undervisning og forskning, inn i sine systemer. Det gjør at vi kan bruke uttrykket innovasjon gjennom samspill (Pålshaugen & Johnsen, 2013). Innovasjoner og innovativ aktivitet anses som avgjørende for at bedrifter kan opprettholde sin konkurransedyktighet på lang sikt, og det er dermed avgjørende for regional utvikling. Det er igjen videre viktig å få frem at innovasjoner som oftest skapes i samarbeid mellom bedrifter og ulike andre aktører, som til sammen danner innovasjonssystemer (Isaken & Asheim, 1997) Et innovativt næringsliv vil ha de beste betingelsene for utvikling i områder hvor de har nærhet til universiteter, høyskoler og FoU-institusjoner. Det er først og fremst de virksomhetene som er lokalisert innenfor samme geografiske område det vil ha betydning for (Isaken & Asheim, 1997). Triple Helix er relevant i denne sammenhengen på grunn av at det er et fenomen som skjer på et regionalt nivå. Hvor industrielle klynger, akademisk utvikling og staten eller den offentlige tilstedeværelse er med på å påvirke samarbeidet. Nettverkene fører til at man får skapelsen av et nytt næringsliv, gjennom konstellasjonen Triple Helix (Etzkowitz, 2008). Det vil være relevant å se i

empiridelen hvordan fylkeskommunen arbeider for å tilrettelegge for nettverksdrevet læring og innovasjon på et regionalt nivå, og hvordan det kan føre til en Tripel Helix kobling. Som et grunnlag for å skape et bedre grunnlag for å utvikle og skape ideer om innovasjon, så gir det på et regionalt og lokalt nivå større sannsynligheter for å skape et bedre grunnlag for implementering og innovasjon (Etzkowitz, 2008).

Figur 2.1 Triple Helix modell (Etzkowitz, 2008)

Med regioner i denne sammenheng i forhold til oppgavens relevans så vil det være snakk om at vi befinner oss på et geografisk nivå under nasjonen. Selv om en region har de institusjonene som kreves for at et regionalt innovasjonssystem skal være *operativt* er det ikke noe selvfølge at regionen er det. Det som er viktig er at det skjer en utveksling av informasjon, ideer og kompetanse mellom institusjoner, noe som de uformelle institusjonene må bidra med å stimulere. Innovasjonsprosesser tar som påpekt tidligere utgangspunkt i at læring og kompetanse samles opp gjennom et samarbeidsnettverk, mellom institusjoner og aktører. Ved å ta utgangspunkt i regionale innovasjonsprosesser, så kan vi beskrive det som at det skjer en overføring av teknologi fra FoU – miljøet til noen foretak i regionen. Det kan sees på som en enveis kommunikasjon, hvor produkter og prosesser er ferdig utviklet fra utviklingssektoren og bare kan implementeres rett inn, men det er ikke slik det er i virkeligheten. Vi vet som et sentralt poeng i innovasjonsteori, at innovasjoner skjer når det er omfattende samarbeid mellom aktører. Det samarbeidet forutsetter at de gjeldende virksomhetene har personer med den riktige kompetansen til å kommunisere med FoU- sektoren, gjerne gjennom at de er med i FoU-

arbeidet som foregår. Det betyr igjen at langt fra alle aktører og virksomheter i en region kan delta i samarbeid med FoU-sektoren, på grunn av at det ikke er alle virksomheter som har denne kunnskapen og kompetansen tilgjengelig hos seg (Isaken & Asheim, 1997).

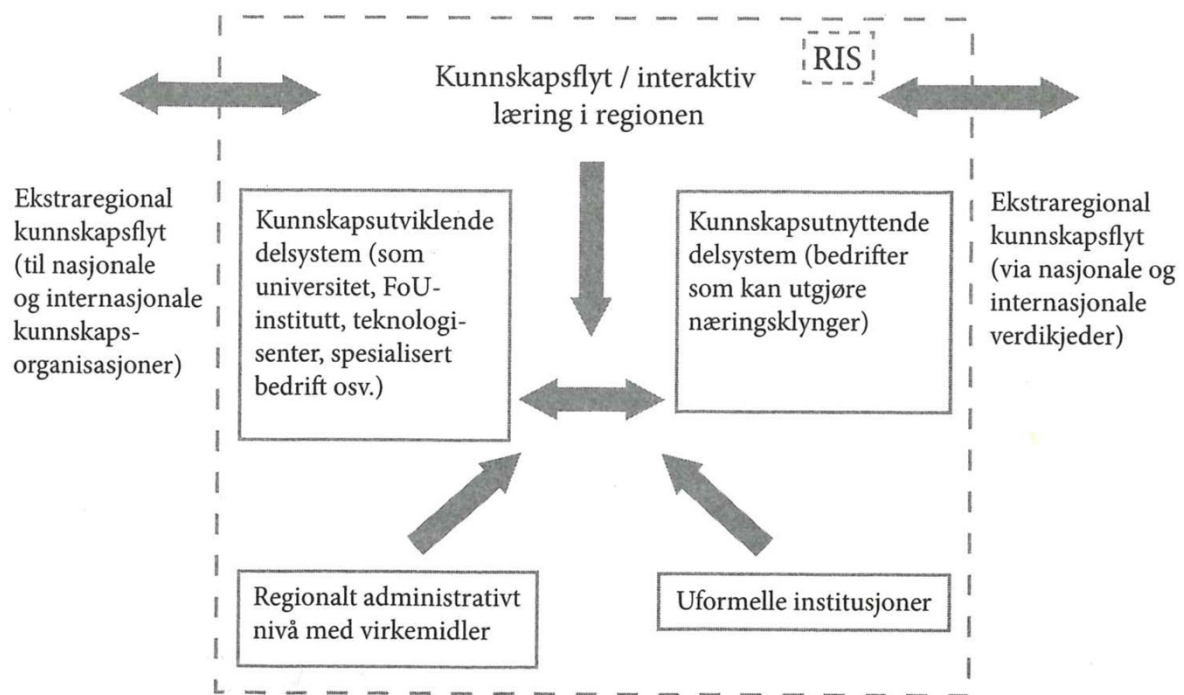
Regionale innovasjonssystemer kan sees på som klar parallell til nasjonale innovasjonssystemer. Ifølge Isaken og Asheim (1997), er de regionale innovasjonssystemene mer eksplisitte når det gjelder hvilke betydning samlokalisering av foretak, stedsspesifikke kulturelle og sosiale forhold og lokale læreprosesser har for innovativ aktivitet. Det framheves at regionale sosio-kulturelle og sosio-økonomiske forhold påvirker innovasjonsprosessen. Disse sosio-kulturelle og sosio-økonomiske forholdene omhandler blant annet synet på entreprenøraktivitet i lokalsamfunn, gjensidig tillit mellom foretaksledere samt lokalt opparbeidet kompetanse (Isaken & Asheim, 1997).

Isaken og Asheim (2008) påpeker at det regionale nivået er viktig for å stimulere innovasjonsaktivitet hos bedrifter og i næringsmiljøer, men at det regionale nivået har ulik påvirkning for å stimulere innovasjonsprosesser på grunn av at regioner har ulike kunnskapsbaser. Det er forskjellige behov i kunnskapsbasene, og de forskjellige regionene har behov for bestemte typer institusjoner. Slike organisasjoner og institusjoner utgjør byggesteiner i nasjonale innovasjonssystemer. Det er et begrep som betoner at innovasjoner utvikles i nettverk av ulike aktører som utvikler, sprer og nyttiggjør seg kunnskap i kommersiell sammenheng, og der samspillet mellom aktørene organiseres og fremmes av nasjonale institusjoner forstått som formelle og uformelle spilleregler (Isaken & Asheim, 2008).

Et regionalt innovasjonssystem består av to delsystemer (Sæther, Isaksen & Karlsen, 2011). I det første delsystemet består det i hovedsak av regionens bedrifter. Bedriftene kan utgjøre en klynge gjennom å samlokalisere flere aktører som er i samme eller tilstøtende næringer. Det gjør at vi ser på det her delsystemet som et kunnskapsutnyttende system, selv om bedrifter også i høy grad bidrar til utvikling av ny kunnskap (som vi ser av figur 2.2.). Hos det andre delsystemet så er det kunnskapsutvikling og kunnskapsspredning som er i fokuset, vi kan si at det består av den kunnskapsmessige infrastrukturen med universitetet, høyskoler, FoU-institusjoner, forskningsparker og teknologisentre.

Videre så kan et regionalt innovasjonssystem bli definert både på en snever og en bred måte. Ved å se på den snevre definisjonen, så er det i hovedsak FoU-aktiviteter ved universitet, offentlige og private forskningsinstitutter og ulike foretaks FoU-avdelinger, og vi kan trekke

tråder herfra til den STI-baserte innovasjonsmodellen. I forhold til den brede definisjonen, så inkluderer den alle aktører og alle aspekter ved økonomien. Det vil si at alle institusjonelle rammeverk som påvirker læring, kompetansebygging og innovasjon i en region er inkludert. I tillegg til disse to delsystemene påvirkes innovasjonsaktiviteten i innovasjonssystemer av støttende institusjoner (Sæther et al., 2011). I mellom disse aktørene finnes det ett sett med uformelle regler, og en felles forståelse som gjør at det er lettere å samarbeide og organisere felles aktiviteter mellom aktørene i det regionale innovasjonssystemet.

Figur 2.2 Illustrasjon av et regionalt innovasjonssystem (Isaksen & Asheim, 2008)

Der igjen støttes aktiviteten av et lokalt/regionalt politisk nivå som har ressurser til å påvirke og støtte næringsutviklingen. I noen områder, som for eksempel i regioner i nordøstlige deler av Italia finnes spesielle sosiale og kulturelle forhold som fremmer samarbeid mellom ledere av små og mellomstore bedrifter (Isaken & Asheim, 2008).

Ved å kort forklare figur 1, så gir den oss en bedre forståelse av kunnskapsflyten i en region. Vi har i en region ett kunnskapsutviklende delsystem (universitet, FoU – institusjoner, teknologisenter, spesialiserte bedrifter), kunnskapsutnyttende delsystemer (bedrifter som kan utgjøre næringsklynger) og regionalt administrativt nivå med virkemidler og uformelle institusjoner. Når vi snakker om at regionale innovasjonssystemer er åpne, så er de åpne i den

forstand at kunnskap som benyttes i innovasjonsprosessen, kan komme fra kilder både innenfor og utenfor regionen.

Aktørene i de to delsystemene som ble nevnt ovenfor kan delta i interaktive prosesser både med lokale og ekstern lokaliserte kunnskapsorganisasjoner. Det kan gjøres gjennom å delta i både lokale og geografisk utstrekte verdikjeder, som for eksempel gjennom samarbeid med kunder og leverandører. For å ta det et steg videre så kan vi si at vi skiller mellom tre hovedtyper av regionale innovasjonssystemer. Skillet går særlig i forhold til hvor høyere undervisnings- og FoU-institusjoner for de lokale bedriftene er lokalisert, hvilke typer samarbeid som eksisterer mellom næringslivet og slike kunnskapsinstitusjoner, samt hva som stimulerer samarbeidet. De tre typene er analytiske kategorier og er ikke ensformig representativ for hvordan det er i virkeligheten, men kan være viktige verktøy for å forstå på hvilken måte det regionale nivået kan stimulere innovasjonsprosesser i ulike typer bedrifter. De tre forskjellige innovasjonssystemene er regionale innovasjonsnettverk, tilrettelagte regionale innovasjonssystemer og den siste betegnes som en regional del av nasjonale innovasjonssystemer. Innenfor regionale innovasjonsnettverk så omfatter nettverkene bedrifter og kunnskapinstitusjoner i regionen. Her er det snakk om bedrifter som har lite samarbeid med den typen formell kompetanse som ofte er nødvendig for å samarbeide om innovasjonsprosjekter med undervisnings- og forskningsinstitusjoner (Isaksen & Asheim, 2008).

Det samarbeidet som er tilstedet mellom bedriftene og kunnskapsinstitusjonene, er hovedsaklig basert på at de ligger nært hverandre. Men baserer seg også på at aktørene har sosial og institusjonell nærhet, det dannes altså en kultur. Denne kulturen gjenspeiler en kollektiv tillit ved at det forekommer forpliktelser mellom personer og aktører, hvor det deles et felles sett av normer, vaner og spilleregler i forhold til forretningsmessig opptreden. Det er en kultur som oppstår innenfor et område, en bransje eller en gruppe bedrifter. Hvis vi skal gå til et eksemplet på regionale innovasjonsnettverk, så er nettverk av små og mellomstore bedrifter i industrielle distrikter noe å trekke fram. Hvor samarbeidet mellom bedriftene stimuleres på grunn av historiske betingelse, sosiale og kulturelle faktorer og av organisasjoner. Det er organisasjoner som tilbyr nettverk av lokale små og mellomstore bedrifter profesjonell kompetanse som er viktig for bedriftenes innovasjonsaktivitet, men som hver enkelt bedrift ikke kan ha på egen hånd (Isaken & Asheim, 2008). Den neste hovedtypen er tilrettelagte regionale innovasjonssystemer, som er en videreutvikling av innovasjonsnettverkene. Vi snakker fortsatt om bedrifter og institusjoner som befinner seg innenfor regionen. Denne videreutviklingen har skjedd gjennom virkemidler som har som oppgave å sikre ett samarbeidet mellom regionale

kunnskapsinstitusjoner, næringslivet og den offentlig sektoren. Vi kan se at virkemidlene er satt i verk *nedenfra*, som vil si etter initiativ fra lokale bedrifter eller organisasjoner, eller *ovenfra*, hvor det er fra det offentlige støttesystemet, vi kan her bruke regionale prosjekter som er finansiert gjennom nasjonale programmer som eksempel. I begge tilfeller er et viktig formål å øke innovasjonsevnen og nyetableringen i det lokale næringslivet ved å gi bedrifter og entreprenører bedre tilgang til formell og ofte analytisk kunnskap (Isaken & Asheim, 2008). Mange organisasjoner kan gjennomføre mindre stegvise endringer i produktet, tjenester og produksjonsmåter ved hjelp av den erfaringsbaserte kompetansen de har opparbeidet, supplert med innspill og hjelp spesielt fra kunder, brukere og leverandører. Utvikling av helt nye produkter og produksjonsmåter vil derimot gjerne kreve forskning, utvikling og tilgang til en ny type kunnskap som mange bedrifter ofte mangler i egen organisasjon. Denne andre typen av regionale innovasjonssystemer representerer således et forsøk på å føre denne typen kunnskap til bedrifter, bedriftsnettverk og organisasjoner gjennom økt samarbeid med regionale kunnskapsorganisasjoner. Det arrangerte systemet anses ofte som idealtypen av et regionalt innovasjonssystem, og det er her snakk om regional klynge, bestående av bedrifter som støttes opp av regionale kunnskapsorganisasjoner (Isaken & Asheim, 2008).

Den tredje hovedtypen av systemer betegnes som en regional del av nasjonale innovasjonssystemer. I dette tilfellet er deler av det regionale næringslivet sterkere funksjonelt integrert i nasjonale eller internasjonale innovasjonssystemer. Det vil si at det samarbeidet som foregår med universitet i forhold til innovativt samarbeid, foregår på yttersiden av regionen. For å relatere det til et eksempel så kan vi se på forskningsparker som har FoU-avdelinger til større foretak eller offentlige forskningsinstitutter (Isaken & Asheim, 2008). Det som er rasjonelt for forskningsparkenes lokalisering er nærheten til de gode regionale forskningsuniversiteter eller tekniske høyskoler. Det som ofte skjer er at forskningssamarbeidet ofte begrenses kun til tette relasjoner til det nærliggende universitetet, mens bedriftene i forskningsparkene ofte har få koblinger til det regionale næringslivet. Et annet eksempel er bedrifter som inngår i et regionalt produksjonssystem, men der kunnskapsinstitusjonene som støtter opp om innovasjonsevnen i bedriftene, hovedsakelig er lokalisert utenfor regionen (Isaken & Asheim, 2008).

Det vi kan se her er at samarbeidet ofte foregår mellom FoU-avdelinger i større bedrifter eller avanserte mindre bedrifter som holder på innenfor en nisje, og nasjonale og internasjonale FoU-institusjoner. Det gjør at samarbeidet er ofte basert rundt at samarbeidspartnere aktivt har oppsøkt og valgt hverandre. Det igjen skjer når bedrifter aktivt går inn og søker for å komme i

kontakt med det beste forskningsmiljøet i den nisjen de holder på med, eller når forskningsmiljøer leter etter gode industripartnere til prosjekter. Videre så ser vi at samarbeidet er gjerne svært målrettet og rettet inn mot radikale innovasjoner og med bruk av vitenskapelig, formell kompetanse. Ut i fra fra det så kan arbeidet stimuleres ved at personer som deltar har samme type utdanning, som gjør at de derfor deler samme type kunnskap og har en felles forståelse av mange forhold. Eksempel på dette ser vi hos klynger, hvor bedriftene som er innad har kjernevirksomhet innenfor samme fagfelt (Isaken & Asheim, 2008). Det vil for oppgavens betydning være relevant å se på hvordan fylkeskommunene jobber for å skape slike regionale innovasjonssystem og hvordan det kan se ut i fremtiden etter at den nye regionreformen slår inn.

Ved å se på regional utvikling så kan vi i denne sammenhengen se det i lys av en endogen tilnærming. Her tar vi utgangspunkt i at lokal og regional utvikling burde være drevet fra en bottom-up holdning. Denne tilnærmingen som Endogen representerer går ut på en skal ta i bruk lokale ressurser som en kilde til økonomisk kapital. Det vil si at man i større grad tar i bruk regionens kunnskap til å dra nytte av ressursene som finnes. Det fører til at vi får noen faktorer som må være til stedet for at vi skal se en endogen utvikling. Det vi snakker om her er teknologi og kunnskap som er utviklet i regionen, som kan føre til nye produkter, prosesser eller produkter, og at det skjer gjennom høyt utdannet arbeidskraft som hører til regionen (Tödtling, 2010). Som påpekt tidligere så snakker vi i denne sammenhengen om en bottom up tilnærming, som refererer til ideen om at regional utvikling skjer som et premiss av de lokale og regionale aktørenes igangsatte handlinger, og ikke på bakgrunn av statlige eller eksterne organer, og at den er rettet mot behovene og målene til den regionale befolkningen. Innenfor den endogene utviklingen så spiller institusjoner en rolle. Det gjør at vi på et lokalt nivå finner entreprenørprosesser, økonomiske og sosiale initiativer og bevegelser, mens det på det regionale nivået er aktiviteter for regionale myndigheter og foreninger, offisielle programmer for (endogen) økonomisk utvikling, klyngeinitiativer og innovasjonsstøtte, herunder forhold mellom universitet og industri kan også være identifisert (Tödtling, 2010).

Videre så kan vi legge fokuset på at det har også vært et økende fokus på å inkludere universitetene i større grad i næringslivet. Universitetene har blitt utfordret til å engasjere seg i innovasjonsprosesser i næringslivet, og blir utfordret av internasjonale, nasjonale og regionale aktører (Karlsen, 2008). Både i tripple-helix og den regionale innovasjons-modellen så har universitetene og høyskoler en viktig rolle som skapere av kunnskap for bruk i næringslivet. Samtidig viser en undersøkelse at det er et mindretall av norske bedrifter som samarbeidet med universiteter og høyskoler. Det er på bakgrunn av at det er mange bedrifter som tar universitetet

litt for gitt. Det er det to grunner til kommer det fram. Det første er at det er ikke gitt at de fagområdene som universitetet er framragende på, dekker de behovene som næringslivet i regionen trenger.

Skal universitetene dekke kunnskapsbehov på lang eller kort sikt i samfunnet og hos næringslivet? Skal universitetene dekke generelle kunnskapsbehov hos næringslivet, eller skal universitetet dekke mer spesifikke kunnskapsbehov? Det blir argumentert med at det neppe er noen universiteter som dekker bare spesifikke kunnskapsbehov hos bestemte deler av næringslivet. Det blir presisert at i slike tilfeller så blir det etablert forskningsinstitusjoner som SINTEF i Trondheim eller Teknova i Agder. Den andre grunnen for at det er et mindretall av bedrifter som samarbeider med universiteter er på bakgrunn om kunnskapen lett kan overføres enkelt fra universitet til næringslivet. Karlsen (2008) understreker at grunnen for et slikt syn er at vi tidligere så på innovasjonsprosesser som en lineær prosess hvor de som forsket putt et ferdig produkt ut i bedrifter. Men nyere forskning beskriver innovasjonsprosesser som mer komplekse en som så, og vi har derfor en interaktiv innovasjonsmodell. Modellen tar utgangspunkt om at det er tett kontakt og interaksjon mellom forskere i universitetet og næringslivet på alle stadier i forbindelse med utvikling. Karlsen (2008) påpeker at det ikke er noen konkurransefordel å være nabo med et universitet når teoretiske kunnskapen er kodifisert og publisert. Fordelen er å få tilgang til kunnskapen før den publiseres, og da spesifikt den tause kunnskapen. Det er denne kunnskapen som kan gi en konkurransefordel for en bedrift. I det betyr at forskere må kommunisere med de ansatte direkte for å overføre den tause kunnskapen. Det igjen forutsetter at partene må ha en instilling på at de skal etablere relasjoner, utvikle normer og rutiner med hverandre. For å få til en slik instilling så må det foregå en omstillingsprosess hvor partene må tilpasse seg de nye prosjektene (Karlsen, 2008).

2.3.2. Regional utvikling og omstilling

Omstilling tar for seg at næringer, lokalsamfunn og regioner må tilpasse seg nye betingelser ved å ta aktive valg. Ved å se på en teoretisk forståelse av begrepet så kan det knyttes til den engelske betegnelsen «restructuring». Det var ikke før på 1970-tallet det dukket opp i det internasjonale faglitteraturen om regional utvikling som et begrep (Jakobsen, 2004). Det var på bakgrunn av et empirisk opphav hvor det ble referert til et behov for økt nyskaping og omstilling i britiske regioner som hadde hatt et noe ensidig næringslivgrunnlag. Det ga også en introduksjon av et nytt perspektiv i forståelsen av regional utvikling, den såkalte restruktureringstilnærmingen. Personen som sto for denne nytekningen blir presentert av

Linkdvikst som Doreen Massey, som presenterte to grunnleggende forklaringsprinsipper som fortsatt er relevant i forståelsen av regional utviklingsdynamikk. Det første prinsippet kan vi knytte til romlig eller territoriell arbeidsdeling som understreker viktigheten av å se på sammenhengen mellom strukturelle prosesser og de lokale geografiske effektene av disse prosessene. På en annen måte kan vi si at det dreier om å forstå de lokale og regionale økonomiene ut fra deres plass i den internasjonale økonomien. Jakobsen (2004) presenterer to prinsipper som baserer seg på Doreen Masseys syn på regional næringsutvikling. Det første er at tidligere investeringer i et område legger betydelige føringer på framtidige valg. De valgene som ble tatt i fortiden har stort utslag for hva en skal drive med i fremtiden. Her brukes begrepet «path dependency» eller stivhengiget for å vise at den økonomiske utviklingen på steder følger visse spor eller baner (Jakobsen, 2004).

I Norge har det vært en lang tradisjon hvor man setter i gang tiltak for å begrense sentralisering. Samtidig er det institusjonalisert prinsipper for et tett samarbeid mellom offentlig og privat sektor. Omstilling av stedsamfunn dreier seg altså om å tilpasse seg nye rammebetingelser. Som vi har poengtert tidligere (Jfr. 2.1.3.) veves lokale samfunn i økende grad inn i prosesser på et høyere geografisk nivå på grunn av globaliseringen. Investeringer på tvers av landegrenser øker teknologi og kunnskap, og den overføres over stadig lengre avstander, rommet *krymper*, og avstandene blir *mindre* (Jakobsen, 2004). I tillegg etableres det i økende grad overnasjonale reguleringsbestemmelser som får konsekvenser for lokale samfunn. Gjennomgående handler globaliseringen om endringer som bidrar til økt integrasjon på tvers av territorielle grenser. De lokale aktørene er imidlertid ikke bare *passive tilskuere* til disse endringsprosessene. Gjennom reflekssive handlinger opptrer de også aktivt i forhold til de nye rammebetingelsene.

Oppsummert dreier altså omstilling seg om at endringer i eksterne betingelser forutsetter nye investeringer, pluss nye lokale og regionale strategier. Disse nye praksisene må til en viss grad bryte med de eksisterende normene og forventningene og sørge for at de nye praksisene fører til at det utvikles nye og bedre lokale prinsipper og premisser for handling. Gjennom omstilling må de økonomiske og de institusjonelle betingelsene for praksis endres. Områder som har behov for offentlige tilskudd og offentlig initierte omstillingsprosesser. Kjentetegnes imidlertid ved at de mangler den lokale og regionale dynamikken som er nødvendig for at de skal tilpasse seg nye rammebetingelser og gjennomføre en økonomisk og institusjonell omstilling (Jakobsen, 2004).

Men det handler også om å få til en omstilling med tanke på miljøet. I Norge har klimapolitikk og fremtiden for norsk oljeindustri blitt viktige temaer som til stadighet tas opp. Ordtak som *Hva skal vi leve av etter oljen*, har blitt vante ordtak i dagligtalen til folk (Haarstad & Rusten, 2018). Vi skal senere i oppgaven se på hvordan veivalg fylkeskommune har tatt ovenfor omstillingen til grønnere og mer bærekraftige samfunn. For omstillingen i Norge er ikke kun et resultat av teknologiske endringer og andre utenforliggende krefter, den formes av veivalgene en region tar (Haarstad & Rusten, 2018). For å få til disse veivalgene trenger vi å fokusere på omstilling, Haarstad & Rusten presiserer at det er tre forhold som hemmer omstillingsprosesser i Norge. Vi har handlingsrom til å forme omstilling i Norge, men vi har fortsatt sterke strukturer som holder omstillingen tilbake og vi trenger helhetlige strategier – både i økonomien og i forvaltningen. Med det første utsagnet så menes det at vi det finnes muligheter for samfunnsaktører til å ta en mer aktiv rolle i å skape endringer i bærekraftig retning, her vil det være interessant å se på hvordan fylkeskommunen spiller en aktiv rolle i denne sammenhengen. Videre når vi ser sterke strukturer som holder omstillingen tilbake så kan vi snakke om stivhengighet, maktforhold eller ineffektivitet i forvaltningen. Det blir derfor rettet et fokus mot hvordan man kan bruke de stiene man har til å vendes til å bli ressurser for en omstilling (Haarstad & Rusten, 2018).

2.3.3. Geografisk forankring

Ut i fra regionenreformens omfang vil det være relevant å se på hvordan informantenes synspunkt på det geografiske aspektet er og kunne knytte det opp i mot relevant teori som tar for seg det regionale aspektet. Hvis vi skal snakke om det geografiske aspektet når det kommer til teorien så kan vi ved å ta utgangspunkt i Selstad (2004) snakke om den økonomiske geografien. Der har man enn oppfattelse av at naturressursen i seg selv har en underordnet rolle, mens det er de egenutviklede ressursene som avgjør, også kjent som endogen utvikling som har en betydning. Begrepet omfatter også således selve regionbyggingen. Vi kan se på regionen som en institusjon. En region er ikke gitt en gang for alle, og den er definitivt ikke skapt av naturgeografiske krefter. Regionene vi har i dag har blitt til gjennom historiske hendelser, og dannelsesprosesser. Der den er sammensatt gjennom mange historiske samfunnsprosesser (Selstad, 2004). Videre argumenteres det med interaksjonsperspektivet når det kommer til regioner. Her blir det vektlagt hvordan vi er blitt mer mobile i dag en det vi var for 50 år siden. Med det så menes det at vi har fått økt mobilitet, og det gjør at vår oppfatning av sted og rom endrer seg. Der gjør at vi kan vi snakke om en region og en regiontilhørighet som kan endre

seg. Vi kan videre se at det i dag har dannet seg romlige arbeids- og boligmarkeder som normalt omfatter flere kommuner. Det er et resultat av at vi daglig krysser kommunegrenser i vårt hverdagslige arbeidsmønster. Der vi tidligere gikk, syklet eller sparket til arbeid, tar de fleste i dag bilen til jobben og tilbake igjen (Selstad, 2004). Det samme kan vi reflektere til hos Dickens, som påpeker hvordan teknologien det siste århundret har påvirket vår oppfatning av sted og rom. Det argumenteres med at det gjør at verden oppleves som mindre enn det den gjorde for 100 år siden (Dicken, 2015). Selstad argumentert videre med at fylkeskommunen kan få en nøkkelrolle i morgendagens næringsutvikling, men vi må da se til hva slags økonomiske regioner som er under dannelser i det 21. århundret (Selstad, 2004).

Vi kan altså fastslå at strategiske endringer i form av innovasjoner finner sted i system av foretak og organisasjoner, hvor bedriftene ofte samarbeider med virksomheter i nærheten og benytter seg av tilgjengelige ressurser i området. Det gjør at regioner kan være fastlåst av tidligere investeringer og forankret i lokale ideer og verdier. Denne erkjennelsen leder oss over til stedsperspektivet på endring. Det er et gjennomgående trekk ved de nye perspektivene for studier og regional næringsutvikling at de fokuserer på innovasjoner og endringsprosesser. Samtidig kan man se på stedet i seg selv som en kritisk faktor for regional utvikling. Økonomiske prosesser er forankret i økonomiske, politiske, sosiale og kulturelle systemer og kan sees på som sosialt konstruerte. Det gjør at de ulike aktørenes strategier og tilpasninger må forstås som et resultat av samspillet som har foregått mellom deres ressurser og forholdene som har lugget til rette i deres område. Det vil si at omgivelsene legger føringen for hvordan aktørene handler, samtidig som de legger føringen for fremtidige aktører. Denne stivhengigheten kan brytes ved at nye praksiser blir introdusert. En slik dynamisk forståelse innebærer at ingen steder kan ses på som uforanderlige. Lokalsamfunn konstrueres, rekonstrueres og endres som en del av de pågående prosessene. Disse prosessene kan både ha et lokalt, et nasjonalt og et internasjonalt utgangspunkt (Selstad, 2004).

Hvilke forutsetninger må være til stede for at regionale innovasjonssystemer skal kunne oppstå? For det første må det eksistere en regional næringsklynge. Det vil si at vi innenfor en geografisk konsentrasjon har bedrifter som i stor grad operer innenfor samme eller relaterte bransjer. Bedriftene er knyttet sammen ved at det foregår en del kjøp og salg av varer og tjenester mellom dem, samtidig er det en tilhørende flyt av informasjon og kunnskap mellom bedriftene i klyngen (Selstad, 2004). I forhold til vår diskusjon om innovasjonssystemer er regionalt avgrensede næringsklynger det mest interessante. For at slike regionale klynger skal fungere som regionale

innovasjonssystemer, må bedriftene som inngår i klyngen, i betydelig grad samarbeide om innovasjonsprosjekter. De må i felleskap og gjennom kollektive læreprosesser (Selstad, 2004).

I utnyttelsen av komplementaritet, utvikles nye produkter eller produksjonsprosesser. I tillegg forutsetter forekomsten av et regionalt innovasjonssystem at det er et samarbeid om nyskapende aktiviteter mellom bedrifter og institusjoner som besitter formelle eller kodifiserte kunnskap, det vil si teknologisentre, forskningsstiftelser, universiteter og høyskoler. I motsetning til innovative nettverk hvor samarbeidet bedriftene imellom kan være mer uformelt, har et regionalt innovasjonssystem et mer formelt og planlagt preg og inkluderer flere ulike aktører i innovasjonsprosessen (Selstad, 2004).

Disse betingelsene innebærer at det kan være svært vanskelig, for ikke å snakke om så og si umulig, å utvikle regionale innovasjonssystemer i norske regioner eller lokalsamfunn som tradisjonelt har mottatt omstillingstilskudd. For det første vil det her være for få bedrifter til at det vil dannes en klynge av seg selv. For det andre vil stedene ofte være dominert av en hjørnesteinsbedrift. I norske utkantsamfunn, blant annet på ensidige industristeder, har hjørnesteinsbedriftene tradisjonelt fungert som «samfunnsentreprenører» ved at de har skaffet arbeidsplasser, etablert et privat servicetilbud lokalt og bidratt til utviklingen av transport og infrastruktur. Avhengigheten av hjørnesteinsbedrifter har også resultert i en begrenset utvikling av et lokalt SMB-miljø på disse stedene. De små og mellomstore bedriftene som finnes, fungerer i stor utstrekning som underleverandør for hjørnesteinsbedriftene. Videre er det også slik at de store dominerende bedriftene på små steder ofte er knyttet opp mot internasjonale nettverk, både som en konsekvens av deres markedskoblinger og som en følge av at de kan prosessene og de innovative aktivitetene i hjørnesteinsbedriftene foregå i samspill med aktører utenfor lokalsamfunnet. Innovasjonsaktiviteten er selvfølgelig forankret på et høyere geografisk nivå. De klassiske omstillingsområdene mangler altså noen av de såkalte støttende aktørene som er avgjørende for at de regionale innovasjonssystemene skal kunne fungere, for eksempel teknologisentre og forskningsinstitusjoner. Konklusjonen må i følge Selstad være at teorien om regionale innovasjonssystemer i liten grad er passende som en utviklingsmodell for de norske utkantområdene (Selstad, 2004). Så her vil det være interessant å se på hvordan fylkeskommunene arbeider og tilrettelegger for næringslivet og hvordan det ser ut for deres klyngesatsing i området.

I denne siste delen av teoretiske perspektiver og forskning, så er vi innom regionale innovasjonssystem, omstillinger og geografisk forankring. Vi ser at vi ved å ha lagt grunnlaget

med å forklare behovet for kunnskap og innovasjon, så får vi tidligere delkapitlene så lar det oss gå inn i dybden på RIS. Det at vi kan få et litt større perspektiv på innovasjonprosesser og på de forskjellige aktørene i oppgaven. Det gir oss et bilde på regional utvikling som vi kan prøve å trekke opp i mot empirien som gjør at vi kan komme med en konklusjon til oppgavens problemstilling.

2.4. Oppsummering

Vi ser at globalisering har endret hvordan vi blir påvirket av utvikling fra andre sider av verden. Vi har her snakket om et *Multi-level perspectiv*. Hvor vi ser at teknologiske innovasjoner i små lokale samfunn kan påvirke dynamikken hos store globale bedrifter, og tilbake. Det har gjort at vi snakker om en intens konkurranse blant virksomheter for å kunne nå ut globalt. Med økende konkurranse så øker også behovet for å fornye seg og der igjen kommer det et større behov for *kunnskap og kompetanse*. Vi har sett på hvordan utveksling av kunnskap og kompetanse er premisser for å få til en innovasjonsprosess. Det tydeliggjør også viktigheten med *nettverk* hvor forskjellige aktører *samarbeider* for å få til en kunnskaps utveksling. Vi har også forklart hvordan *åpen innovasjon* kan skape *knowledge spillover*.

Med det som et grunnlag har vi gått videre til å se på hvordan *regionale innovasjonssystem* fungerer å vi kan med utgangspunkt i det og *Triple Helix* konseptet. Vi kan ved å se videre på hvordan fylkeskommunen er en aktør i større system, og skal derifra se i empirien hvordan de kan være en samfunns utvikler som utvikler regionen. Vi har også snakket om *regional utvikling* med en *endogen* tilnærming, det for å bygge videre på det regionale perspektivet. Oppgavens empiri har også gjort det relevant at vi snakker om *omstilling* og *bærekraftige* valg i teorien. Ut i fra oppgavens relevans har vi også sett på det *geografiske aspektet* i oppgaven og vi kan med det ta med det geografiske aspektet i empirien som har vært en av grunnene til at regionreformen har fått så stor plass i mediebilde.

3. Metode

I dette kapitlet skal jeg gå gjennom de metodiske valgene som er foretatt i oppgaven og refleksjoner som er foretatt rundt valgene. Jeg vil gå gjennom de styrker og svakheter valgene har medbrakt seg. Det vil gi deg som leser en god innsikt i hva som ligger til grunn for hvordan denne metodedelen har utformet seg og hvordan det har påvirket forskningsresultatet. Jeg skal ta for meg forskningsdesign, metodisk refleksjon, fordeler og ulemper med refleksjon. Metoden for å få samlet inn data vil være ved bruk av kvalitativ metode og derunder. Når det kommer til databehov og forskningsdesign så er man opptatt av at man legger en plan for hvilken metode man skal bruke, hvilken empirisk tilnærming som gjelder i forhold til spørsmålene, semistrukturerte intervjuer. Forskningen er opptatt av å belyse samfunns miljø og samfunns erfaringer i forhold til oppgavens problemstilling.

3.1. Kvalitativ tilnærming

I dette avsnittet vil valg av forskningsdesign bli presentert. Forskningsdesignet vil fungere som et metodisk rammeverk for å samle inn og analysere data for å deretter kunne gi svar på forskningsspørsmålet. Hver eneste empiriske studie har en form for implisitt, om ikke eksplisitt forskningsdesign (Yin, 2003).

3.1.1. Kvalitativ forskningsdesign

Kvalitativ forskning blir brukt i mange områder i samfunnsgeografi. Innenfor kvalitativ forskning så prøver man å finne balansen mellom undersøkelse av strukturer og prosesser på den ene siden, og enkeltpersoner og deres erfaringer på den andre (Rofe, 2011). Formålet med studien er å få en forståelse av hvilke faktorer som ligger til rette for at Troms og Finnmark som en ny regionen skal ha effekt av regionreformen som kommer i 2020. Effekten vil være bli sett i av effekt på næringsutvikling. Jeg skal i oppgaven se på hvordan fylkeskommunene legger til rette for næringsutvikling i dag og prøve å sette det opp i mot hvordan det kan bli i fremtiden. I denne oppgaven forsøker man å forstå *hvordan* noe kan skje, som gjør at vi får en kvalitativ casestudie (Yin, 2003). Dette var videre på grunn av behovet for å få en utgående forståelse av hvordan næringslivet vil påvirkes i denne konteksten (Yin, 2003).

Oppførsel og erfaringer hos et individ bestemmes ikke mye av deres personlige egenskaper, men av deres posisjon i den sosiale strukturen, sammen med deres tilhørende ressurser, begrensninger eller regler (Rofe, 2011). I denne oppgaven vil metoden ha en etnografisk

tilnærming med en casestudie. Når man foretar en etnografisk tilnærming snakker man om deltagende observasjon, men det inngår også inn under intervju, fokusgrupper, video og fotografier. Den klassiske definisjonen av etnografi er førstegangs observasjon ute i feltet. Det gjør at vi kan kalle denne studien for en etnografisk casestudie (Rofe, 2011).

Når det er snakk om å foreta en casestudie, så kan man si at alle geografiske forskningsmetoder til en viss grad er case studier. Det blir begrunnet med at man alltid til et gitt nivå vil forske på et fenomen innenfor et spesifikt sted og tid. Case-studieforskning innebærer studier av en enkelt forekomst eller et lite antall forekomster av et fenomen (Yin, 2003). Eller som (Baxter, 2011) forklarer det så er casestudie en intens studie av et enkelt fenomen for å forstå dens mening før man så setter det inn i en større sammenheng. Eksempler på fenomen kan være å studere en hendelse, prosess eller en spesifikk plass. Vi kan videre trekke det dit at case studier ofte blir brukt for å få en bedre forståelse eller en løsning for å løse konkrete problemer. Det gjør at vi kan se på denne studien som en casestudie, hvor vi prøver å få studere hvordan ny regionreform vil påvirke næringslivet i Troms og Finnmark. Da ser vi på en hendelse innenfor en spesifikk plass.

Jeg vil også i denne studien supplementere de semi-strukturerte intervjuene med dokumenter. Her vil jeg bruke stortingsmelding, ekspertutvalgets rapport og et dokument som omhandler samiske interesser i regionreformen fra sametinget. Her har jeg hovedsakelig vektlagt å bruke Melding til Stortinget, Meld. St. 6, *Oppgaver til regioner*, i den form av at det er sekundærdata. Det gjør at disse dokumentene danner grunnlaget for det empiriske datamaterialet som blir presentert i analysen. Disse dokumentene kan sees på som sekundærdata, som er informasjon som er samlet for andre formål enn selve forskningsprosjektet (Roche, 2011). Vi kan si at formålet til disse dokumentene er å forklare hvordan regionreformen styrke fylkeskommunen som en samfunnsutvikler, og hvordan sametingets ståsted er i forhold til de fylkeskommunens endrede rolle. Ved å bruke disse rapportene som informasjon, så har det gitt meg god informasjon om hva som er tankene bak de nye oppgavene til fylkene fra staten sitt ståsted, det har også gitt et innblikk i hvordan sametinget stiller seg til reformen når den kommer. Det har også vært nyttig i utformingen av intervjuguide for å få utarbeidet relevante spørsmål slik at jeg fikk riktig informasjon fra informantene. Men hoved delen av dokumentene er brukt i analysen hvor jeg har trukket inn relevante punkter som har vært relevant for fylle inn i forhold til informantens synspunkter på ting. Jeg vil si at bruken av sekundærdata har ført til en styrkelse av min forskning, på bakgrunn av at jeg da kunne trekke inn flere synspunkter i analysen og trekke det opp i mot informantene som har gjort at vi får flere perspektiver inn i analysen.

3.2. Fordeler og ulemper med valg av kvalitativ metode

Kvalitativ forskning som metode kan være vanskelig og tidkrevende. Det er ikke en enkel og lettvinnt metode med tanke på intervju. Ved å ha en kvalitativ undersøkelse så vil det blant annet være en veldig ressurskrevende arbeidsmåte, intervjuene tar ofte lang tid. Det kreves mye av forskeren, både i forkant og etterkant. Både med tanke på forberedelser og transkribiering. Det at vi jobber med kvalitativ metode gjør at man ikke får et så stort utvalg av informanter slik det er i kvantitativ metode. Det gjør at vi i stede for å få kjappe og harde tall på et fenomen, får vi i kvalitativ metode en mulighet for å gå i dybden på et fenomen og studere det ordentlig. Et annet viktig aspekt med tanke på dataen vi får inn i kvalitativ metode, er at de kan være vanskelig og krevende å tolke på grunn av sin nyanserikdom. I forskningsmetoden får vi veldig mye informasjon på kort tid som gjør at vi får en kompleksitet som kan være overveldende for forskeren. Det vil åpne opp for en mulighet til å være fleksibel når det kommer til tolkning av den kvalitative studien (Jacobsen, 2015). Ut i fra denne oppgaven med denne forskningsmetoden, så kan man tolke med empirien som er samlet inn til å besvare andre problemstillinger en det som har vært problemstillingen i denne oppgaven.

Fordelen med en kvantitativ undersøkelse er når man skal finne ut om en bestemt holdning eller atferd. Det høres systematisk til demografiske variabler, som for eksempel kjønn, alder, bosted, hvilken jobb man har, utdanning og lignende. Om man ser på disse punktene i forhold til kvalitativ metode så vil informantene få en mulighet til å utrede for hvorfor de har sine holdninger og atferd, og hva som kan være årsaken for at det er skapt slike holdninger eller atferd. I kvalitativ undersøkelse vil det være mulighet å komme med oppfølgingsspørsmål på ting som man ikke nødvendigvis hadde sett for seg i forkant når man lagde intervjuguide og gjorde seg klar til intervjuet. Ved kvantitative intervjuer vil man ikke få muligheten til å foreta slike spørsmål (Jacobsen, 2015).

I en slik masteroppgave når vi skal inn å studere et gitt fenomen vil det være helt naturlig å ha en kvalitativ metode. Ved at man går inn på en enkelt virksomhet og dens aktiviteter, vil jeg i dette tilfellet prøve å få en forståelse av hvordan fylkeskommunen jobber i dag. Underveis i oppgaven vil jeg prøve å få frem hvordan fylkeskommunenes kultur, struktur, så vell som å prøve å komme inn til informantens tanker rundt det framtidige arbeidet i forhold til næringsutvikling i regionen. Vi skal prøve å forstå og fortolke mennesker i en gitt situasjon (Jacobsen, 2015).

3.2.1. Etske forhold relatert til valgene innenfor metoden

Når det kommer til de etiske forholdene ved valg av metode så er det viktig å legge vekt på tillit, konfidensialitet, respekt og gjensidighet. Det må prege kontakten vi har med våre deltakere i prosjektet og eventuelle kontaktpersoner for aktuelle caser. Hvordan man oppfører seg blant folk der og da påvirker hvordan kommunikasjon blir, uansett om det er en akademisk tekst om disse personene eller ikke. Tillit er en selvfølgelighet og noe som er underforstått fra begge parter, her vises det gjensidig respekt mellom de aktuelle aktørene. Vanlig høflighet er et godt utgangspunkt for etisk god forskning (Dowling, 2011). I forhold til denne oppgaven så har det vært et fokus å ha en god kommunikasjon med mine informanter. Informantene var tidlig med i prosesse, det var for å sørge for at de fikk et godt innblikk i hva forskningen skulle handle om.

Den vitenskapelige forskning skal på ingen måte skade verken deg eller de informantene du har med i undersøkelsen. Som forsker kan det hende at jeg stiller spørsmål rundt ting som kan oppleves som sensitivt for informanten, som gjør at de blir opprørt og føler et ubehag (Dowling, 2011). I denne oppgaven var det ikke like relevant å ha det i tankene på bakgrunn av at det var et semistrukturert intervju og jeg ble ikke å gå inn på dyptgående temaer som vekket informantens indre følelser. Men det er fortsatt viktig å ha det i bakhode, med tanke på oppgavens tematikk og at det har vært mye motstand til regionreformen i seg selv sådann. For med artikler som *Folkeavstemningen i Finnmark: 87 prosent stemte nei* (NRK, 2018a), og *Troms + Finnmark = Sant?* (NRK, 2018b) så får man fort et bilde av hvordan denne regionreformen har vært en vemodig og tung prosess for de flere av aktørene som har vært involvert. Prosessen har blitt sett på som umulig å gjennomføre fra enkeltes ståsted.

Det å være objektiv i kvalitative undersøkelser er noe som bestandig har vært hardt vektlagt å har blitt sett på som en utfordring og er noe forskningstradisjonen har blitt kjent for. Det å ha en objektiv rolle har to ting for seg. Man ser på det objektive som skjer mellom informanten og forskeren, og at man derfra ikke dømmer informanten på bakgrunn av stereotypier. Det er også viktig å se på objektivitet i forhold til om forskeren har noe bak omliggende intensjoner mellom det punktet hvor man prosesserer datamaterialet og tolkningen av empirien og man stiller spørsmål om forskeren har tolket frem resultatene av egen vinning (Dowling, 2011). Men i en slik forskningsprosess vil man aldri kunne være helt objektiv, siden man til stadighet blir påvirket bevist og ubevist. Det gjør at det å ha et bestemt forhold til det reflektive er viktig. Når det kommer til denne oppgavens refleksjoner så har det naturligvis kommet gjennom veiledning

med min veileder Gjermund Wollan. Refleksjoner har det også vært på lesesalen med de andre masterstudentene fra studiet. Her det har blitt snakket om problemer og frustrasjoner rundt oppgaven med andre medstudenter som er i samme prosess. Det har vært med på å øke refleksiviteten i forskningsprosessen som har pågått det siste året

I etterkant av datainnsamlingen, kodingen og analysen av datamaterialet vil det være relevant å se på hvordan jeg som forsker har påvirket resultatet av dataen. Det er viktig at forskeren reflekterer over sin potensielle påvirkning på forskningsarbeidet. Det gjør at vi ser på det refleksive over gjennomføringen av forskningen. Viktigheten rundt refleksjonen er på bakgrunn av innsamlingen av empiriske data som er gjort, og det kan som fortelt tidligere (Jfr. 3.2.) være veldig nyanserik data som kan være utfordrende å tolke i forhold til virkeligheten. Det gjør at man må reflektere over hvordan man har kommet frem til resultatene sine. Ved å se på det fra et meta perspektiv så kan vi se på det som en tolkning av egen tolkning i forskningen. I mitt tilfelle anerkjenner jeg viktigheten av kunnskapsdeling i regioner og interesserer meg for slik litteratur. Engasjement er en viktig del av forskningen forteller Tjora (2017) og eksemplifiserer det med et av hennes studier vedrørende ”Grooveboxbrukere” ikke hadde vært mulig å gjennomføre uten en interesse for teknologien som er i miljøet. En måte å styrke et prosjekts pålitelighet på i tillegg til engasjement og kunnskap, er om man har noe til felles med informantene. Det at jeg er fra samme område som informantene vil jeg argumentere for at det har gitt meg mer direkte og ærlige svar i intervjuprosessen. I forhold til om jeg skulle ha kommet fra en annen del av landet og hatt samme tematikken, vil det føles enklere å forklare hva man mener og føler. Jeg har også underveis i prosessen prøvd å tenke over hva mine meninger er rundt regionreformen og dens konsekvenser for regionen. Jeg har i den grad det har vært mulig å prøvd å følge etter om jeg har endret oppfatning og mening ettersom jeg har fått en større forståelse i temaet og forståelse av hvordan regionreformen vil påvirke det nye fylket. Jeg har prøvd å reflektert over om den har endret seg på bakgrunn av empirien eller teorien, eller på bakgrunn av begge deler (Tjora, 2017).

Dette gjøres på bakgrunn av at man i forskningsprosessen til stadighet blir påvirket av forskjellige faktorer underveis som det kan være vanskelig å ikke bli klar over før i ettertid når man reflekterer over det. Denne refleksjonen pleier sjeldent å skje i et vakuum, og det er ofte i denne delen prosessen hvor man inkluderer andre i samme fagmiljø eller i forskningsgruppe.

3.2.2. Oppgavens overførbarhet og gyldighet

Det er også viktig å prate om generalisering og hvordan forskningen man har foretatt, lar seg rekonstrueres i en annen kontekst. Ved at det blir reflektert over, så vil det være med på øke troverdighet og det vil gi leseren et enda dypere blikk inn i forsknings verden (Berg, 2011). Når det kommer til oppgavens gyldighet så finnes det flere måter å kaste lys over denne tilnærmingen. Gyldighet handler i følge (Tjora, 2017) om de svarene vi finner i forskningen om det faktisk svarer på det man spør om i problemstillingen. For å styrke oppgavens gyldighet så gjelder det å være mest mulig åpen om hvordan forskningen er praktisert. Vi oppnår mest mulig åpenhet rundt forskningsprosessen ved å redegjøre for de valgene som er tatt i underveis. Her er oppnår mast best resultat ved å være sensitiv for faktorer som er vesentlige innenfor tematikken. Ut i fra det så er den viktigste kilden til gyldighet at forskningen pågår innenfor rammene av faglighet og er forankret i relevant annen forskning (Tjora, 2011).

3.2.3. Databehov og forskningsdesign

Når det kommer til databehov og forskningsdesign så er en opptatt av å legge en plan for hvilken metode som skal brukes, det er er her snakk om hvilken empirisk tilnærming som gjelder i forhold til spørsmålene. Det vil si at en tar en vurdering på det praktiske feltarbeidet sin etiske problemstilling, og hvordan man ut i fra det skal analysere data og hvordan det publiseres og hvordan det blir framstilt i sin helhet (Dunn, 2011).

Forskningsspørsmålene er mest kritisk i den tidlige fasen, de blir ofte modifisert, kuttet ned på og endret på utover i forskningsprosessen. Forberedelse til feltarbeid har vært essensielt i den grunn av at man må være forberede seg til intervjuene for å få mest mulig relevant empiri ut av de. En bra måte for å forberede seg til intervju er ved å foreta seg litt bakgrunnsarbeid som å lese, observere, se gjennom dokumenter. Ved å forstå informantens perspektiv så kan vi lettere vite hvem vi prater med. Det gjør at vi lettere interaksjon mellom informanten og forsker. I forhold til denne oppgaven har jeg forberedt meg til feltarbeidet med å sette meg godt inn i sakens omfang, og har fulgt den fra start av. Både ved å lese oppgavemelding men også holde meg oppdatert på hva som skjer i nyhetsbilde mellom de forskjellige partene når det kommer til denne prosessen de er inne i (Dunn, 2011).

Når det kommer til valg av informanter så er det viktig å få godkjennelse fra deltageren om at han/henne, har lyst å være med i forskningsprosjektet. Her trengs det en skriftlig bekreftelse på at personen vil være med i prosjektet. Man må ha en skriftlig kontrakt hvor man signerer at man

er informert om samtykke. Før valg av informanter er det viktig å sørge for at de er ordentlig informert om hva forskningen går ut på og hvordan prosessen er underveis og hva du forventer av informantene som deltar (Stratford, 2011). I forbindelse med oppgaven valgte jeg å sende ut et skriv til informantene, med informasjon om forskningsprosjektet, hva jeg forventet av de og en samtykke erklæring på at de ville delta i undersøkelsen (Vedlegg A). Det var med på å gjøre at de fikk mulighet til å lese seg opp på hva oppgaven gikk ut på og forberede seg innenfor temaet.

3.3. Metode for dataproduksjon

Når det kommer til valg av metode i forhold til produksjon av data er det relevant å se på hvilken type form for innsamling av data jeg skal bruke. Semistrukturert intervju er en av de mest utbredte måtene å samle inn empiri på. Ved å foreta semistrukturert så har man et ønske om å komme innpå informanten, man har lyst å forstå informantens meninger om ting og en prøver å forstå deres virkelighet (Dunn, 2011). I et semistrukturert intervju så har man i likhet med dybdeintervju en intervjuguide. Intervjuguiden kan enten ha temaer man skal innom eller man kan ha forberdt spørsmål som man stiller til informanten. Men ut i fra at det er et semistrukturert intervju så kan man som forsker i stille andre spørsmål som måtte være relevant. Ved å ha en slik form for intervju så kan det hende at man sporer av i forhold til intervjuets tema, hvis det blir tilfelle så må man spore samtalen inn på intervjuets tema (Dunn, 2011). I forhold til oppgaven så ble intervjuguiden utformet med forskjellige temaer, som undergående spørsmål. Det ble laget to intervjuguider, den ene for intervju med fylkeskommunen og den andre for intervju med det private næringslivet. Bakgrunnen for det ligger i at en felles intervjuguide ikke hadde truffet alle informantene like godt. Intervjuguidene ligger vedlagt (Vedlegg B, C).

3.3.1. Utvalg av informanter

Når det kommer til valg av informanter som skal delta i undersøkelsen er det her viktig å ha en god forståelse rundt området en forsker på, og at man har gjort en bakgrunnssjekk på de som man vurderer å intervjuer. Det gjør det enklere i valget av informanter. Når man skal velge hvilke personer som skal intervjues er det viktig å sette seg inn i det å identifisere informanten i form av, hvem de er, hvilke erfaringer de har, perspektiver og praksiser. Her vil ikke alt være like essensielt i forhold til oppgaven, men i dette tilfellet var det relevant å gjøre en bakgrunnssjekk på dagens jobb og tidligere arbeidserfaringer for å få et bedre blikk av informantene (Stratford, 2011). Målet med en målrettet prøvetaking er at man skal avdekke informasjonsrike deltakere

som kan kaste lys over problemer, temaer eller emner som er av sentral betydning for studien (Stratford, 2011).

Ved å foreta målrettet prøvetakning kan en snakke om validiteten på utvalget som er med i studien. Målrettet prøvetakning kan bli sett på som en ikke god nok metode for utvalg av informanter. Ved å ha et tilfeldig utvalg av informanter vil det bli enklere når det kommer til oppgavens validitet. Ved en slik case studie som denne så vil det å ha en målrette prøvetakning være den mest hensiktsmessige måten å foreta utvalg av informanter (Stratford, 2011).

Ved enkelte studier så vil det være mer hensiktsmessig å foreta målrettet prøvetakning og derfor mer validerende en ved andre studier. Når et utvalg er representativ, så blir det valide i den form av hva informanten representerer i seg selv. Det er her viktig og kritisk at en er sikker på informantens kunnskap, for ellers vil man ende opp med å ha data som ikke er til nytte. I hensiktsmessig prøvetaking er tolkningen av resultatene begrenset til populasjonen under selve studien som blir foretatt. For å være gyldig for en større populasjon eller for at forskningen skal kunne danne grunnlaget for en teori, så må studien gjentas. Det gjøres for å få bekreftelse i en annen befolkning, da må man bruke samme måte for å utvalg av informanter som det er gjort i første omgang (Tongco, 2007). Her er utvalget jeg har gjort av mine informanter gjort med tanke på hvilke organisasjoner og hvilken del av næringslivet de representerer, samt hvilken kompetanse de sitter inne med. Jeg bestemte meg tidlig for at jeg ville ha noen i fra den administrative og politiske siden av fylkeskommunen, for å få den offentlige siden dekket. Jeg ville også ha med den private delen av næringslivet sine synspunkt. Det var med bakgrunn i at det er denne delen av næringslivet som er man prøver å tilrettelegge og skape vekst for. I tillegg ble også samtinget som et organ tatt med i utvelgelsen på grunn av deres rolle i regionen. Senere i kapittelet vil jeg skrive om utfordringer knyttet til informanter (jfr.).

3.3.2. Anonymisering av informanter.

Gjennom kvalitativ metode som semistrukturert intervju og etnografi, får forskeren privilegiet til å kunne se, observere og studere deltagerenes liv og erfaringer i stor detalj. Der igjen så møter kvalitative forskere ofte på utfordringer når det kommer til etiske retningslinjer ved at en får muligheten til å gå inn på en så rik form for data. Et slikt dilemma kan være i konflikt mellom det å formidle en detaljert, akkurat gjengivelse av hvordan det er i den sosiale konteksten, samtidig som man skal ta hånd om og beskytte informantens konfidensialitet (Kaiser, 2009). Deduktiv offentligjøring av informanter er noe som oppstår når individer eller

grupper av mennesker kan bli identifisert i forskningsrapporter. Det gjør at forskere møter en konflikt mellom det å formidle detaljert og få til en nøyaktig gjengivelse av den sosiale verden. Det sørger igjen for at man beskytter identiteten til informantene som deltar i forskningen. Forskere må samle inn, analysere og da rapportere data uten at det går ut over identifiseringen av deres informanter. Det ultimate målet er å oppretholde en fullstendig konfidensialitet for alle forsknings deltakerene, som vi kan benevne som *convention of confidentiality* (Kaiser, 2009).

Convention of confidentiality går hovedsaklig ut på at man beskytter sine forskningsdeltager, det finnes enkelte grupper i samfunnet som er mer sårbare en andre. The Convention of confidentiality opprettholdes som et verktøy for å beskytte personvernet til informantene. Det brukes for å bygge tillit slik at de stoler på rapporten, og det er med på å opprettholde etiske standarder og integriteten til forskningsprosessen. For å oppnå en Convention of confidentiality så begynner man allerede i data innsamlingen å jobbe med dette. På det punktet gjøres det vanligvis med et samtykkeskjema, hvor man har uttalelser som « Alle identifiserbare egeneskaper, for eksempel, yrke, by og etnisk bakgrunn, vil bli forandret». Ved å ta frem et samtykkeskjema så tidlig som mulig i forskningsprosessen er viktig. For det å diskutere konfidensialitet i det som blir produsert er med på å skape tillitt til respondentene (Kaiser, 2009).

Når det er gjort og intervjuene er gjennomført så må man jobbe med å få «rene data», her går man gjennom empirien og rensker den. Det går ut på å bytte ut ord og beskrivelser som kan være med på at man gjenkjenner en informant. I enkelte tilfeller ender man opp med å modifisere datamaterialet, men det gjøres kun i tilfeller hvor informanten er veldig privat og som her kan føre til at man gjenkjennes. Det er her viktig å være klar over at en kan ende opp med å endre den originale meningen med en setning ved for mye endringer, det kan føre til at materialet blir ødelagt (Kaiser, 2009). I min oppgave har jeg valgt å anonymisere informantene i den grad at jeg hverken benevner navn, kjønn eller tittel på informantene. Når det kommer til modifisering av datamaterialet ellers så er det ikke foretatt noe mer en det. Har også foretatt ett valg om å ikke endre på stedsnavn, i de tilfellene informantene prater om stedet, da det vil ødelegge datamaterialet. På grunn av at de enkelte stedene er veldig essensielle geografisk sett.

3.4. Forkant, underveis og i etterkant av intervjuene.

I forkant av intervjuet så lages det en intervjuguide. Det gjøres for å få struktur på intervjuet. Spørsmålene i en intervjuguide kan i noen grad være stikkordspreget. Når intervjuguiden skal

utformes så deles den opp i 3 til 4 forskjellige deler. Man starter med oppvarmingsspørsmål. Intervjuguiden kan være delt opp i inntil 7 temaer, for at det skal være lettere for forskeren å holde orden på spørsmålene. Underveis forteller man til informantene at vi er ferdig med spørsmålene som handler om ”nærmiljø” og skal starte på neste tema. Ved en slik intervjuguide er det viktig å stille de riktige spørsmålene i starten for å kunne bygge opp den tillitten man trenger for å få den frie praten i samtalen utover intervjuet. Før man starter å følge intervjuguiden og starter selve intervjuet, så er det en fordel å starte med litt snikk snakk om ting. Hvor det å presentere seg selv og eventuelt andre aktører i forbindelse med forskningen er en fin starter (Dunn, 2011). Mine tema i intervjuguidene var delt inn i 4 forskjellige temaer. Første del gikk på å få informasjon om informanten, hvor jeg var ute etter å få informasjon om stilling og rolle i organisasjonen. Del 2 gikk ut på å få informasjon om organisasjonen. Del 3 handlet om å få innblikk i arbeidet med å tilrettelegge for næringsutvikling, og med en dreining over på regionreformen og deres innblikk i den. Siste del av intervjuguiden var en avrundning, hvor informanten kunne fortelle noe usagt.

For å komme inn på informanten vil man i et semistrukturert intervju prøve å få en minst mulig anspent stemningen, her er valg av lokasjon av intervjuet en ganske viktig del av det å få en avslappet stemning. Det vil derfor være greit å overlate valg av sted for intervjuet til informanten, det kan ofte være på informantens egen arbeidsplass eller hjem. Ved å være på en kjent lokasjon kan det bli enklere å beskrive og forklare hendelser ved at det tas i bruk artefakter som de har liggende i hjemmet sitt eller på kontoret. Det kan være med på å få en mer naturlig samtale mellom forskeren og informanten (Dunn, 2011).

Under intervjuene tok jeg lydopptak. Det var viktig her å forsikre seg om at det var greit for informanten at man tar opp lyd av det som blir sagt underveis. Noen kan føle ubehag og vil ikke at det gjennomføres. Om dette er tilfellet så må man være rask underveis å skrive ned stikkord av intervjuet. Eventuelt så kan det være en moderator som sitter å noterer i bakgrunnen. Når man skal ta opp lyden kan det være lurt å legge lydopptakeren på siden og kanskje litt skjult. Ved at lydopptakeren ligger synlig kan informanten blir ufokusert og stresset i intervjuet, ved at lydopptakeren tar for mye oppmerksomhet, som gjør at de ikke slipper seg helt løs i samtalen. Underveis i intervjuet så må man være på, og følge med hele tiden. Hvis det er noe som en ikke skjønner så må man følge opp med oppfølgingsspørsmål for å være sikker på at man har forstått det informanten sier (Dunn, 2011).

Når prosessen med å foreta intervjuene er ferdig, starter man med å bearbeide de. Om en har tatt opp lyd underveis i intervjuene så vil man starte med å transkribere fra opptakene. Transkriberingen vil gjøre analysearbeidet lettere i ettertid. Transkriberingen burde finne sted så snart som mulig etter intervjuet. Det er en veldig resurs og tids-krevende oppgave, vanligvis så regner man med å bruke fire timer med transkribering per time intervju. I forhold til denne oppgaven har jeg selv transkribert egne intervjuer av hovedsakelig to grunner. For det første er du som forsker den som er best egnet til å gjengi interaksjonen som foregikk i intervjuet. Du husker ansiktuttrykk og kroppsspråk i forhold til det informantene forteller. For det andre så får du en oversikt over dataen din igjen, som vil gjøre det lettere når du senere skal kode (Dunn, 2011).

3.4.1. Prosessen

I en kvalitativ metode så har vi forskningsprosess som går gjennom 5 steg: Første steg er identifisering av emnet, bevissthet om ontologisk og epistemologisk stilling. Det andre steget går ut på å få en oppsummering av forskningsprosjektet: En overordnet planutjevningemetode og empirisk tilnærming med de spurte forskningsprosessene, med tanke på det praktiske feltarbeidet, etiske problemstillinger, hvordan man analyserer og publiserer. I det tredje steget så er forskningsspørsmålene åpenbart avgjørende i første fase; Imidlertid blir de ofte innsnevret og modifisert i løpet av forskningsprosessen. I det nest siste steget så er det datainnsamling som står for dørene. I siste steg har vi tolkning og analyse, rapportering og publisering.

Tankene rundt forskningsprosessen var at jeg skulle følge en ukeplan som strakk seg fra august til mai. Den skulle jeg følge fra uke til uke, og jobbe meg gjennom oppgaven del for del. I løpet av prosessen har jeg erfart at det skjer mange endringer, både rundt hvordan selve forskningsprosessen er. Også i forhold til min oppfattelse av de forskjellige delene av oppgaven og deres omfang. Det har vært en del utfordringer i forhold til ambisjoner når det kom til intervjuer. Jeg har erfart at man må være klar for at intervjuer avlyses, informanter kan trekke seg fra forskningen, sykdom og andre uforutsette hendelser kan forekomme. I forkant av feltarbeidet hadde jeg 4 intervjuer som var planlagt, men endte opp med å bare gjennomføre 2. Her var det planlagt å få 2 representanter fra hver fylkeskommune, 2 fra Troms og 2 fra Finnmark. Disse ble redusert til en representant fra hvert fylke. Jeg fikk under intervjuene gode reflekterte svar og følte jeg fikk svar på de tingene jeg var ute etter. Det gjorde at jeg fikk nye innspill på hvordan jeg kunne tenke rundt oppgaven videre. Underveis i feltarbeidet fikk jeg også avtalt et intervju med et rådsmedlem fra sametinget, men av uvisse grunner valgte

informanten å trekke seg fra intervjuet. Til gjengjeld fikk jeg et dokument hvor sametinget hadde gått gjennom deres meninger rundt regionreformen og dens betydning for sametinget og derav samiske interesser. Det dokumentet blir brukt som dokumentstudiet i oppgaven. Ut i fra oppgaven sine planer så kom de største endringene i ettertid av feltarbeidet. Det at det ble en del mindre intervju gjennomført en det som var planlagt gjorde at jeg måtte prøve å finne nye informanter. Jeg bestemte meg for å prøve å finne noen som kunne representere det private næringslivet og valget falt på to næringsforeninger, en fra hvert fylke. Underveis i prosessen så valgte den ene næringsforeningen å ikke fortsette prosessen videre på grunn av at de ikke hadde tatt stilling til problemstillingen jeg vil belyse internt i organisasjonen.

På bakgrunn av få gjennomførte intervjuer så ble det å supplere med dokumentstuder i form av innholdsanalyse av blant annet dokument som jeg fikk fra sametinget, ekspertutvalgets rapport, og diverse stortingsmeldinger en nødvendighet. Videre i prosessen så har analysen og kodingen av empirien vært en mer tidkrevende del av oppgaven det jeg så for meg. Denne delen er det brukt mer tid på en det jeg hadde sett for meg og det har gjort at denne delen av oppgaven har vært den mest krevende delen av oppgaven.

3.4.2. Koding av innsamlet data

Det er tre formål med kodingen av det kvalitative materiale: Det å ville prøve å oppnå en datareduksjon, det gjøres for å få en organisering av det man har samlet inn, og for å skape en enklere måte å søke på i datamaterialet. Når det kommer til kodingen så er det flere forskjellige måter å kode på. Den mest vanlige måten å kode på er å gi informantene koder ut i fra hva de sier i intervjuene og hvordan de gir uttrykk for enkelte ting og handlinger (Cope, 2011). Det å kode kan være vanskelig og tungvint. På grunn av at det kan hende at en koder alt for nøye og en er veldig analytisk i kodingen. Hvis det skjer så er det å legge flere av de samme kodingene inn under samme kode en måte å løse det på. Det er også viktig å være klar over at det kan gå den andre veien i kodingen. Det at vi ikke tar med enkelte av kodingene på grunn av at de ikke forekommer så ofte kan være en fallgruve. Når man starter kodingen så kan man se at man får andre koder som ikke stemmer overens med det man tenkte i starten (Cope, 2011).

Etter å brukt tid på å kode vil det hjelpe på god vei med å lage en kodebok. Etter at man har generert kodene vil neste steg være å lage en måte å strukturere kodingen på ved å sortere de i grupper i forhold til likhetene de har seg i mellom. Ved at man samler de forskjellige kodene

inn under egne kategorier, så kan det hende at man oppdager nye koder som passer bedre (Cope, 2011).

En viktig del av analyseprosessen er sammenfatning av meningsinnhold. I min oppgave har jeg brukt Nivå som et verktøy i transkriberingen. NVivo er et av flere kjente datamaskin assisterende verktøy som kan brukes innenfor kvalitativ forskning. Programmet er også blitt brukt som et verktøy når det kommer til kodingen som er blitt foretatt. Ved bruk av et slikt dataverktøy så lar det deg som forsker enklere kunne håndtere store mengder med data (Yin, 2003). Nøkkelen for å forstå verdien av slike program er ved å bruke ordene: assistert og verktøy. Det er viktig å forstå at disse programmene ikke utfører en ferdig analyse på egenhånd, men heller må sees på som en assistent og et pålitelig verktøy (Yin, 2003). Det gjør at vi må studere det materialet vi får ut fra programmet for å avgjøre om det er noen mønster å koble sammen. Ganske sannsynlig, uansett mønster, så vil frekvensen av koder eller kodekombinasjonen være konseptuelt med primitive (lavere) en de første *hvordan* og *hvorfor* spørsmålene som man egentlig var ute etter. Det gjør at man må bearbeidet det som kommer ut av kodingen i ettertid. Før man begynner å kode så er det viktig å få definert hvilke koder man ser for seg å få ut av empirien, og hvilke behov man får dekt av de forskjellige kodene ved å koble det opp mot forsknings design i oppgaven (Yin, 2003).

I min kodeprosess, begynte jeg med et lite utvalg av koder jeg mente var relevante å hente ut i forhold til allerede valgt teori. Underveis i kodingen ble det kodet flere koder som jeg ikke hadde tenkt på tidligere som viste seg å være aktuelle. Noen av kodene stemte med det jeg hadde sett for meg, men det dukket også opp nye koder underveis. Jeg startet kodingen med å lage koder som gikk innenfor temaene entreprenørskap, klynger, synkronisering, regionreform og geografi. Jeg prøvde også meg på koder som kastet lys over effekter før og etter regionreformen. Jeg så at empirien traff innenfor disse kodingene, men jeg fikk ikke helt den empirien jeg hadde sett for meg innenfor disse kodene. Det gjorde at jeg måtte finne flere koder som jeg mener traff teorien bedre. Ved å se kodingene i lys av forventet teori, fikk jeg kokt kodene sammen på et lavere nivå en det jeg først hadde sett for meg. Det gjorde at jeg kom frem til koder som *nettverk*, *kompetanse og kunnskap*, *samarbeid* og *geografi*. Det er på bakgrunn av de kodene jeg har valgt å basere empirien i analysen på, fordi jeg mener det vil være med på å gi en empiri som vil belyse problemstillingen på en god måte.

4. Analyse

I dette kapittelet følger en analyse av datamaterialet som er hentet inn. I analysen vil jeg se på hvilken empiri som er vesentlig å trekke inn i oppgaven og knytte den opp mot relevant teori, det vil gi meg et grunnlag til å svare på problemstillingen for oppgaven. Som tidligere informert (jfr. 1.2.3.) så lyder problemstillingen som følge: *Hvilken effekt kan den kommende regionreformen ha for næringsutviklingen i regionen Troms & Finnmark?* For å kunne knytte empirien opp i mot teorien så må man se på funnene samlet. Samt se hva de potensielt peker mot. Kapittelet er delt opp i tre delkapitler. I første delkapittel skal jeg presentere nettverk og samarbeid, her skal jeg innom hvordan nettverk kan være med å skape nye muligheter gjennom et tverrfaglig samarbeid. Som følge av det skal jeg i neste delkapittel ta for meg hvordan nettverk fører til utveksling av kunnskap og innovasjon, innen det private næringslivet. Deretter skal jeg i det siste delkapitlet skrive om hvordan fylkeskommunen drar nytte av virkemiddelapparatet i et regionalt innovasjonssystem og hvordan det geografiske aspektet spiller inn på oppgaven. Alle disse kapitlene er basert og hentet ut som et resultat av kodingsprosessen som har forekommet. Det gjør at jeg gjennom denne analysen vil kunne svare på hvordan regionreformen kan påvirke næringslivet i den nordligste delen av landet. Jeg vil til slutt komme med en oppsummering av funnene. Jeg har prøvd å presentere empiri på den måten at alle informantene har relevante påstander i hver del av analysen, det er for å få presentert et bredere datamateriale.

4.1. Fylkeskommunen som tilrettelegger for nettverk

I dette kapitlet skal jeg presentere empiri og knytte det opp mot relevant teori. Ut i fra kodingen som her er foretatt, kom jeg frem til at jeg skal starte med å se på hvordan nettverk og samarbeid er faktorer for innovasjonsprosesser, hvor bedrifter og institusjoner deler kunnskap og ideer gjennom uformelle og formelle relasjoner. Som følge av dette skal jeg ta for meg hvordan offentlige aktører kan være samfunnsbygger. Gjennom å knytte denne teorien opp mot empiriske funn, vil jeg kunne svare på hvordan fylkeskommunen tilrettelegger for nettverk. Jeg vil også se på hvordan nettverkene fører til tverrfaglig samarbeid og kunnskapsdeling i dag, og kaste et blikk over hvordan det kan bli med den nye regionreformen.

4.1.1. Nye veier som skapes gjennom nettverk

Jeg skal i dette delkapitlet som et resultat av kodingen se på hvordan man innenfor læring er avhengig av forskjellige relasjoner på forskjellige nivå. Det gjøres for å se på hvordan man får

mer enn bare overføring av kunnskaps pakker eller atferdsendring, men at det hele skjer på et *høgere* nivå som fører til ny erfaring og meningsskaping. Vi kan se det gjennom å gjøre nye ting og utvikle ny praksis ved at man selv som aktør i samhandling med andre endrer sin identitet (jfr. 2.2.1), gjennom utvikling av tilhørighet, legitimitet og roller i et felleskap som stadig endrer seg (Eide & Fuglsang, 2015). Ved å ta en titt i Meld. St. 6 (moderniseringsdepartementet, 2018a) så blir det presentert viktigheten av at fylkeskommunen med sin kunnskap og nærhet til nærings-utdannings-, forsknings- og kompetansemiljøer og gjennom regionale partnerskap har en rolle til å se hva som skal til for å styrke bedriftenes utviklingsmuligheter og skal kunne se hvilke kombinasjoner av virkemidler som best fremmer utvikling innad i eget fylke.

I den sammenheng er det interessant å stille spørsmål om hvordan fylkeskommunene faktisk fungerer som en regional aktør når det kommer til å legge til rette for nettverksbygging (jfr. 2.2.2.). Blant mine informanter snakker de mye om hvordan de jobber for å tilrettelegge for at næringslivet skal få et økt nettverk som de kan dra nytte av. Det blir gjort for at de bedriftene i regionen skal se nytten av den kunnskapen som ligger i regionen. Ved å starte med informant 2 som representerer den administrative delen fra Finnmark fylkeskommune så har de flere tiltak for å forbedre nettverket til bedrifter i forskjellige segmenter av næringslivet. De har blant annet vært med å finansiere et prosjekt som heter *Surstoff* prosjektet. Her har kulturnæringsbedrifter fra hele fylket blitt samlet for å jobbe med kompetanseheving, nettverksbygging og prosjekter på tvers av næringen. Ved evaluering av prosjektet i ettertid fant aktørene ut at de fleste av bedriftene hadde fått utvidet sine nettverk, man så også på hvilke effekter nettverkene hadde gitt (Næringshage, 2016). I ettertid av prosjektet så fylkeskommunen konkrete effekter i forhold til sysselsetting, verdiskapning og fellesprosjekter på tvers av bransjer innenfor kultursegmentet.

Veldig mange bedrifter hadde økt sysselsettingsgrad i bedriften sånn at større andeler personer eller stillingsprosent jobber i bedriften. Dem hadde økt omsetning og det resulterte i større verdiskapning og penere tall nederst på siden, Informant 2

Det er ett av flere prosjekter som de har tilrettelagt for at bedrifter skal få utvidet nettverket sitt påpeker informant 2. Informant 3 som representerer det private næringslivet i Altaregionen forteller at deres organisasjon er som en kontaktarena som skal koble forskjellige aktører opp imot hverandre. På grunn av at de har en god kjennskap til næringslivet så vet de hvilke bedrifter og hvilke aktører som må kobles opp imot hverandre. Denne sammenkoblingen gjøres for å få til det bedriftene ønsker, de prøver å være et bindeledd for virksomhetene i regionen hvor de

prøver å tilrettelegge for workshops hvor det blir lagt til rette for relevant kompetanse og relevante nettverk for virksomhetene (jfr. 2.2.3.). Informant 1 som representerer den administrative delen av fylkeskommunen i Troms fylke, oppgir at de har hatt fokus på å utvide nettverket til virksomheter i fylket. De gikk sammen med flere aktører fra virkemiddelapparatet om å lage felles strategier som involverte flere institusjoner, ut i fra det prøvde de å finne ut hvordan de kunne få bedrifter til å utvide sine nettverk. Fylkeskommunen inviterte institusjoner som Innovasjon Norge, Regionale forskingsfond, Norges forskningsråd, SIVA, Fylkesmann embetet, kommunale næringsfond, næringshager og inkubatorer i området for å legge en strategi og plan. Informant 1 påpeker videre at ved å lage regionale strategier, så fikk Troms fylkeskommune strategier innenfor forskjellige næringsfelt. Fylket fikk inn en reiselivstrategi, havbruksstrategi, maritim strategi, kulturnæring strategi og petroleum strategi. Det ga næringshagene i fylket et utspring hvor de skulle prøve å koble sammen bedrifter i prosjektarbeid. Strategiene ble laget for at de skulle gi muligheten for å koble SMB (små og mellomstore bedrifter) og større bedrifter inn imot noen av selskapene som driver innenfor havbruksnæringen. Det vil føre til at havbrukselskapene går til de lokale selskapene i nærområdet, istedenfor andre store aktører i bransjen.

Man har brukt samarbeidspartnere innenfor næringsutvikling på en aktiv måte for å prøve å synkronisere. Lage felles strategier som har vært vedtatt i fylkesting salen. Som involvere alle de andre rundt oss, som Innovasjon Norge, Regionale forskingsfond, Norske forskingsfondet, SIVA, fylkesmann embetet, kommunale næringsfond, næringshager, inkubatorer, Informant 1.

Som oppgitt tidligere krever kreative prosesser og kunnskapsutvikling interaksjon mellom individer og yrkesgrupper i et tett sammenknyttet sosialt nettverk (Jfr. 2.2.3.). Her kreves det en arena for å samhandle, kunnskap forutsetter omfattende kunnskapsrelasjoner og nettverk. Innovativ samhandling mellom ulike virksomheter er svært viktig for å kunne lage og tilby attraktive og kvalitet sikrede totalopplevelser med ulike kjerne- og støtteprodukter. Det er også med på å skape gode verdinettverk. Det finnes forskjellige typer nettverk, slike typer nettverk som informantene her referer til er strategiske allianser, hvor fylkeskommunen aktivt går inn og kobler sammen forskjellige aktører gjennom strategier som er laget slik at de enkelte næringene skal få utvidet og utnyttet sitt nettverk på en bedre måte.

Men for å kunne legge til rette for slik aktivitet så forteller både informant 1 og 2 at de er svært avhengige av subsidiene de får av staten. Det gjør det mulig å kunne legge til rette for

nettverksbygging gjennom workshops og strategier. Ut fra det beskriver informant 1 bakgrunnen for midlene med følgende ord;

Det er ute i fylkene og ut i regionene at man selv vet hvor skoen trykker. Slik at en stor pengepott med regionale utviklingsmidler ble flyttet fra kommunaldepartementet og ut til det enkelte fylket. Så ble det skrudd sammen en fordelingsordning som var sånn at i de fylkene hvor man hadde en svakere utvikling enn lønnsgjennomsnittet. De fylkene fikk mer penger, mens de som hadde en kjempegod utvikling fikk omtrent ingenting,
Informant 1.

For å få et innblikk i bakgrunnen for utviklingsmidlene så kan vi se nærmere på *En strategisk analyse av de næringsrettede programmene og satsingene i regional-og distriktspolitikken fra 2004* (Jakobsen, Rusten & Stamland, 2004). Vi ser at begrunnelsen for utviklingsmidlene er at fylket som en regional utviklingsaktør, skal forvalte midlene i forpliktende partnerskap med næringslivet, virkemiddelaktører, private organisasjoner, utdanningsinstitusjoner, samt kommuner. Her skal fylkeskommunen gjennom en fylkesplan ivareta det strategiske ansvaret for midlene, men det operative ansvaret overlates til et virkemiddelapparat. Det blir videre lagt til at regjeringen ser på det som en mulighet for å kunne øke delegeringen til det regionale og lokale nivået innenfor ulike sektorer (Jakobsen et al., 2004). Her ser vi at fylkeskommunen i dag har hatt god bruk for utviklingsmidlene. Ved at de blir brukt til å tilrettelegge innenfor arenaer hvor bedrifter får mulighet til å utvide sitt nettverk som de ellers ikke hadde hatt mulighet for å få gjort på samme måte. Det gjør at fylkeskommunen i dag får mulighet til å skape et mer tverrfaglig samarbeid der det trengs.

Det viser til at Troms og Finnmark fylkeskommune er begge avhengige av å kunne bruke subsidier for å tilrettelegge for prosjekter som er relevante i deres region. Det gjøres ved å skape nettverk og samarbeid mellom forskjellige bedrifter og institusjoner. Ved å ta en titt i Meld. St. 6 (moderniseringsdepartementet, 2018a), så blir det lagt vekt på at fylkeskommunene bidrar i dag til å utvikle regionale konkurransefortrinn i samarbeid med andre næringsrettede aktører og det skjer gjennom regionale planer og partnerskap, hvor de forvalter egne nærings- og forskningsrettede virkemidler. Nå skal fylkeskommunen få ytterligere virkemidler for å utvikle sin næringspolitiske rolle. Blant annet vil næringshageprogrammet, inkubatorprogrammet, mentorprogram, bedriftsnettverk, samt deler av etablerer tilskuddet overføres fra staten til fylkeskommunene. Det blir videre presisert i Meld. St. 6 (moderniseringsdepartementet, 2018a) at samlet sett vil fylkeskommunene få bedre kapasitet og flere virkemidler til å skape en positiv

samfunnsutvikling i sitt fylke. Større fylkeskommuner med en større bredde i oppgaveporteføljen og med en styrket regional planlegging, kan gi en mer samordnet oppgaveløsning både mellom sektorer regionalt og mellom nasjonalt nivå. Det legger også grunnlaget for mer helhetlige prioriteringer tilpasset innbyggere og virksomheters behov i det enkelte fylke og en mer effektiv forvaltning, hvor fylkeskommunen får bruke penger hvor de mener skoen trykker.

Informant 1 begrunner at Troms og Finnmark er generelt godt rustet for den nye regionreformen som kommer. Begrunnelsen ligger i at Troms har jobbet på en måte som passer den nye regionreformen ganske godt. Med det i tankene så snakker informant 1 blant annet om hvordan fylkeskommunen tidligere har jobbet og jobber i dag med å bruke midler innenfor næringsutvikling på en aktiv måte for å prøve å synkronisere aktører sammen. Med tilgang på mer midler så er det et tilskudd på måten de allerede i jobber i dag, ved at de selv kvalifiserer for hvor midler skal plasseres.

4.1.2. Tverrfaglig samarbeid fører til nettverk og lokal forankret kunnskap

Kreative prosesser og kunnskapsutvikling krever interaksjon mellom individer og yrkesgrupper i et tett sammenknyttet sosialt nettverk. Som spesifisert tidligere så kan vi skille mellom to typer nettverk, formelle og uformelle nettverk, som kan ha ulike former og formål (Jfr. 2.2.2.). Vi sier at vi har forskjellige nettverkskonfigurasjoner, det skjer ved at vi har for eksempel bedriftsnettverk, regionale grupper, klynger, strategiske allianser og kjeder (Eide & Fuglsang, 2015). Disse forskjellige nettverkene fører til at man får et tverrfaglig samarbeid. Det gjør at vi kan snakke om hvordan nettverk kan føre til kunnskapsutvikling gjennom interaksjon, som gjør at man får lokal forankret kunnskap innenfor visse geografiske områder. Vi kan her ved å se på hvordan en forståelse av at interaksjon mellom individer og yrkesgrupper er nødvendig for å kunne skape kreative prosesser og kunnskapsutvikling. I den sammenheng vil det være interessant å se hva informantene forteller i forhold til hvordan deres tilrettelegging av arenaer og nettverk skaper lokalt forankret kunnskap.

Et relevant eksempel når det kommer til nettverk så forteller informant 1 at de hadde et program innenfor næringslivet hvor de inkluderte rundt 70 bedrifter innenfor reiselivet. De bedriftene som var med i nettverket var bedrifter som strakk seg fra Lofoten i Nordland til Alta i Finnmark. Dette ble en arena hvor bedriftene kunne gjøre avtaler, synkronisere, lage pakker og bygge kompetanse. Innovasjon Norge var her et viktig virkemiddel for å kunne se det store

perspektivet, når det kommer til å hjelpe bedrifter å bygge nye produkter, tjenester og konsepter. Dette prosjektet var med på å høyne kvaliteten til næringer innenfor reiselivsegmentet. Vi ser ut i fra tidsskriften til NHO reiseliv at reiselivsnæringen allerede er en stor næring som vil ekspandere enda mer i fremtiden og da er det viktig med å høyne kvaliteten (Reiseliv, 2018). Her ser vi hvordan empirien stemmer overens med teori. Det blir sagt at reiselivsbedrifter sjeldent har et samarbeid med F&U, når det kommer til innovasjoner innenfor reiselivsnæringen og slike samarbeid kan økes gjennom bevist tilrettelegging (Eide & Fuglsang, 2015). Vi ser hvordan forskjellige nettverkkonfigurasjoner (jfr. 2.2.2.) stemmer med hva informantene sier, når det kommer til tilrettelegging for arenaer som skaper nettverk som ble nevnt i forrige delkapittel, og vi ser også hvordan fylkeskommunen har vært den aktøren som tilrettelegger.

Informant 2 forteller hvordan universitetet har vært en viktig aktør for at regioner slike som Alta, som har en campus, kan tilby kompetanse til regionen. De har blant annet ved hjelp av forskere fra ulike forskningsmiljøer sett på alternative forretnings-måter innenfor reindrift. Det er blitt gjort for å se om man kan få mer balanse mellom reintall og beitegrunnlag. Det blir også trukket frem eksempler andre veien hvor de prøver å trekke kompetanse fra næringslivet inn i universitetet, ved at aktører kommer inn og foreleser. Her har de blant annet trukket inn fersk kompetanse fra reindriftnæringen hvor de kommer og aktualiserer det som blir undervist om på universitetet.

Nå har vi satt i gang et prosjekt, for vi vet at det har vært en stor problematikk. Der vi har vært inne med førprosjektmidler og kompetansemegling i forhold til reindriften. Nå ser man på muligheter for alternativ foring. Ved hjelp av forskere fra ulike forskningsmiljøer som er koblet opp mot et reindriftdistrikt. Det er en næring som er superviktig for Finnmark. Sånn at det å gjøre forsknings og utviklingstiltak som gjør at kulturen vil leve videre, men foringsalternativene blir andre, er veldig spennende,

Informant 2

Vi ser her hvordan de forskjellige nettverkene fører til et mer tverrfaglig samarbeid som gjør at enkelte geografiske områder får en kunnskap som er lokalt forankret. Som presisert i teorikapitlet (jfr. 2.3.3.) så kan vi fastslå at strategiske endringer i form av innovasjoner finner sted i system hvor bedrifter ofte samarbeider med virksomheter i regionen og dra nytte sammen av de tilgjengelige ressursene i området. Det gjør at man er begrenset av tidligere investeringer og forankret i ideer og verdier som er i regionen. De ulike aktørenes strategier og tilpasninger må sees i lys som et resultat av samspillet mellom deres egne ressurser og forhold som spiller inn i deres område. Vi kan her ved å se på hvordan bevilgningene blir fordelt og hvordan

fylkeskommunen samspill fører til en Trippel Helix kobling som er relevant når det kommer til nettverksdrevet læring og innovasjon.

Slik som Informant 1 har gått gjennom tidligere (fr. 4.1.1.), har de strategiske planer for hvordan man skal bruke de forskjellige virkemiddel apparatene til å skape nettverk mellom forskjellige virksomheter innenfor et gitt geografisk område. Disse nettverkene har klart å skape nye relasjoner, slik at virksomheter innenfor et lokalt geografisk område samarbeider med hverandre. Hovedgrunnen er at de store etablerte virksomhetene, bruker de små og mellomstore bedriftene i regionen. Det gjør at de får en lokal kompetanse som er unik for regionen (Isaken & Asheim, 2008). Eksempelet her er hvordan de har klart det med bedrifter som har blitt spesialister i en liten nisje innenfor fiskeoppdrettsnæringen. Informant 1 gir eksempel med å fortelle følgende.

De er blitt steingod til å produsere enkelt hele delene, deler eller hele av det som trengs for å bygge en mere. Oppe på de her svære rørene som ligger å flyte i overflaten, så er det noen stendere som holder rekkverk, nettingen og alt det der på plass, Informant 1

Informant 1 forteller også om et lignende tilfelle hvor de har hatt et prosjekt med næringshagen som har koblet sammen de små bedriftene og litt mellomstore bedriftene inn mot de enkelte selskapene som driver innenfor havbruksnæring. Begrunnelsen for initiativet til prosjektet var at de ville at de store bedriftene skulle gå til de selskapene som fantes i nærområdet og bruke deres kunnskaper og kompetanse i andre industrier. Informanten påpeker videre at de ser positive utfall på leverandørutviklingsiden. Der begynner det å utvikle seg mye spennende. Her påpeker informant 1 at de lokale etter hvert kommer mer og mer inn i produksjonen for hva havbruksnæringa trenger, og deretter blir leverandører til næringa. Slike tiltak er det som er med på å skape lokal forankret kunnskap som er forankret i det geografiske stedet, og som vil være med på å gjøre den geografiske lokasjonen unik med en spesifikk kompetanse og kunnskap. Det er her viktig å få frem den tause kunnskapen og bruke den på en best mulig måte innenfor det regionale næringslivet. Der igjen så vet vi at geografiske distanser påvirker i stor grad sannsynligheten for at aktører har kunnskap og informasjonsdeling seg i mellom (Dicken, 2015).

I dette delkapittelet ser vi tydelig hvilke effekter fylkeskommunen sine investeringer kan føre til, spesielt lokal forankret kunnskap. Spesielt ser vi at denne type kunnskapen kommer gjennom de arenaene som fylkeskommunen og næringslivet i dag har lagt opp til.

4.1.3. Oppsummering

Jeg har i denne delen av analysen sett på hvordan nettverk og samarbeid kan skape nye veier for bedrifter og virksomheter i regionen. Ut i fra nettverkene som blir skapt så har jeg sett på hvordan det kan skape et tverrfaglig samarbeid som gir lokal forankret kunnskap. Vi har sett på hvordan fylkeskommunene i dag har tilrettelagt for nettverksbygging ved å finansiere for forskjellige nettverksarenaer for bedrifter og virksomheter innenfor visse type næringer. Hvor eksempler kan være blant annet Finnmark fylkeskommune har gjort innskudd med midler for å realisere *Surstoff* prosjektet, og Troms Fylkeskommune har bidratt for et reiselivsnettverk som strekker seg fra Nordland til Finnmark. Det ble også presentert viktigheten med regionale utviklingsmidler fra staten, spesielt for å kunne legge til rette for å finansiere slike ordninger fra fylkeskommunen sin side. Man har også strategiske planer for hvordan man skal bruke de forskjellige virkemiddel apparatene for å skape nettverk mellom forskjellige virksomheter. Videre så blir det vist hvordan nettverkene fører til et tverrfaglig samarbeid mellom bedrifter som er med på å skape lokal forankret kunnskap. Ved at de etablerte bedriftene tar del i slike nettverk, så fører det til at de får øyene opp de små og mellomstore bedriftene som ligger lokalt. Det fører til at det skapes en lokal forankret kunnskap hos bedriftene, som kommer til syne gjennom nettverkene.

4.2. Viktigheten med kunnskap og læring

I dette kapitlet skal jeg presentere empiri knyttet til læring og kunnskap, samt knytte det opp mot relevant teori. Ut i fra kodingen som jeg har foretatt så ser jeg på kunnskap og læring som et viktig tema å gå gjennom. Jeg skal fra empirien starte med å se på hvordan kompetanse og kunnskap kan være med på å skape vekst i næringer, deretter skal jeg se på hvordan den kompetansen og kunnskapen kan være med på å skape innovasjon gjennom tverrfaglige samarbeid (Jfr. 2.2.2.). Som følge av dette skal jeg gjennom å knytte teorien opp mot empiriske funn, kunne finne svar på hvordan nettverk fører til utveksling av kunnskap og som der igjen skaper innovasjon, innenfor det private næringslivet.

4.2.1. Kompetanse i næringslivet

I delkapittel 2.2.3 ble det presentert av Dicken (2015) at taus kunnskap er den kunnskapen man har ervervet gjennom erfaringer. Det er en personlig kunnskap som hvert enkelt individ sitter inne med. Det er en kunnskap som er umulig å gjengi eksakt, det kreves direkte erfaring gjennom interaksjon; som igjen avhenger at man er innenfor et angitt geografisk sted. Jeg har

også presentert viktigheten rundt at det finnes aktører som kan være med på å utvide nettverkene til virksomheter i et område, slik at man får utnyttet kompetansen innenfor et gitt område (Jfr. 2.2.3.). Forskjellige virksomheter har forskjellige *søkefelt*, som gjør at man har forskjellige premisser for hvordan man finner kompetanse og kunnskap. Store bedrifter kan ha bedre forutsetninger enn små og mellomstore bedrifter, vis-versa (Eide & Fuglsang, 2015). Samtidig skal jeg se på hvordan Triple Helix konseptet kan være en faktor for et godt samarbeid i et nettverk. Triple Helix er relevant i denne sammenhengen fordi det er et fenomen som skjer på et regionalt nivå. Hvor industrielle klynger, akademisk utvikling og staten eller den offentlige tilstedeværelse er med på å påvirke samarbeidet. Nettverkene fører til at man får utviklet et nytt næringsliv, og skaper da konseptet Triple Helix (Etzkowitz, 2008). Ut i fra denne teorien vil det være relevant å se på hvordan Meld. St. 6 (moderniseringsdepartementet, 2018a) legger vekt på dette feltet.

Meld. St. 6 (moderniseringsdepartementet, 2018a), forteller at fylkeskommunens rolle vil bli styrket, ved at fylket får større mulighet til å mobilisere og kvalifisere næringslivet til de nasjonale og internasjonale FoU- virkemidlene. Alle informantene forteller viktigheten rundt det å ha et FoU-miljø knyttet opp i mot næringslivet for å få til entreprenørskap og innovasjon i regionen. Informant 2 forteller at de har forskjellige mobiliseringsprosjekter for å mobilisere næringslivet til å ta i bruk FoU i bedriftene sine. Det blir begrunnet med at de private aktørene skal se verdien av akademia ved å ta det i bruk hos seg og i sine næringer. Der har de en rekke tiltak de bruker for å få til mobiliseringene. Informant 2 beskriver det videre med å fremme viktigheten med å kunne se koblingen mellom næring og opplæring. Fylkeskommunen i Finnmark jobber veldig tett med opplæringsavdelingen, også kjent som utdanningsetaten i fylket. Her prøver fylkeskommunen og utdanningsetaten å jobbe sammen med at fylkeskommunen gir innspill på hvilke næringer som har større behov enn andre.

For di vi mener det er utrolig viktig å se koblingen mellom næring og opplæring. Hvis vi ikke lykkes med opplæring, så vil vi ikke lykkes med næringsutvikling., Informant 2.

Det er veldig viktig, men samtidig viser en undersøkelse at det er et mindretall av norske bedrifter som samarbeider med universiteter og høyskoler. Det er på grunn av det er mange som tar universitetene for gitt og ser ikke relevansen av de (Karlsen, 2008). Det første er at det er ikke gitt at de fagområdene som universitetet er fremragende på, dekker de behovene som næringslivet i regionen trenger. Den andre grunnen for at det er et mindretall av bedrifter som samarbeider med universiteter er på bakgrunn om kunnskapen lett kan overføres enkelt fra

universitet til næringslivet. Som poengtert tidligere av Karlsen (2008), så er det på grunn av at vi tidligere hadde en oppfattelse av innovasjonprosesser som lineær, og ikke en interaktiv oppfattelse av modellen slik den er i dag. Det gjør at det er viktig å se koblingen mellom næringene og FoU- miljøet.

Informant 1 forteller at fylkeskommunen i Troms har gjort en god jobb innenfor flere yrker hvor de har vært frampå og fått næringene til å legge til rette for at det skal skapes arbeidsplasser. Her blir havbruk, akvakultur og tannlegeutdanningen brukt som eksempel på hvordan de har tilrettelagt i forhold til behov som trengs i regionen. Tannlegeyrket var en næring med stor etterspørsel og man slet med rekruttering innenfor feltet i regionen. Ved at det ble etablert en tannlegeutdanning ved universitet i Tromsø, så fikk regionen skaffet økt rekruttering som har gjort at man i dag ikke lenger har det problem innenfor rekruttering. Informant 1 vektlegger at det er slik man må bli flink til. Bli flink til å ha den dialogen med næringslivet. De overnevnte utsagnene er derfor gode eksempler på hvordan Troms og Finnmark fylkeskommune jobber med å tilrettelegge for at næringslivet skal bli hørt, som de igjen tar videre til det offentlige, som til slutt fører til at den akademiske utdanningen blir tilrettelagt ut fra regionens behov.

Informant 1 forteller videre at de har gjort en god jobb innenfor flere yrker hvor blant annet fagfolk innenfor akvakultur og varmpumpeservice aktivt har vært inne hos elever på videregående skole og vist relevansen for næringene de representerer og potensialet som ligger hos dem. Det har ført til at de får gode søkertall på stillinger i dag. Det er noe vi kan trekke videre til at de som er i det akademiske miljøet tilnærmer seg den kunnskapen som regionen har bruk for, som er positivt for regionen (jfr. 2.3.2.). Det gjør at næringslivet kan være med på å legge til rette for den fagutdanninga som de og regionen selv trenger både nå og i fremtiden. Denne formen for samhandling mellom aktører kan vi trekke over til Triple Helix modellen, hvor vi i dag ser en effekt av Triple Helix. Her er det relasjoner mellom aktører som kan være mer eller mindre langvarige, og nettverks prosesser kan være mer eller mindre formalisert og personavhengig. Men det vi ser her er en sammenkobling mellom de styrende som i dette tilfellet er fylkeskommunen, FoU institusjoner, som er universitetssystemet, opplæringsavdelingen og det private næringslivet. Triple Helix modellen illustrerer hvordan ulike systemer som utvikler seg hver for seg, kan spille på lag i innovasjonsprosesser på et regionalt nivå. Det gjør at det kan dannes innovasjonssystemer som inneholder alle tre hoved sektorer. Senere vil jeg komme tilbake med andre eksempler på hvordan denne modellen er

relevant i forhold til innovasjonsprosesser. Informant 2 forteller hvordan de brukte klynge-satsingen til å hanke inn en bedrift som var leverandør til olje og gassindustrien, og gjennom det utfordret bedriften til å bruke kunnskapen de hadde til å koble seg opp mot havbruksnæringen.

Å nå har vi utfordret dem til å gjøre koblinger til havbruksnæringa. Fordi vi ser at den kunnskapen man har tilegnet seg når det gjelder olje og gassindustrien, kan konverteres mot havbruksnæringen, Informant 2.

Det vi ser generelt av empirien er at det er flere av informantene som mener at regionen må bruke det akademiske enda bedre i næringslivet. Ved at man får de private bedriftene til å se nytten av akademisk kunnskap og får de til å aktivt oppsøke det, vil man se enda mer positiv utvikling. Det man kan snakke om da er et ønske om Triple Helix kobling hvor ikke bare handler om at det offentlige går inn, men også det private næringslivet som en aktør. Informant 3 som tidligere presentert representerer det private næringslivet i Alta-regionen, er opptatt av hvordan universitetsmiljøet, samt den kunnskapen og kompetansen som ligger i Alta, vil være positivt for Alta som en region. Det er noe vi kan relatere til Stam (2009) hvor han argumenterer for at det er visse faktorer som spiller inn på at det skal være entreprenører skal bli vellykket. Det blir i grove trekk trukket linjer til hvordan urbane lokasjoner kan aneeses som gode områder for entreprenørskap og innovasjon.

I form av oppgaven så kan vi trekke linjer til informant 1 som forteller om hvordan de har brukt kulturmiljøet som er i Tromsø til å skape et bra samarbeid på tvers av aktører. Det gjør at fylket nå kan satse i Midt-Troms, Harstad og Nord-Troms. Det blir videre forklart at det har blitt brukt mye krefter på å bygge opp kulturnæringskompetanse i de forskjellige regionene. Ved at man gjennom de aktørene som Troms fylkeskommune har klarer å dra nytte av kunnskapen og kompetansen hos universitetssystemene som finnes. Det blir poengtert av informant 1 at fylkeskommunen må kunne utnytte kompetansen i disse miljøene enda bedre enn måten det gjøres i dag og at det lar seg gjøre med den kommende regionreformen. Ved å se på Meld. St. 6 (moderniseringsdepartementet, 2018a), så ser vi i forhold til regionreformen at det blir lagt mye vekt og poengtert viktigheten med at man har FoU-miljøet ute hos bedriftene i regionen. Det blir videre poengtert at det er fylkeskommunene som må kvalifisere og mobilisere regionale aktører til forskning og har derfor gjennom de regionale forskingsfondene en viktig oppgave i å finne de riktige aktørene. Samlet sett vil dette gjøre det enklere for fylkeskommunene å realisere sine FoU-strategier som de i dag ikke får muligheten til å realisere på grunn av dagens

begrensninger. Det vil i praksis igjen si at fylkeskommunen vil få flere muligheter og en større slagkraft til å få FoU-miljøene inn hos bedriftene gjennom sine strategier.

Dette viser til hvordan kompetanse og kunnskap i fra FoU institusjoner er viktige for å skape lokal kunnskap og hvordan det skaper nye arbeidsplasser og viktigheter av det både på et institusjonsnivå og i bedrifter. Det blir også sett på hvordan det kan bli tilrettelagt enda mer ut i fra stortingsmeldingen, samt hvordan en av informantene ser det positive av fylkeskommunens nye oppgaver når det kommer til å kvalifisere og mobilisere regionale aktører.

4.2.2. Kunnskap som skaper innovasjon

Ifølge (Pålshaugen & Johnsen, 2013) blir det bekreftet at det ikke bare er nødvendig med medvirkning innad i bedrifter for å skape innovasjon. Men peker mot at det er tendenser til at bedrifter også må samarbeide med hverandre og hjelpe hverandre til å koble aktører, som undervisning og forskning, inn i sine systemer. Det gjør at vi kan bruke uttrykket innovasjon gjennom samspill (Pålshaugen & Johnsen, 2013). Som påpekt tidligere så (Jfr. 2.2.3.) er det en grunnleggende tanke i åpen innovasjon at man ikke har alle de klokeste hodene hos seg, det fører til at prosesser åpnes slik at kunnskapen kan flyte. Det fører til at kunnskap som ligger utenfor en virksomhetens fire vegger blir brukt. Det er viktig kunnskap og kompetanse som til og med store virksomheter ikke kan eller bør ignorere (West et al., 2014). Når kunnskap og erfaring deles gjennom åpen innovasjon kan det føre til *knowledge spillover* (Mitra, 2012). Vi skal i dette delkapitlet se på hvordan kunnskapsdeling i dag fører til innovasjon i regionen.

Det er spesifisert (jfr. 4.2.1.) av informant 2, at det er viktig å ha et tverrfaglig samarbeid mellom forskjellige bedrifter for å få innovasjonsprosesser i næringene. Vi ser flere eksempler hvor de har brukt kunnskap fra en næring til å bli “innovasjon” i andre næringer. Et eksempel her er blant annet hvor det ble brukt kunnskap og kompetanse fra krabbenæringen. Her så de på hvordan man frakter krabber fra Norge til Asia levende. Man ville se på denne muligheten innenfor oppdrettsfisk, og om det lot seg gjøre å bruke den tause kunnskapen.

Men du kan, når du har halvfrysst levende fisk, og legger de i isoporkasser så utsender de såpass mye kulde i det her. Det er selvfølgelig en hårfin balanse, så man fikk til gjennom forskning og den koblingen mellom forskermiljøet og næringsmiljøet. Så nå har man altså funnet en måte å frakte levende fisk på til markedet. Det er klart å ha sånne typer virkemidler er superviktig. Der vi kan gå inn og bidra med nye løsninger og

innovasjon. Der vi kan bidra til den her koblingen mellom et næringsmiljø og FoU er viktig, Informant 2.

Her ser vi hvordan kunnskapen og kompetansen som forskningsmiljøet har opparbeidet seg fra krabbemiljøet lar seg brukes innenfor en annen næring. Det resulterer i at man får en innovasjonsprosess som i denne omgangen lar seg gjennomføre ved å koble kompetansen fra FoU-miljøet opp i mot et nytt miljø innenfor næringslivet på en ny måte.

Informant 1 refererer også til hvordan kompetanse fra FoU er viktig for å skape innovasjon. Ved å referere til en satsing med et smelteverk på Finnsnes har de fått til en satsing hvor industrirøyken brukes til å dyrke alger. De bruker de naturlige algene som finnes i havet. Det jobbes det med at man kan bruke Co2 til å dyrke alger. Det vil gjøre at man kan få Co2-fri industrirøyk og Co2-fritt smelteverk. Her begynner vi å komme innom hvordan bærekraftig utvikling og hvordan man i fremtiden må tenke mer på den bærekraftige biten når det kommer til næringsutviklingen.

Kanskje kan man i neste runde ta det videre til at co2 renser alle fabrikkene i hele verden? Informant 1.

Det gjør at vi kan trekke inn hvordan en virksomhet på et nisjenivå kan sette endringer for andre virksomheter på regime og landskapsnivået som gjør at vi kan se på de handlingene som skjer i industrien i et større bilde (Dicken, 2015). For å trekke det en litt annen vei så blir det som poengtert av Haarstad & Rusten (2018), at det i Norge oftere er at man hører spørsmålet ”*Hva skal vi leve av etter oljen*”. Det er et klart tegn på at vi er i en omstillingsfase når det kommer til det å tenke på bærekraftige løsninger. Vi ser i forhold til de tre konklusjonene til Haarstad & Rusten på hva som står i veien for en grønn omstilling i Norge, at det i forhold til informant 1 sitt eksempel er løst på en bra måte. Vi at universitetsmiljøet er en viktig aktør, ved at de spiller en aktiv rolle, og vi har heller ikke den sterke strukturen som holder omstillingsprosessen tilbake (Haarstad & Rusten, 2018). I denne sammenhengen kan vi snakke om selve ledelsen i smelteverket, ledelsen i kommunen eller fylkeskommunen som ikke motarbeider prosessen. Vi ser også at ressursene som er i bedriften i smelteverket og ved FoU-miljøet blir brukt for å skape noe helt nytt. Her kan vi se hvordan informantene tidligere har prøvd å tilrettelegge for at man skal prøve å tenke nytt i bransjetunge industrier. De har prøvd å vise hvordan det gjøres ved å koble industriene opp mot FoU-miljøer, som har en vitenskapelig kompetanse og gjennom der prøve å la seg den kunnskapen overføres til næringen. Som poengtert tidligere av Karlsen

(2008), så er det et økende fokus på å inkludere universitetene i større grad i næringslivet. Universitetene blir utfordret til å engasjere seg i innovasjonsprosesser i næringslivet, og blir utfordret av internasjonale, nasjonale og spesielt regionale aktører. Både i Triple-Helix og den regionale innovasjons-modellen så har universitetene og høyskoler en viktig rolle som skapere av kunnskap for bruk i næringslivet.

Vi får her en knowledge spillover. Som påpekt tidligere (jfr. 2.2.3.) kan vi se på knowledge spillover som et resultat av åpen innovasjon. Hvor det er stadig flere bedrifter og aktører som driver med åpen innovasjon og informasjonsflyt, som kan føre til en knowledge spillover, som gjør at andre drar nytte av innovasjonen. Det har vi sett eksempel på her i disse tilfellene hvor blant annet kunnskapen som har blitt generert ved universitetet blir tatt i bruk i andre prosjekter. Dette viser til hvordan kunnskap skaper innovasjon, og spesielt hvordan FoU institusjoner er viktige i denne sammenhengen, også når det kommer til å være bærekraftig. Vi ser også hvordan fylkeskommunen kan være en aktør som trekker i de riktige trådene for at de riktige virkemidlene blir brukt for å koble sammen bedrifter opp i mot FoU institusjoner, og informantene ser på denne måten å jobbe på som viktig i fremtiden.

4.2.3. Oppsummering

Jeg har i denne delen av analysen sett på hvordan det tverrfaglige samarbeidet gir et grunnlag hvor kunnskap og læring gir en kompetanse i næringslivet som kan være med på å skape innovasjonsprosesser, som vil være med på å skape vekst i næringer. Jeg har her sett på i hvilken grad Triple Helix modellen er relevant når man skal skape nytt næringsliv. I den form har vi sett at koblingen mellom stat, FoU-miljøet og næringslivet er viktig og vi ser her flere eksempler på hvordan begge fylkeskommunene i studien i dag prøver å legge til rette for denne sammenkoblingen av kompetanse og kunnskap inn i mot næringslivet. Eksempler her er blant annet at fylkeskommunen har gått inn og pekt ut hvilke næringer som er relevant for utdanningssystemet og hvordan kompetanse fra et FoU-miljø kan være relevant i en annen næring. Vi ser som sagt her på hvilken måte fylkeskommunen kan være en aktør som trekker i de riktige trådene for å koble sammen virksomheter opp i mot de riktige aktørene. Denne rollen hvor man mobiliserer midler til de delene av næringslivet man mener er kvalifisert, vil bli styrket ut i fra Meld. St. 6, (moderniseringsdepartementet, 2018a) ved at de får større del av de nasjonale og internasjonale FoU-virkemidlene.

4.3. Fylkeskommunen som en samfunnsutvikler

I dette kapitlet skal jeg presentere empiri og knytte det opp mot relevant teori. Jeg skal starte med å se på dagens situasjon ved, rundt bruk av virkemiddelapparatet som er tilgjengelig i dag og hvordan det brukes i forhold til næringsutvikling. Vi skal her se det i lys av hvordan fylkeskommunen i dag jobber i forhold til regionale innovasjonssystemer. Deretter skal jeg gå nærmere inn på informantenes forventninger til regionreformen. Således skal jeg se på det geografiske aspektet med reformen. Til slutt skal jeg se på hvilke utfordringer og muligheter det ligger i regionreformen som legger til rette for fremtidige muligheter hos regionen i lys av regionale innovasjonssystemer. Ved å knytte opp regionale innovasjonssystemer opp i mot empiriske funn, vil jeg kunne svare på hvordan virkemiddelapparatet er i dag, og hvilke muligheter de kommende oppgavene til fylket kan skape i fremtiden, ved bruk av virkemidlene som kommer. I sammenheng med oppgavens problemstilling vil det være relevant å se på hvordan fylkeskommunen i dag sørger for kunnskapsflyt mellom disse aktørene, det er noe vi har sett gjennom tidligere deler av analysen. Der har vi sett at fylkeskommunen prøver å tilrettelegge for at FoU-miljøene blir brukt ute i nye næringer, samt hvordan næringer får FoU-miljøer knyttet opp mot deres bedrifter. Samme gjelder også hvordan fylkeskommunen har tilrettelagt med å sette opp strategiske nettverk, hvor man får koblet inn virkemiddelapparater som Innovasjon Norge og Næringshagene opp i mot bedrifter.

4.3.1. Behovet for en regionreform

Jeg har tidligere i analysen gått gjennom hvordan man trenger kunnskapsutveksling gjennom interaksjon med forskjellige aktører i forskjellige former for nettverk, for å skape innovasjonsprosesser og næringsutvikling. Det er videre viktig å få frem at innovasjoner som oftest skapes i samarbeid mellom bedrifter og aktuelle aktører, det danner til sammen innovasjonssystemer. Det vil bli sett i lys av dagens situasjon og hvordan reformen vil påvirke bruken av virkemiddelapparatet i sin tilrettelegging av næringslivet.

Alle informantene forteller at de er positive for å få en ny reform i offentlig sektor. Slik som informant 2 forteller det så har de ikke ressurser for å kunne løse de utfordringene de skal i fremtiden. Informant 1 forteller om viktigheten rundt hvordan fylket som en regional aktør må bli flinkere til å synkronisere de forskjellige institusjonene med hverandre. Det blir vektlagt hvordan fylket skal være en samfunnsutvikler som har ett overordnet blikk, som ser ut over

regionen og ser hvilke tråder som må bli trukket i på riktig tidspunkt for at regionen skal få en positiv utvikling.

Man skal med en samfunnsutvikler rolle ikke bare ta for seg et enkelt segment og kun ha ansvar for det, Informant 1.

Informant 1 forteller hvordan man skal kunne synkronisere det kommunale, statlige, fylkeskommunale, halvprivate, private og alle aktørene som finnes og at det er på dette regionale nivået at fylkeskommunen må være en slik koblingsboks. Denne tanken om at fylkeskommunen skal være en koblingsboks er noe vi kan trekke opp mot teorien. Selv om en region har de institusjonene som kreves for at et regionalt innovasjonssystem skal være «operativt» er det ikke noe selvfølge at den er det. Det som er en viktig faktor er at det skjer en utveksling av informasjon, ideer og kompetanse mellom institusjoner, noe som de uformelle institusjonene må bidra med å stimulere (Asheim 2000). Det er her fylkeskommunens rolle kommer inn som en koblingsboks slik informant 1 refererer til.

Videre så forteller Meld. St. 6 (moderniseringsdepartementet, 2018a), hvordan akkurat disse omorganiseringene blir vektlagt. Fylket skal være en stor og regional samfunnsutvikler. Det gjøres gjennom at fylkeskommunen som samfunnsutvikler får flere virkemidler til å trekke fylket i den retningen de ønsker. Det blir poengtert at fylkeskommunen skal sørge for at flere jobber skapes, bedrifter får tak i den arbeidskraften de trenger og at det skapes flere jobber. Det skal samlet sett gjøre regioner mer attraktive og de skal få en styrket vekstkraft en tidligere. Konkret ut i fra stortingsmeldingen blir det sagt at oppdragsgiveransvaret for næringspolitiske virkemidler som i dag forvaltes av Innovasjon Norge og Siva overføres til fylkeskommunene. De endringene fra Innovasjon Norge innebærer deler av etablerertilskudd som er knyttet til gruppe 1, mentorprogram, bedriftsnettverk, samt en utredelse om reiselivssatsingen bør flyttes, mens oppgavene fra Siva vil være næringshageprogrammet og inkubatorprogrammet. Ved å flytte disse oppgavene til fylkeskommunen vil det bli gitt et større spillerom til å utfolde seg på de arenaene og lokasjonene som de mener er viktig for at det skal bli mer utvikling i næringene i regionen. Ved at fylkeskommunene får større frihet i forhold til bruken av dagens virkemiddelapparat, så kan vi trekke linjer til Finnmark fylkeskommune sin måte å ha organisert næringshagene. Hvor de har tilpasset næringshageprogrammet ut i fra sitt behov, med at de er et stort fylke geografisk, så har de lagt opp næringshagene på en annerledes måte enn det som er vanlig i resten av landet. De har lagt næringshagene opp slik at de samorganiserer bedrifter i stedet for å samlokalisere bedrifter som er vanlig i resten av landet. Her har de

samorganisert alle de som driver med kultur i fylket innenfor en næringshage. Det finnes i alt 5 næringshager i Finnmark, hvor hver av de har medlemsbedrifter innenfor en viss næring. Informanten forklarer det slik;

Fordi det å samorganisere alle de som driver med kulturnæring uavhengig av om dem er fysisk plassert i Vadsø eller ikke gir kjempestore gevinster. Sånn at vi har på en måte samorganisert satsingen, vi er samlokalisert på de plasser der næringshagen fysisk her. Men jobber og utover heile fylket. Informant 2

Det er på slike måter fylkeskommunene skal få større spillerom og frihet ved at de får flere oppgaver, at de kan mobilisere og omstrukturere virkemidlene på en måte som passer deres region, som gjør at de kan få et konkurransefortrinn.

Videre blir det poengtert av informant 3 at fylkeskommunen må ha et fokus på hvordan vi skal klare å skape nye næringer i forhold til den nye teknologien som overtar i forhold til ressursene vi har. Det blir poengtert videre viktigheten av hvordan vi skal klare å få sitte igjen med mest mulig verdiskapning lokalt, som igjen skal gjøre at vi klarer å bygge et samfunn. Det er det som er viktig å ha med seg, blir det poengtert.

For at fylkeskommunen som en regional samfunnsutvikler skal klare å legge mer til rette for et bedre næringsliv. Så er det relevant å hente frem modellen i figur 2.1, som er hentet fra (Isaken & Asheim, 2008). Den viser til hvilke relasjoner som er viktige i et regionalt innovasjonssystem. Vi har fra starten av vært opptatt av at interaktiv læring er viktig for en region for at det skal være utvikling. Når vi snakker om interaktiv læring så er det avhengig av at det må være kunnskapsflyt mellom aktører som er kunnskapsutviklende, kunnskap utnyttende delsystemer og et regionalt administrativt nivå med de riktige virkemidlene og et nivå med uformelle institusjoner. Vi har så langt i analysen vært gjennom hvordan fylkeskommunene i dag jobber opp mot de forskjellige aktørene og hvordan de arbeider for at det skal være kunnskapsflyt på tvers av aktørene.

Når det kommer til de fremtidige mulighetene for å bli flinkere til å knytte sammen de forskjellige aktørene og virkemiddellappartet opp mot hverandre så forteller informantene flere ting. Informant 1 vektlegger videre viktigheten med at fylkeskommunen må ta samfunnsutviklerrollen på et regionalt nivå. Her blir utdanningssystemet brukt som et eksempel på hvordan det kan gjøres. Ved at utdanningsetaten i Troms må ta ansvar for fengselsskolen, de

forskjellige fagskolene, de videregående skolene, og alle de andre tilbudene for skole som man har i fylket og synkronisere det på en bedre måte med hverandre og opp i mot næringslivet. Man må i tillegg ha ansvaret for å ta initiativet for å synkronisere hele etaten opp i mot de andre etatene. Sånn at fylkeskommunen blir kjempegode til å omskolere eller utdanne de personene som trenger det. Enten det er eldre som trenger omskolering, eller yngre som trenger utdanning, eller immigranter som kommer fra utlandet. Informant 1 forteller videre at fylket må være de som er god til å synkronisere. Det må gjøres sånn at de som trenger å skoleses får den utdanninga eller kompetansen som næringslivet på andre siden faktisk trenger. Det blir presisert fra informant 1 at denne tankegangen må fylkeskommunen ha for å kunne synkronisere. Ikke bare innenfor skole og utdanning men innenfor for flere sektorer. Det å klare å se hva regionen trenger blir nevnt som kjempeviktig. Det gjør at vi kan trekke inn det regionale innovasjonssystemet og knytte viktigheten rundt hvordan fylkeskommunen må klare å koble de forskjellige aktørene opp mot en annen slik at vi ser hva som regionen trenger. Det ikke bare det å koble de forskjellige aktørene som er viktig, men også det å strukturere aktørene på nye måter vil bli viktig i fremtiden.

Videre sier informant 1 at universitetssystemet har prøvd å være med å praktisere den kunnskapen og kompetansen de sitter på, og de har kommet langt i forhold til det. Innenfor havbruksnæringen, i den forrige regionreformen i 2010, så ble det flyttet over en del ansvar på forvaltning av akvakultur, fra fiskeridirektoratet til fylkeskommunen. Det er kompetansemiljøene innenfor havbruk som har vært aktiv i å få til en kystsoneplanlegging som har gjort at Troms fylke i dag har et helt oppdatert kystsonekart. Gjennom fellesløftet *Kystplan Troms* som ble gjennomført fra 2012- 2015, fikk alle kommuner med kystlinje i Troms vedtatt nye arealplaner for sine sjøområdet. I denne prosessen viste det seg at det en fordel å samarbeide på tvers av kommunegrensene. Det har gjort at de andre fylkene og departementet bruker den som en mal for hvordan det skal gjennomføres et lignende prosjekt på landsbasis. Informant 1 forteller at det er de sterke miljøene vi har hatt, som har vært med å bygge opp det systemet. Informant 1 tror det er sånn vi har muligheten til å bygge samfunnet.

Sånn at den rollen som regional næringsutvikler, samfunnsutvikler, med å få disse aktørene innenfor det her segmentet til å bli synkronisert, det er kjempeviktig. Informant

1

Ved å bruke den kompetansen og kunnskapen FoU miljøene sitter på, så kan man konvertere kunnskapen over til andre næringer. Innovasjonsprosessen baseres på læring og oppsamling av

kompetanse gjennom samarbeidsnettverk, mellom institusjoner. Vi kan ved å ta utgangspunkt i en deskriptiv modell for regionale innovasjonsprosesser se på hvordan denne metoden for overføring av kompetanse fra forsknings-og utviklingssektoren (FoU-sektoren) i regionen til noen foretak foregår. Dette er imidlertid ikke en enveis-kommunikasjon der for eksempel ferdige produkter og ny prosesseteknologi overføres fra FoU-sektoren til bedrifter. Den akademiske kunnskapen som FoU-miljøet har kan ikke direkte implementeres, og må gjennom samhandling tilpasses der den er relevant (Isaksen, 2008).

Det samme gjelder for den gang norsk polarinstitutt skulle flyttes til Tromsø for 25 år siden. Det ble da sagt at det ikke ville være noen å rekruttere i fra denne landsdelen som gjorde at det ville gå dårlig med instituttet. Men i dag har det utviklet seg til etter hvert å bli et stort forskningssenter med rundt 500 ansatte og er kanskje en av verdens fremste når det kommer til kompetanse innenfor hav og arktiske spørsmål i følge informanten. Her trekker informant 1 videre universitetets rolle som et viktig grunnlag for at senteret har blitt slik det er i dag. Instituttet har òg hatt en kraftig vekst og har vært en sentral aktør i den kraftige oppbygginga av polarforskning. Vi ser i Meld. St. 6, (moderniseringsdepartementet, 2018a) at det blir det lagt frem at de regionale forskningsfond (RFF) skal blir lagt til fylkeskommunen fra og med 2020. Som gjør at fylket får mer slagkraft for å gjennomføre sine FoU-strategier. Det gjør igjen at fylkeskommunen får større mulighet til å tilrettelegge slik at regionen får utviklet flere og bedre kunnskapsmiljøer.

Vi kan ved å se på hvordan Isaken og Asheim (2008) bygger opp det regionale innovasjonssystem, ta utgangspunktet i figur 2.1. og se på de 4 modulene i figuren. De er viktig for at modellen skal fungere. Vi kan se på disse modulene som forskjellige aktører for at vi skal kunne få innovasjonsprosesser på et regionalt nivå (Isaken & Asheim, 2008). Det blir poengtert videre at det regionale nivået generelt sett er viktig for å stimulere innovasjonsaktivitet. Videre ser vi at de ulike kunnskapsbasene har behov for bestemte typer institusjoner. Slike organisasjoner og institusjoner utgjør byggesteinene i nasjonale innovasjonssystemer. Som vi har sett tidligere er man avhengig av interaktiv læring for å skape innovasjon. Den interaktive læringen skjer mellom forskjellige aktører på et regionalt nivå innenfor et gitt geografisk område. I det regionale nivået har vi kunnskapsflyt mellom det kunnskapsutviklende delsystemet, de uformelle institusjonene, kunnskapsutnyttende delsystem og det regionale administrative nivået med virkemidler. Her har vi FoU-institutt, universiteter, teknologisenter og spesialiserte bedrifter som representerer det kunnskapsutviklende delsystemet. Mens på det

kunnskapsutnyttende delsystemet har vi bedrifter som kan dra nytte av kunnskapsutviklerne. På det regionale administrative nivået så snakker vi om fylkeskommunen (Isaken & Asheim, 2008).

Informant 2 forteller at Finnmark og Troms på et tidspunkt ikke hadde noen klynger på det nasjonale klyngekartet. En klynge er som tidligere påpekt en geografisk konsentrasjon av sammenhengende selskaper, institusjoner og andre aktører innenfor et felt, innenfor en gitt lokasjon (Porter, 1998). De klassiske omstillingsområdene mangler også noen av de såkalte støttende aktørene som er avgjørende for at de regionale innovasjonssystemene skal kunne fungere, for eksempel teknologisentre og forskningsinstitusjoner. Konklusjonen må i følge Selstad være at teorien om regionale innovasjonssystemer i liten grad er passende som en utviklingsmodell for de norske utkantområdene (Selstad, 2004).

Men ut i fra at Troms og Finnmark ikke hadde noen klynger på klyngekartet, så gikk Troms og Finnmark sammen for å finansiere opp om å skape regionale klynger. Det ble her opprettet Klyngen Arena Arctics, hvor man kartlegger potensielle miljøer. Her jobber man konkret med å løfte, slik at de kan kvalifisere seg til det nasjonale programmet. Det jobbes hele tiden med å gjøre klyngene kvalifiserte til det nasjonale programmet, og for de som ikke er klar enda så har fylkeskommunen en avtale med Innovasjon Norge, hvor de får tilbakemeldinger. Både klyngene og fylkeskommunen vil få en tilbakemelding på hva klyngene må heve seg på.

Her kan vi ved å se nærmere på at fylkeskommunen aktivt måtte gå inn og tilrettelegge for at vi skulle se utviklingen av klynger i Troms og Finnmark. Både i Triple-helix og den regionale innovasjons-modellen så har universitetene og høyskoler en viktig rolle som skapere av kunnskap for bruk i næringslivet i et tilrettelagt regionalt innovasjonssystem (Karlsen, 2008). Ved å trekke tråder til Selstad (2004) så presiserer han at det er vanskelig å utvikle regionale innovasjonssystem i norske regioner eller lokalsamfunn som har mottatt omstillingstilskudd. Det pekes her på at hjørnesteinsbedrifter som det som ofte finnes i utkantområder i Norge har resultert i en begrenset utviklingen av lokale miljø for små og mellomstore bedrifter. De som finnes i slike miljøer er heller underleverandører til hjørnesteinsbedriften. Videre er det også slik at de store dominerende bedriftene på små steder ofte er knyttet opp mot internasjonale nettverk, både som en konsekvens av deres markedskoblinger og som en følge av at de kan prosessene og de innovative aktivitetene i hjørnesteinsbedriftene foregå i samspill med aktører utenfor lokalsamfunnet. Innovasjonsaktiviteten er selvfølgelig forankret på et høyere geografisk nivå. De klassiske omstillingsområdene mangler også noen av de såkalte støttende

aktørene som er avgjørende for at de regionale innovasjonssystemene skal kunne fungere, for eksempel teknologisentre og forskningsinstitusjoner. Ved å trekke tråder til at omstillingsområdene mangler noen av de såkalte støttende aktørene som er avgjørende for at et regionalt innovasjonssystem skal fungere så ser vi at fylkeskommunen måtte aktivt gå inn for å finansiere opp for at et slikt system skulle etableres. Både informant 1 og 3 forteller at det er på slike måter som at fylkeskommunen må inn å tilrettelegge når det blir en sammenslåing. Det gjøres ved at fylkeskommunen må klare å se hva fylket trenger, og at den nye regionreformen vil gi mer mulighet gjennom at fylket får et demokratisk større overblikk med representanter fra hele regionen. Som jeg har påpekt tidligere kan vi lese ut i fra Meld. St. 6 (moderniseringsdepartementet, 2018a), at det vektlegges stort at fylkeskommunen får større rolle i forhold til å mobilisere og kvalifisere næringslivet til å investere mer i FoU, som gjør at vi med å ta utgangspunkt i regionale innovasjonsmodellen eller Triple Helix konseptet får FoU miljøene større fokus hos fylkeskommunen når de skal bli en samfunnsutvikler.

Ut i fra Informant 1 så påpekes det at Troms og Finnmark er generelt godt rustet for den nye regionreformen som kommer, og begrunner det med at Troms har jobbet på en måte som passer den nye regionreformen ganske godt. Det blir videre presisert at fylkeskommunen har brukt samarbeidspartnere innenfor næringsutvikling på en aktiv måte for å prøve å synkronisere aktørene sammen på en effektiv måte. Videre så er informant 1 opptatt av hvordan fylkeskommunen skal få mer ansvar slik at de lettere kan påta seg oppgaven som en samfunnsutvikler ved å synkronisere de forskjellige institusjonene som er i fylket opp i mot virkemiddelapparatet gjennom fylkeskommunen.

Dette viser til at fylkeskommunen som en samfunnsutvikler i dag jobber på en måte som gjør at vi kan trekke det til regionale innovasjons systemer, og det viser godt hvordan fylkeskommunens rolle utspiller seg i forhold til denne modellen, med at de aktivt går inn flere plasser og prøver å være den koblingsboksen som kobler de forskjellige aktørene sammen. Ved at regionene selv klarer å komme med egne premisser for omstilling gjør at vi kan se på regionene med et endogent synspunkt. Hvor vi finner en utvikling med en fleksibel spesialisering, hvor kvaliteten er viktigere en kvantitet i det produktet som blir levert. Det gjør at vi også kan se på det med et *bottom up* perspektiv, hvor fylkeskommunen lærer selv og har egen styring over regionen. Som gjør at vi her igjen snakker om en endogen næringsutvikling. Hvor man bruker den lokale arbeidskapasiteten til å dra nytte av de lokale ressursene som finnes (Tödtling, 2010).

4.3.2. Det geografiske aspektet i forhold til regionreformen.

I denne delen av analysen vil jeg gå inn på det geografiske aspektet ved oppgaven. Ved at vi har to fylkeskommuner som skal bli til en, så er det vesentlig å se på hvordan det geografiske aspektet har endret seg. Det er ikke til å stikke under en stol at det har vært et stort aspekt ved denne oppgaven. Det har vært store bekymringer rundt hvordan det nye fylket vil være på grunn av den størrelsen det vil få når den starter sør i Troms og strekker seg til Kirkenes i øst. Vi skal her se hva stortingsmeldingen sier og hvordan det er spiller seg opp mot teorien og informantenes meninger.

Vi kan ut i fra Meld. St. 6 (moderniseringsdepartementet, 2018a), lese at det 8. Juni 2017 ble vedtatt en ny fylkesstruktur. Hvor 19 fylker skal bli til 11. Den nye fylkesstrukturen gir en minstestørrelse på om lag 240 tusen innbyggere. Minstestørrelsen i forhold til antallet innbyggere i fylket, har betydning for hvilke oppgaver fylkeskommunene kan utføre på en god og effektiv måte. Det blir begrunnet med at flere innbyggere gir grunnlag for styrket kapasitet og kompetanse til å utføre oppgavene i fylkeskommunen, og det gir større budsjetter til å prioritere oppgavene innenfor. Der igjen skal færre fylkeskommuner føre til færre ansatte i administrative stillinger, færre heltidspolitikere på regionalt nivå og mer ressurser til tjenester som kommer innbyggere og næringsliv til gode. Hvis vi skal snakke om det geografiske aspektet når det kommer til teorien så kan vi ved å ta utgangspunkt i Tor Selstad (2004) så kan vi snakke om den økonomiske geografien. Der har man en oppfattelse av at naturressursen i seg selv har en underordnet rolle, mens det er de egenutviklede ressursene som avgjør, også kjent som endogen utvikling som har en betydning. Begrepet omfatter også selve regionbyggingen. Vi kan se på regionen som en institusjon. En region er ikke gitt en gang for alle, og den er definitivt ikke skapt av naturen som er rundt oss. Regionene vi har i dag, har blitt til gjennom hendelser, og prosesser som har skjedd i fortiden. Regionene har tatt sted ved en sammensetning av mange historiske samfunnsprosesser over tid (Selstad, 2004).

Informant 1 forteller videre at han har tro på et sterkt folkevalgt nivå. En sterk folkevalgt region, har større muligheter for å si ifra. Det blir sagt at det vi må bli god på, det er å nyttiggjøre oss av den sterke kompetansen Troms med sine kompetansemiljøer faktisk representerer. Bruke den systematisk for å flytte kompetansen ut og samme for Finnmark sin del, slik at hele regionen kan dra nytte av kompetansen. Informant 2 på den andre siden tror at det demokratiske nivået vil bli svekket i den nye regionreformen og forteller det slik.

Jeg tror det blir mindre demokrati av det, det blir irrelevant. Du skal ha et fylkesting som er representativt for et helt ekstremt område. Informant 2

Her påpeker informant 2 at det demokratiske nivået vil bli svekket og man vil ikke kunne bevilge midler like godt utover fylket som det gjøres i dag. Slik som Informant 1 påpeker så må det være et systematisk arbeid og en systematisk plan på å dytte kompetanse ut i regionen, slik at den ikke bare blir værende et sted. Muligheten til å si ifra om at vi må ha kompetansemiljøer andre plasser i regionen må være tilstede, og argumenter med at alt av kompetanse og midler ikke vil havne i feil ende av fylket på grunn av et dårlig demokratisk nivå.

Ut i fra det Meld. St. 6 (moderniseringsdepartementet, 2018a) forteller så er det vektlagt at en styrking av fylkeskommunen som en demokratisk arena er et viktig mål i regionreformen. Med det så menes det at man forutsetter at det legges stor vekt på hensynet til at fylkeskommunen skal ha handlefrihet. Det vil styrke mulighetene for å kunne finne gode løsninger basert på de forutsetningene og fortrinn som finnes i de ulike regionene. Videre så vil det si at fylkeskommunen er selvstendige forvaltningsorganer som ikke er en del av statsforvaltningen, og som dermed ikke kan styres gjennom instruks.

Her ser vi at informant 2 tror som fortalt tidligere at det demokratiske nivået vil bli svekket og man vil ikke kunne bevilge midler like godt utover fylket som det gjøres i dag. Informant 3 tror at med å slå sammen fylkene, så får fylket mer kompetanse, som igjen vil føre til en enklere måte å legge til rette for å få en bedre næringsutvikling bare i kraft av det, og begrunner med at regionreformen i seg selv er for at man skal få muligheten til å tilrettelegge for næringsutvikling på en bedre måte. Informant 2 ser også på utfordringer når det kommer til det geografiske spekteret, og forteller om ting som kan være vanskelig i forbindelse med det. Det vil være store avstander og store geografiske områder som må ivaretas, og det kan bli problemer med tanke på logistikk. Informant 3 forteller at utfordringer ved reformen og en fylkessammenslåing kan være at man ikke får politikere til å styre fylket på en bra måte, at man ikke klarer å tenke at man er en samlet administrativ enhet. Det blir uttrykt at grunnen for det kan være at man tar for mye av det som skjedde i fortiden med seg inn i fremtiden.

Selstad (2004) argumenterer med interaksjonsperspektivet når det kommer til regioner. Her blir det vektlagt hvordan vi er blitt mer mobile i dag en det vi var for 50 år siden. Med det så menes det at vi har fått økt mobilitet, og med den økte mobiliteten endres også vår oppfatning av tid og rom seg. Der gjør at vi kan vi snakke om en region og en regiontilhørighet som kan endre

seg. Det har i dag dannet seg romslige arbeids- og boligmarkeder som normalt omfatter flere kommuner. I dag krysser vi daglig kommunegrenser i vårt dagligdagse arbeidsmønster. Der de fleste arbeidstakere tidligere gikk, syklet eller sparket til arbeid, tar de fleste i dag bilen til jobben og tilbake igjen (Selstad, 2004). Det samme kan vi reflektere til hos Dickens, som referer til hvordan teknologien det siste århundret har påvirket vår oppfatning av tid og rom. Det argumenteres med at det gjør at verden oppleves som mindre en det den gjorde for 100 år siden (Dicken, 2015).

Som poengtert så er regioner skapt gjennom menneskelig hverdagspraksis, denne praksisen er i stadig endring. Det blir argumentert videre med at fylkeskommunene kan få en nøkkelrolle i morgendagens næringsutvikling, men en må se til hva slags økonomiske regioner som er under dannelser i det 21. århundret (Selstad, 2004).

Informant 1 går også inn med et positivt blikk på regionreformens fordeler. Det er mange flere fordeler med å bli en stor region, en bakdel, blir det poengtert. Det er selvfølgelig bakdeler også, fra noen sitt ståsted. Informant 1 tenker her eksplisitt på de store distansene som mange har påpekt som ulempe ved at det blir en sammenslåing mellom Troms og Finnmark, og at arbeidsplasser vil forsvinne i Vadsø. Men det må man akseptere forklarer Informant 1, og forteller videre:

Jeg skjønner man er redd for å miste antall arbeidsplasser fordi det har noe med skatteinntekter, å hvor mange som kan bo der osv. Jeg tror først å fremst at vi har potensialet innenfor det private næringslivet, Informant 1.

For å spille videre på det utsagnet så presenterer informant 3 sitt synspunkt på det geografiske aspektet med regionreformen. Informant 3 nevner at han tror det er positivt å få flere miljøer som smelter sammen og trekker frem at fylkeskommunen i Finnmark har blitt hemmet ved å ha vært liggende i Vadsø. Det blir begrunnet med at det gjelder å ha en fylkeskommune som har et næringsliv rundt seg som man har mulighet for å kjenne pulsen på. Informant 3 forteller videre at det er lite som skjer i næringslivet rundt der hvor fylkeskommunen ligger i dag, og at det er en grunn for at fylkeskommunen ikke har vært like relevant for næringslivet i Alta og Vest-Finnmark. Det er noe vi kan relatere til Norman et al., (2013) hvor det blir presentert at Finnmark kjennetegnes med å ha en svak regional ledelse, ved å sammenligne den med et utvalgt av andre regioner. Her blir det presentert at fylkeskommunen har sterk samhandling i noen regionale delsystemer, men svak i andre, samt svak regional samhandling. Det blir videre

påpekt at det er karakteristisk for en tynn institusjonell region og hvor staten og eksogene aktører ivaretar nasjonale interesser gjennom direkte intervensjoner (Normann et al., 2013).

Når det kommer til det geografiske aspektet som omhandler distanse, så ser vi at ved store distanser så får man en mangel på geografisk åpenhet, og det som kan sees på som en mulig løsning vil være å ha en blanding av lokal buzz og lokale koblinger. Det vil si at vi kan få interaktiv læring mellom aktører som der igjen fører til innovasjon (Boschma, 2005). Det viser til at det trengs en viss form for nærhet i en eller annen form. Om det er slik at fylkeskommunen i Finnmark som sitter i Vadsø har en for stor geografisk distanse til næringslivet, som gjør at de ikke kjenner pulsen på næringslivet. Informant 3 forteller videre at det fører til at fylkeskommunen ikke er like relevant for næringslivet. I henhold til oppgaven så er ikke det noe vi skal trekke en umiddelbar slutning av her i denne omgang på grunn av at vi har for lite data å basere det på. Dette temaet kan være aktuelt å forske mer på i en senere anledning.

Etter hvert som byene vokser og forflytnings villighet øker, øker også pendlingsfeltene og arbeids- og boligmarkedene blir større, det gir en regional integrasjon vektlegger regionens romlige utbredelse, kan den også benevnes regions forstørring. Den regionale integrasjonen gjør det mulig å arbeide urbant og bo ruralt. I Norge har vi har en avindustrialisering der delvis et resultat av internasjonalisering der vi ser at utviklingslandene og land i industrialiseringsfasen overtar produksjonen av det vi tidligere produserte nasjonalt. Det gjør at kunnskap er i seg selv blitt en produksjonsfaktor. Det gjør at det er viktigere enn noensinne å ha institusjoner som kan frambringer og formidle ny kunnskap, FoU-miljøer (Selstad, 2004). Det er her fylkeskommunen kommer inn som en samfunnsutvikler som tilrettelegger på tvers av næringer i fylket og det å være det her bindeleddet.

Informant 1 om forteller at ganske mange ting som er gjort i Troms kan miljøene i Finnmark kan dra veksler på, og på samme måte så har miljøene i Finnmark erfaringer og kompetanse som miljøene i Troms vil kunne dra veksler på. Videre tror informant 1 at vi har et stort potensial på å bli enda bedre å enda flinkere. Men det er en tett kobling bare i dag mellom, internt i helse-nord-systemet. Universitetssystemet, innovasjon Norge-systemet, internt i NHO, i veldig mange ulike nettverk mellom Troms og Finnmark. Slik som informant 1 påpeker så er det veldig mange fra distriktsregionene i Troms og Finnmark som kommer til Tromsø for å ta sin utdanning, eller en annen type arbeidserfaring før de flytter hjem igjen, som viser til at det er et slikt system allerede i dag. Det gjør at vi ser hvordan det geografiske aspektet har noe å si

i forhold til regionreformen, og hvorfor det er essensielt å vie tid til den delen i oppgaven. Det er et viktig synspunkt for å oppklare hva både informantene, teorien og det offentlige mener.

4.3.3. Sametingets rolle

En aktør det ikke har vært snakket så mye om så langt er sametinget. Sametinget er et folkevalgt organ for samene i Norge. Sametinget skal styrke samenes politiske stilling og fremme samenes interesser i Norge (Sametinget, 2019). De er et viktig organ som må tas hensyn til i prosessen rundt sammenslåingen. I forhold til Sametingets melding angående regionreformen, så er de positive til hvilke muligheter regionreformen vil gi i form av at avgjørelser blir besluttet i det regionale området og ikke fra en statlig side. Vi kan ut i fra det trekke en tråd til at regionreformen kan være med på å øke Sametingets innflytelse på avgjørelser som er av Sametingets interesse, og de vil få en større betydning på næringslivet i en større samlet region enn tidligere. Sametinget er positiv til en styrking av regionalt folkevalgt nivå som samfunnsutvikler og støtter for øvrig Ekspertutvalget for regionreformens forslag om at disse oppgavene som berører samiske interesser legges til fylkeskommunen (Sametinget, 2018).

4.3.4. Oppsummering

Jeg har i dette kapitlet snakket om hvordan fylkeskommunen i dag jobber med næringsutvikling sett i lys av det regionale innovasjonssystemet, og hvordan det vil bli ut i fra de nye oppgavene og midlene som fylkeskommunen får ved den nye reformen. Ved at fylkeskommunen skal bli en samfunnsutvikler som klarer å tilpasse virkemiddelapparatet i regionen ved å få flere oppgaver, så kan vi trekke eksempel til hvordan Finnmark fylkeskommune satt opp sin måte å strukturere næringshageprogrammet på en måte som de mener er bedre for regionen. Vi har også sett på det geografiske aspektet ved reformen med å ta utgangspunkt i informantenes meninger, knytte det opp i mot teori og oppgavemelding fra stortinget. Her har vi sett at det er både positive og sider og negative sider med å bli et stort fylke. Det blir her poengtert at det vil gi en større slagkraft slik at man står samlet som en større region. Men det er også bekymringer i forhold til infrastruktur og vedlikehold av det. Men det blir argumentert for at den demografiske delen av sammenslåingen her vil sørge for at det ikke skjer, i form av at man har personer som styrer fylket som er opptatt av å se på regionen samlet sett og ikke se det som to forskjellige enheter.

5. Avsluttende konklusjoner og refleksjoner.

I denne studien har jeg diskutert flere faktorer som har ført frem til en del funn om hvilken effekt den kommende regionreformen kan ha for næringsutviklingen i regionen Troms og Finnmark. Analysen er bygd opp av empiri generert fra semi-strukturerte intervjuer og dokumenter. Empirien er sett opp mot teorier som omhandler kunnskap og samarbeid, og hvordan det er viktig for innovasjonsprosesser, regionale innovasjonssystem og med en demografisk tilnærming. Jeg har valgt å gjøre en casestudie om hvordan den kommende regionreformen vil påvirke næringsutviklingen i Troms og Finnmark fylke, og er interessert i hvordan fylkeskommunen som en samfunnsaktør vil bli påvirket av dens nye oppgaver og spillerom til å påvirke næringslivet. Jeg skal se funnene i lys av oppgavens problemstilling, og med det prøve å gi et bilde av hvordan fylkeskommunen i dag jobber for å tilrettelegge for næringsutvikling. Jeg har også sett på hvordan informantene ser for seg at fylkeskommunens rolle vil bli endret med at den får nye oppgaver og ett nytt geografisk område å forholde seg til. Det er også viet et lite innblikk i den bærekraftige biten som næringslivet må ta stilling til. Det gjør at jeg vil i den påfølgende konklusjonen belyse studiens problemstilling ved å se på den innsamlede empirien og knytte den opp mot relevant teori. Jeg vil på den måten kunne svare på følgende;

Hvilken effekt kan den kommende regionreformen ha for næringsutviklingen i regionen Troms & Finnmark?

Ved å belyse problemstillingen håper jeg det vil gi en økt forståelse og innsikt av perspektiver på hvordan fylkeskommunen jobber i dag for å skape næringsutvikling og hvordan de kan jobbe i fremtiden, i lys av RIS, institusjonelt entreprenørskap og demografiske endringer.

5.1. Samarbeid

I første del av analysen tok jeg for meg betydningen av nettverk og samarbeid når det kommer til næringsutvikling i Troms og Finnmark. Jeg så på hvordan nettverk og samarbeid er viktige faktorer i innovasjonsprosesser. Her så vi hvordan bedrifter og andre institusjoner deler kunnskap og ideer, både gjennom formelle og uformelle relasjoner. Gjennom å se på dette, har det gikk oss et innblikk på hvordan den fremtidige fylkeskommunen Troms og Finnmark tilrettelegger for nettverk og samarbeid.

Gjennom empirien har det kommet frem at begge fylkene i dag aktivt jobber med å tilrettelegge for samarbeid. Tilretteleggingen skjer gjennom å lage fylkesstrategier, samt finansiere prosjekter og aktører som jobber for å tilrettelegge for nettverksbygging. Et eksempel som viser hvordan fylkeskommunene jobber med tilrettelegging er Surstoff-prosjektet. Prosjektet går ut på å knytte aktører innen kultur i Finnmark, og er avhengig av statelig økonomisk finansiering for å kunne eksistere. Et slikt nettverksprosjekt er med på å løfte opp næringslivet. I slike nettverksprosjekter hadde det vært vanskelig, om ikke umulig, å eksistere uten statlig økonomisk finansiering.

Ut i fra stortingsmeldingen ser vi at fylkeskommunen skal få mer tilskudd for å jobbe med tiltak som utvider nettverkene til virksomheter ut i fra hvor *skoen trykker* i regionen. Som nevnt tidligere (jfr. 4.1.3) vil disse tilskuddene for det første bidra til at de etablerte virksomhetene som tar del i flere nettverk, også begynner å samarbeide med små lokale virksomheter. For det andre kan det at de etablerte virksomhetene benytter seg av lokale virksomheter videre slik at kunnskapen som utvikles blir lokalt forankret. En slik kunnskap vil gagne bedriftene, men også i stor grad regionen. Regionen kan da tiltrekke seg eksterne virksomheter, noe som kan bidra til sysselsetting.

Her ser vi klare funn på hvordan tilskuddordningen gagnar både virksomhetene og regionen. Nettverkene jeg har sett på i denne studien kan føre til tverrfaglige samarbeid, som igjen kan være med på å gi nyskaping i næringer, som igjen gir et godt grunnlag for innovasjon. Informantene i denne studien mener at tilskuddsordningene som er i dag er viktige for at virksomheter skal ha muligheten til å drive med nettverksbygging. I den nye regionreformen, som nevnt ovenfor, kan det leses at fylkeskommunene skal få mer tilskudd for å drive med næringsutvikling. Ved at fylkeskommunen får dette tilskuddet, vil det bidra til at fylket får mer spillerom når det kommer til dens rolle som samfunnsutvikler. Denne ordningen vil være utelukkende bra. Først og fremst på bakgrunn av at fylkeskommunen er en regional aktør som er et bindeledd mellom eksterne og lokale aktører, og dermed har muligheten til å forsikre seg at de klarer å beholde *de kloke hodene* i regionen. Det gjør at de kan dra nytte av de lokale ressursene i regionen, som vil gi den regionale næringsutviklingen en endogen tilnærming. Det gjør at vi snakker om en bottom up tilnærming hvor vi har et evolusjonært perspektiv som baserer seg på historisk tilnærming i regionen. For det andre gir et slikt tilskudd flere muligheter til å tiltrekke seg eksterne virksomheter, som igjen kan bidra til sysselsetting.

5.2. Kunnskap

I andre del av analysen har jeg gått nærmere inn på hvordan kunnskap er en betydelig viktig faktor når det kommer til næringsutvikling. Informantene så også betydningen av kunnskapsdeling, og mente at det er et essensielt verktøy for å få vekst i en næring. I denne delen av analysen har jeg gått nærmere inn på temaene jeg tok for meg i første del av analysen, altså nettverk og samarbeid. Jeg så hvordan de sammen kan bidra til utveksling av kunnskap, samt hvordan kunnskapsdeling kan være med å skape en positiv utvikling i næringslivet i Troms og Finnmark. Videre så jeg også på hvilken rolle fylkeskommunene har hatt i disse prosessene.

Under intervjuene vektla både representanten fra Finnmark Fylkeskommune og Troms Fylkeskommune hvor stor betydning kunnskapsdeling har. De kom begge med eksempler fra begge fylkeskommunene hvor de har jobbet for å få opp hyppigheten av kunnskapsutveksling i regionen. Begge disse informantene var også opptatt av å tenke langsiktig når det kom til kunnskapsdeling og kunnskapsgenerering. I det langsiktige løpet måtte de se på hvilken kunnskap som var nyttig om flere år, samtidig var det også viktig at de fikk den kompetansen de har behov for akkurat i dag. Det å vite hvilken kompetanse som er nyttig om ti år er ikke lett i en globalisert verden. Vi har sett på at begge fylkeskommunene kan være en aktør som trekker i de trådene når det kommer til kunnskap og kompetanse de mener er viktig og trengs å deles.

Som sett i analysen har de jobbet med å koble bedrifter opp mot FoU-miljøer. Her var begge informantene enige om at det kunne bli bedre, og at det enda er noen barrierer som må krysses. Ser vi på stortingsmeldingen moderniseringsdepartementet (2018a) ser vi at den vektlegger at den nye fylkeskommunen Troms og Finnmark skal få muligheten til å få en større del av det nasjonale og internasjonale FoU-midlene. Det vil bidra til at den nye fylkeskommunen vil få en betydelig større mulighet til å koble etablerte og nye virksomheter opp mot kunnskapsmiljøene.

Informantene mener den nye fylkeskommunen vil få en større slagkraft med disse virkemidlene til å dytte kunnskap ut til de plassene det trengs i regionen, og at man på den måten får til et tverrfaglig samarbeid. Men vi ser også at det er en frykt for at kunnskapen i det nye fylket ikke vil bli spredd rundt om i regionen men bli værende igjen der det drives med kunnskapsgenerering. Som jeg har påpekt tidligere så kan vi med å ta utgangspunkt i regionale innovasjonsmodeller og Triple Helix, se at FoU miljøene får større fokus hos fylkeskommunen med den nye regionreformen. Det vil da bli en betydelig viktigere forlengelse av det fokuset som fylkeskommunene jobber med i dag, og som informantene i stor grad vektlegger

betydningen rundt. Det blir også poengtert av informantene at de får en større slagkraft til å gjennomføre sine saker på grunn av at de representerer et større geografisk område en tidligere.

5.3. Sentrale funn

I de to øvrige delkapitlene har vi sett betydningen av nettverk, samarbeid og kunnskapsdeling, samt hvordan de kan bidra til næringsutvikling i den kommende fylkeskommunen Troms og Finnmark. Ut i fra den nye regionreformen vil fylkeskommunen være en regional samfunnsutvikler. Jeg skal nå presentere mine funn knyttet til problemstillingen.

Problemstilling: Hvilken effekt kan den kommende regionreformen ha for næringsutviklingen i regionen Troms & Finnmark

Vi har sett at fylkeskommune har en sentral rolle i regionale innovasjonssystem. De jobber aktivt med å være en koblingsboks mellom virksomheter i regionen, gjennom å være i den posisjonen kan de på en god måte tilrettelegge for nettverkskobling mellom aktører. I den nye regionreformen blir det vektlagt at fylkeskommunen skal være en regional samfunnsutvikler. Det jobbes i stor grad å gi fylkeskommunen større mulighet til å påvirke hvordan næringslivet i deres region skal være.

Gjennom analysen har det blitt argumentert for at kunnskapsdeling og skapelsen av nettverk er viktige faktorer for at næringer innenfor regioner skal vokse. Vi har sett på hvordan fylkeskommunene i dag jobber med å tilrettelegge for nettverksbygging og kunnskapsdeling i regionen, og hvilke tanker informantene har til fylkeskommunen sin rolle i forhold til næringsutvikling når regionreformen kommer. Vi har også sett at fylkeskommunen må tilrettelegge for fremtidige utfordringer, og med det i tankene så er det å ha en bærekraftig omstilling en faktor å tenke på. Vi så her at det var en av informantene mente at det var helt klare fordeler med regionreformen i form av nye oppgaver og fylkeskommunens nye demografiske område. Fylkeskommunen vil få større slagkraft til å ta større avgjørelser blir det sagt. Likevel er det ikke enighet mellom informantene angående at det blir større slagkraft i fylkeskommunen, men informantene er heller redd for at det skal bli en skjev fordeling av ressursene som det nye fylket skal dele ut.

Vi har sett på at begrepet region, er et begrep som er sosialt konstruert og er noe som endrer seg med menneskers oppfattelse om hvordan samfunnet er (Selstad, 2004). Det gjør at vi kan argumentere med at dagens teknologier og dens påvirkning på oss i dag har en innvirkning på

hvordan vi ser på en region i dag kontra 100 år siden. I dag har vi teknologi som lar oss enkelt transportere personer og som forflytter informasjon på en helt annen måte. Det lar oss se på muligheten for at en stor region som vi får i dag med den nye regionreformen er mer aktuell enn det var for 100 år siden.

Ut i fra problemstillingen *Hvilken effekt kan den kommende regionreformen ha for næringsutviklingen i regionen Troms & Finnmark*, og med utgangspunkt i det empiriske materialet, knyttet opp i mot det teoretiske rammeverket så ser vi at den nye regionreformen vil ha betydning for fylkeskommunen som en næringsutvikler. Hovedfunnet i denne studien vil derfor være at fylkeskommunen vil innenfor næringsutvikling være en samfunnsutvikler som får et større spillerom til å legge til rette for kunnskapsutvikling og nettverksbygging på de stedene det er nødvendig i regionen. Som videre gjør at at regionene blir mer dynamiske, som vil si at regionene kan bygge på deres egne fortrinn.

6. Videre forskning

Regionreformen er et eksempel på hvordan man ønsker å tilrettelegge for at fylkene skal bli bedre samfunnsutviklere. Jeg har i denne oppgaven tatt utgangspunkt i hvordan næringslivet vil bli påvirket av den kommende regionreformen med tanke på fylkeskommunens rolle. Det ville også i videre forskning være interessant å se på hvordan regionreformen vil påvirke andre fylker. Fylker som for eksempel ikke har mottatt like mye midler som disse to nordligste fylkene har fått hittil. Det ville vært interessant å sett på deres syn om hvordan de ser på mulighetene innenfor næringsutvikling ut i fra regionreformen. Forslag til videre forskning kan være å gjøre en komparativ studie av flere slike caser, som kan si noe om hvordan ulike spilleregler/institusjoner og legitimeringen av disse varierer fra region til region. Denne forskningen har vist oss i stor grad hvordan Troms og Finnmark arbeider for å tilrettelegge for kunnskapsdeling gjennom nettverk og strategier. Det gjør at det hadde vært interessant og tatt utgangspunkt i hele regionreformens aspekter, ikke bare de aspektene på næringsutvikling. Men sett på de nye oppgavene til fylkeskommunen innenfor alle etater, for å få et større bilde av fylkeskommunen som en samfunnsutvikler.

Ut i fra denne oppgavens antall informanter så ville det vært interessant i en videre forskning og fått inn flere informanter fra flere forskjellige bakgrunner. Informanter som representerer flere forskjellige deler av næringslivet og aktører fra de forskjellige virkemidlene som vi har i dag. Likevel håper jeg at studien kan kaste lys på sammenhengen mellom institusjonelt entreprenørskap og regional bærekraftig næringsutvikling, og vise hvordan grønn vekst kan vokse frem i en region. Det kunne også vært spennende å sett oppgaven fra et mer geografisk ståsted, hvor man hadde tatt utgangspunkt i den geografiske forankringen og gått dypere inn i teorien fra et slikt ståsted. Det vil være meget ambisiøst å si at man kan bidra med noen nye begrep eller perspektiver i en slik masteroppgave. Men jeg håper likevel at studien kan kaste et lys på sammenhengen mellom regionale innovasjonssystem og vise hvordan fylkeskommunens rolle spiller inn under der, og hvordan det kan utspille seg i fremtiden.

Det vil også i videre forskning være interessant å se på hvordan resultatene blir etter en potensiell sammenslåing i fremtiden. Ved at man om 10 år ser på om det har blitt noen forskjeller når det kommer til næringsutviklingen i regionen, om fylkeskommunens rolle som samfunnsutvikler har hatt større betydning for næringslivet en det man har antatt eller om den har hatt minimalt med forandringer i forhold til regionreformen. Det kan også være interessant med en litt mer eksogen tilnærming med å se på Nord-Norge må satse mer på å ha et teknologisk

syn en alt for mye på det arktiske og maritime. Burde de få til et mer samarbeid mot NTNU og SINTEF, og sett nye muligheter mot allerede ganske store aktører på landsbasis som befinner seg utenfor regionen.

7. Referanser

- Abelsen, B., Isaksen, A. & Jakobsen, S.-E. (2013). Innledning. I B. Abelsen, A. Isaksen & S.-E. Jakobsen (Red.), *Innovasjon : organisasjon, region, politikk* (s. 17 - 42). Oslo: Cappelen Damm.
- Asheim, B. T., Grillitsch, M. & Trippel, M. (2016). Region innovation systems: past - present - future. I R. Shearmur, C. Carrincazeaux & D. Doloreux (Red.), *Handbook on the geographies of innovation* (s. 45- 62). Cheltenham: Edward Elgar Publishing.
- Baxter, J. (2011). Case Studies in Qualitative Research. I I. Hay (Red.), *Qualitative Research Methode in Human Geography* (bd. 3, s. 81 - 98). Canada: Oxford University Press.
- Berg, J. M. a. L. D. (2011). Writing Qualitative Geographies, Constructing Geographical Knowledge. I I. Hay (Red.), *Qualitative Research Methode in Human Geography* (bd. 3, s. 314 - 332). Canada: Oxford University Press.
- Boschma, R. (2005). Proximity and Innovation: A Critical Assessment. *Regional Studies*, 39(1), 61-74. <https://doi.org/10.1080/0034340052000320887>
- Breschi, S. & Lissoni, F. (2001). Knowledge spillovers and local innovation systems: a critical survey. *Industrial and corporate change*, 10(4), 975-1005.
- Cope, M. (2011). Coding Qualitative Data. I I. Hay (Red.), *Qualitative Research Methode in Human Geography* (bd. 3, s. 281 - 294). Canada: Oxford University Press.
- Dicken, P. (2015). *Global shift : mapping the changing contours of the world economy* (7th ed. utg.). Los Angeles: Sage.
- Dowling, R. (2011). Power, Subjektivitet, and Ethics in Qualitative Research. I I. Hay (Red.), *Qualitative Research Methode in Human Geography* (bd. 3, s. 26 - 39). Canada: Oxford University Press.
- Dunn, K. (2011). «Doing» Qualitative Research in Human Geography. I I. Hay (Red.), *Qualitative Research Methode in Human Geography* (bd. 3, s. 99 - 138). Canada: Oxford University Press.
- Eide, D. & Fuglsang, L. (2015). Nettverksdrevet læring og innovasjon i opplevelsesbasert reiseliv IØ. Jensen & K. Skallerud (Red.), *Innovativ og opplevelsesbasert verdiskaping i reiselivsnæringen : det store bildet* (s. s. 205 - 232). [Oslo]: Cappelen Damm akademisk, 2015.
- Etzkowitz, H. (2008). *The triple helix : university-industry-government innovation in action*. New York: Routledge.
- Garud, R. & Karnøe, P. (2003). Bricolage versus breakthrough: distributed and embedded agency in technology entrepreneurship. *Research Policy*, 32(2), 277-300.
- Gulbrandsen, M. (1995). *Universitet og region : samarbeid mellom universiteter og regionalt næringsliv i Norden*. København: Nordisk Ministerråd.

- Hoff, E. (2018). Vil måle satsingen på kulturelle og kreative næringer. Hentet 20.06.18 2018 fra <https://kunnskapsverket.org/nyheter/vil-male-satsingen-pa-kulturelle-og-kreative-naeringer?fbclid=IwAR2QyVRzuymg3KWJeRkjI0Illum1uO9K0vxgn2VY2OzXdnDpdNKJ7cv-7YWM>
- Haarstad, H. & Rusten, G. (2018). Grønn omstilling og norske veivalg: Introduksjon. I H. Haarstad & G. Rusten (Red.), *Grønn omstilling : norske veivalg* (s. 11- 26). Oslo: Universitetsforl.
- Isaken, A. & Asheim, B. (1997). Regionale innovasjonssystemer - en teoretisk diskusjon. I A. Isaksen (Red.), *Innovasjoner, næringsutvikling og regionalpolitikk* (s. 52-79). Kristiansand: Høyskoleforl.
- Isaken, A. & Asheim, B. (2008). Den regionale dimensjonen ved innovasjoner. I A. K. o. B. S. Arne Isaksen (Red.), *Innovasjoner i norske næringer : et geografisk perspektiv* (s. 19-40). Bergen: Fagbokforl.
- Jacobsen, D. I. (2015). *Hvordan gjennomføre undersøkelser? : innføring i samfunnsvitenskapelig metode* (3. utg. utg.). Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Jakobsen, S.-E. (2004). Virker virkemidlene? Teori og praksis for omstillingsarbeidet. I K. B. Lindkvist (Red.), *Ressurser og omstilling : et geografisk perspektiv på regional omstilling i Norge* (s. 199 - 236). Bergen: Fagbokforl.
- Jakobsen, S.-E., Rusten, G. & Stamland, T. (2004). En strategisk analyse av de næringsrettede programmene og satsingene i regional-og distriktpolitikken.
- Johansen, S. & Onsager, K. (2017). Sentralisering og regional utvikling i Norge. *Plan*, 49(05), 32-35.
- Kaiser, K. (2009). Protecting Respondent Confidentiality in Qualitative Research. *Qualitative Health Research*, 19(11), 1632-1641. <https://doi.org/10.1177/1049732309350879>
- Karlsen, J. (2008). Læring, kunnskap og innovasjon fra et organisatorisk ståsted. I A. K. o. B. S. Arne Isaksen (Red.), *Innovasjoner i norske næringer : et geografisk perspektiv* (s. 81 - 96). Bergen: Fagbokforl.
- Lindkvist, K. B. & Vatne, E. (2004). Ressurser, verdiskapning og regional omstilling. I *Ressurser og omstilling : et geografisk perspektiv på regional omstilling i Norge* (s. 9-30). Bergen: Fagbokforl.
- Maskell, P. & Malmberg, A. (1999). The Competitiveness of Firms and Regions: 'Ubiquitification' and the Importance of Localized Learning. *European Urban and Regional Studies*, 6(1), 9-25.
- Mitra, J. (2012). *Entrepreneurship, innovation and regional development : an introduction*. London: Routledge.
- Moderniseringsdepartementet, K.-o. (2016). Meld. St. 22 (2015–2016) Nye folkevalgte regioner – rolle, struktur og oppgaver.

- moderniseringsdepartementet, K.-o. (2018a). Meld. St. 6 (2018-2019) - Oppgaver til nye regioner.
- Moderniseringsdepartementet, K.-o. (2018b). *Regionreformen: Desentralisering av oppgaver fra staten til fylkeskommunene*.
- Normann, R. H., Abelsen, B., Eikeland, S., Farsund, A. A., Fosse, J. K., Hidle, K. & Kvidal, T. (2013). Regional samhandling for innovasjon. I B. Abelsen, A. Isaksen & S.-E. Jakobsen (Red.), *Innovasjon : organisasjon, region, politikk* (s. 273 - 300). Oslo: Cappelen Damm.
- NRK. (2018a). Folkeavstemningen i Finnmark: 87 prosent stemte nei. Hentet 16. mai 2018 fra https://www.nrk.no/finnmark/folkeavstemningen-i-finnmark_-87-prosent-stemte-nei-1.14051393
- NRK. (2018b). Troms + Finnmark = Sant? Hentet 2018 fra https://www.nrk.no/troms-_finnmark-_-sant_-1.14091977
- Næringshage, H. (2016). SURSTOFF – ET LØFT FOR KULTURNÆRINGENE I FINNMARK! Hentet fra <https://hermetikken.no/surstoff-et-loft-for-kulturnaeringene-i-finnmark/>
- Porter, M. (1998). Clusters and the new economics of competition. *Harvard Business Review*, 76(6), 77-90.
- Pålshaugen, Ø. & Johnsen, H. C. G. (2013). Innovasjon, medvirkning og læring - en norsk modell? . I M. Berge, Ø. Pålshaugen, H. C. G. Johnsen & N. Amble (Red.), *Hva er innovasjon? : perspektiver i norsk innovasjonsforskning : B. 2 : Organisasjon og medvirkning - en norsk modell?* (bd. B. 2, s. 15-32). Kristiansand: Høyskoleforl.
- Reiseliv, N. (2018). *Nordnorsk Reiselivsstatistikk 2017*. Tromsø: NHO.
- Roche, M. (2011). Historical Research and Archival Sources. I I. Hay (Red.), *Qualitative Research Methode in Human Geography* (bd. 3, s. 173-190). Canada: Oxford University Press.
- Rofe, H. P. M. W. M. W. (2011). «Introducing» Qualitative Research in Human Geography. I I. Hay (Red.), *Qualitative Research Methode in Human Geography* (bd. 3, s. 1 -25). Canada: Oxford University Press.
- Sametinget. (2018). Sametingets innspill til regionreformen - svar på høring av Ekspertutvalgets rapport. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/df8d57e3e14e43c9aa0831cdd2f7b485/sametinget.pdf?uid=Sametinget>
- Sametinget. (2019). Om Sametinget. Hentet fra <https://sametinget.no/Om-Sametinget>
- Selstad, T. (2004). Administrative grenser og regionalisering. I K. B. Lindkvist (Red.), *Ressurser og omstilling : et geografisk perspektiv på regional omstilling i Norge* (s. 33 - 54). Bergen: Fagbokforl.

- Stam, E. (2009). *Entrepreneurship, evolution and geography*. Papers on economics and evolution.
- Stratford, M. B. a. E. (2011). Qualitative Research Design and Rigour. I I. Hay (Red.), *Qualitative Research Methode in Human Geography* (bd. 3, s. 69 - 80). Canada: Oxford University Press.
- Sæther, B., Isaksen, A. & Karlsen, A. (2011). Innovation by co-evolution in natural resource industries: The Norwegian experience. *Geoforum*, 42(3), 373-381.
- Tjora, A. H. (2017). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis* (3. utg. utg.). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Tongco, M. D. C. (2007). Purposive sampling as a tool for informant selection. *Ethnobotany Research and applications*, 5, 147-158.
- Tödting, F. (2010). Endogenous approaches to local and regional. *Handbook of local and regional development. London and New York, Routledge*, 333-342.
- West, J., Salter, A., Vanhaverbeke, W. & Chesbrough, H. (2014). Open innovation: The next decade. *Research Policy*, 43(5), 805-811. <https://doi.org/10.1016/j.respol.2014.03.001>
- Yin, R. K. (2003). *Case study research : design and methods* (3rd ed. utg.). Thousand Oaks, Calif: Sage.

Vedlegg A: Skriv om forespørsel om samtykke

Vil du delta i forskningsprosjektet

”Hvordan vil den nye regionreformen påvirke næringslivet i Troms og Finnmark?”

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Formålet med studien er å oppklare hvilke effekter vi kan forvente at en sammenslåing mellom Troms og Finnmark vil ha å si for næringslivet i regionen i lyset av den nye regions reform. Studien vil ta for seg hvordan den nye regionreformen vil gi effekter på Troms og Finnmark som en samlet region.

Studien er en del av masterprogrammet entreprenørskap, innovasjon og samfunn, ved institutt for geografi, NTNU Trondheim.

Hva innebærer det for deg å delta?

For deg så innebærer det å delta i studien et intervju på 1 time. Spørsmålene vil omhandle hvordan du og din organisasjon forholder dere til næringsutvikling og dine tanker rundt den nye regionreformen. Du har til en hver tid rett til å ikke svare på et spørsmål, eller trekke deg fra intervjuet.

Med din tillatelse vil intervjuet tas opp med lydopptaker på mobiltelefon. Alternativt vil det bli tatt notater.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykke tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle opplysninger om deg vil da bli anonymisert. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

Alle personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt. Kun jeg vil ha tilgang til lydopptakene, og de vil bli slettet når analysen er fullført. Dersom det er i orden for deg, ønsker jeg å bruke navn og arbeidsplass i oppgaven min. Prosjektet skal etter planen avsluttes per mai 2019.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- få slettet personopplysninger om deg,
- få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet), og
- å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Samtykke til deltakelse i studien.

- Jeg aksepterer at mitt navn og arbeidsplass blir brukt i oppgaven
- Jeg er villig til å bli kontaktet i ettertid for oppfølgingsspørsmål
- Jeg har lest informasjon om studien og er villig til å delta

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Med vennlig hilsen

Gjermund Wollan

Robin V. Jørgensen

Vedlegg B: Intervjuguide fylkeskommunen

Semi-strukturert intervjuguide.

Navn, dato:

Del 1, Informasjon om informanten.

1. Hva er din stilling/rolle innenfor organisasjonen?

Del 2, Informasjon om organisasjonen.

2. Kan du si noe om hvordan dere arbeider for at det skal bli mer næringsutvikling og nyetablering i regionen?

Del 3, Overgang til sammenslåingen.

3. Hvordan legger dere til rette for å øke entreprenørskap og innovasjonsprosesser i ditt fylke?

4. Hvilke virkemidler tar dere i bruk i bruk når det kommer til næringsutvikling? Personell, kunnskap, økonomiske midler?

5. Hvordan samarbeider dere med andre aktører som driver med næringsutvikling?

6. Har du noen tanker rundt hvordan fylket/organisasjoner kan få et bedre næringsliv?

7. Kan du tenke litt høyt rundt sammenslåingen mellom Troms og Finnmark.

- utfordringer/fortrinn
- Hvordan er det i dag i forhold til hvordan du ser for deg at det kan bli?
NB!: Hvordan ser dere på næringsutviklingen i forhold til de godene som i dag Finnmark har og ikke de andre fylkene har?

Del 4, Avslutning.

8. Er det noen du føler du ikke har fått sagt?

Vedlegg C: Intervjuguide bedrift

1.0 Informasjon om informanten:

1. Hva er din stilling/rolle innenfor organisasjonen?

2.0 Informasjon om organisasjonen.

2. Kan du fortelle meg om hvordan organisasjonen er bygget opp og historien som medfølger?

3. Kan du si noe om hvordan dere arbeider for at det skal bli mer næringsutvikling og nyetablering i regionen?

3.0 Overgang til sammenslåingen.

4. Hvordan opplever du at blir det lagt til rette for entreprenørskap og innovasjonsprosesser i ditt fylke?

5. Hvilke virkemidler tar dere i bruk i bruk når det kommer til næringsutvikling? Personell, kunnskap, økonomiske midler?

6. Hvordan samarbeider dere med andre aktører som driver med næringsutvikling?

7. Har du noen tanker rundt hvordan fylket/organisasjoner kan få et bedre næringsliv?

8. Kan du tenke litt høyt rundt sammenslåingen mellom Troms og Finnmark.

- utfordringer/fortrinn
- Hvordan er det i dag i forhold til hvordan du ser for deg at det kan bli?

4.0 Avslutning

9. Er det noen du føler du ikke har fått sagt?

